

Transcript (woordelijk verslag)

van de vergadering van de
Provinciale Staten van Drenthe

gehouden op 12 april 2023

Transcript

Vergadering van Provinciale Staten van Drenthe

Woensdag 12 april 2023

Locatie: Statenzaal van het Drents Parlement

Aanwezig:

mevrouw J. Klijnsma, voorzitter

de leden:

de heer C.S. van den Berg (BBB)

mevrouw B. van den Berg-Slagter (ChristenUnie)

de heer T.P. Blinde (JA21)

mevrouw W.G. Bolhuis-van Unen (BBB)

de heer E. Bos (GroenLinks) (aanwezig vanaf
agendapunt G.)

de heer G.B.H. Brandsema (ChristenUnie)

de heer J.P. Brouwer (BBB)

de heer B. van Dekken (CDA)

mevrouw G.J. Dijkers (SP)

de heer P. Edelman (BBB)

de heer M. Jansen (BBB)

mevrouw A.A. Jongman (BBB)

de heer H.G. Jumelet (CDA) (demissionair
gedeputeerde)

de heer J. Kerssies (BBB)

mevrouw A.M. Kleine Deters (D66)

mevrouw H. Koning (BBB)

mevrouw M. Kramer-Hammenga (Volt)

de heer H. Loof (PvdA)

mevrouw S.A. Maris-Brouwer (BBB)

mevrouw W.M. Meeuwissen-Dekker (VVD)

mevrouw F.S. Mensen-Maat (PvdA)

mevrouw L.G.T. Mestemaker (BBB)

mevrouw C.E. Niessink (Forum voor Democratie)

de heer J.R. Oosting (VVD)

mevrouw S.J. Peeks (Partij voor de Dieren)

de heer S.R. Pormes (GroenLinks)

de heer J. Puper (PvdA)

de heer A.K. Schoenmaker (Sterk Lokaal
Drenthe)

de heer H.G.J. Schuinder (BBB)

de heer B. Schütte (BBB)

de heer H.L. Smeenge (BBB)

mevrouw Y.M. Turenhout (PvdA)

mevrouw A. Udinga (VVD)

de heer N.A. Uppelschoten (PVV)

de heer G.A. Veltrop (BBB)

mevrouw M. Veltrop-de Wilde (BBB)

de heer C. Vianen (VVD)

de heer A. Vorenkamp (PVV)

de heer W.W. Vosseveld (BBB)

de heer S.K.D.S. Zandvliet (SP)

de heer J. van der Zee (BBB)

mevrouw R.R.M. Zuiker (Partij voor de Dieren)

mevrouw S. Buissink, griffier

Voorts aanwezig de leden van het demissionair college van GS:

mevrouw N. Vedelaar (PvdA)

de heer H. Brink (VVD)

de heer T. Stelpstra (ChristenUnie)

Afwezig:

mevrouw M. Hamraoui (GroenLinks)

mevrouw E.C. Vedder-Monaster (CDA)

demissionair gedeputeerde de heer J.N. Kuipers
(GroenLinks)

A. Opening

De voorzitter. Dames en heren, goedemiddag allemaal. Eens even kijken of iedereen zijn of haar plaats heeft gevonden. Dat is het geval geloof ik, fijn. Zoals ik al zei, ik heet iedereen in onze Statenzaal van harte welkom en natuurlijk ook de mensen die de vergadering online volgen. En een speciaal welkom voor onze verkenner, mevrouw Nienhuis. Daar is ze, de burgemeester uit Heemstede. Fijn dat u er bent.

B. Mededelingen

De voorzitter. Ik meld dat verschillende fracties nu een andere plaats hebben dan de vorige keer in de Statenzaal. Dat is besloten in goed overleg met alle lijsttrekkers afgelopen woensdag. U heeft allemaal als het goed is uw naambord voor u. Dat is ook het geval, dat is fijn, want dan weten we precies wie waar zit. In de vergadering van vandaag wordt de heer Bos van GroenLinks tijdelijk benoemd tot Statenlid. Hij vervangt voorlopig mevrouw Hamraoui en dit komt later terug op de agenda. Deze vergadering staat in het teken van de presentatie van de eindrapportage van de verkenning door onze verkenner, mevrouw Nienhuis. Voordat we daartoe overgaan, wil ik eerst graag even aandacht dames en heren, voor het feit dat de communicatieadviseur van ons Drents Parlement, Renske Louwsma... Waar zit Renske? Daar zit ze op haar vertrouwde plekje. Renske wil je even gaan staan? Want jij gaat ons verlaten. Dames en heren, Renske heeft ons sinds 2011, heb ik me laten vertellen, trouw terzijde gestaan. Ze heeft ervoor gezorgd dat het Drents Parlement, de Provinciale Staten van Drenthe, een grotere bekendheid in Drenthe hebben gekregen en dat de interactie met de burgers echt verstevigd is. Er is ook een jongerenraad gekomen, waar jij heel veel energie in hebt gestoken. Dat is ook echt om over naar huis te schrijven. En je was recent verantwoordelijk voor de mediacampagne rondom de verkiezingen, waarbij we getracht hebben de opkomst te bevorderen. En laat dat nou gelukt zijn, dames en heren, want die opkomst was een stuk groter. Allemaal dankzij Renske! Dus ik wil je daar graag hartelijk voor bedanken en zou je even hiernaartoe kunnen komen? Dan geven we je een dikke bos bloemen. Je gaat bij de gemeente Assen werken en daar wensen we je veel plezier bij, want je wordt daar communicatieadviseur rond het vluchtelingenbeleid. Hartstikke belangrijk. Applaus voor Renske. [applaus] Vandaag zijn er afmeldingen voor de vergadering van gedeputeerde Kuipers, hij heeft een gesprek met de minister van Infrastructuur en Waterstaat vanmiddag. En zoals ik al zei van mevrouw Hamraoui, die later op de middag vervangen gaat worden door de heer Bos.

C. Vaststelling van de agenda

De voorzitter. Er zijn twee moties vreemd aan de orde van de dag aangekondigd: één door de fractie van BBB Drenthe en één door... de eerste ondertekenaar is GroenLinks, maar ook de Partij voor de Dieren, Volt en D66. En die gaan allebei over stikstof. Dan kunnen we twee dingen doen: we kunnen die moties één voor één behandelen, of we kunnen ze in gezamenlijkheid behandelen. Ik zou het ordevoorstel willen doen om dat in gezamenlijkheid te doen, want het gaat over hetzelfde onderwerp. Dat is niet vaak het geval bij een motie vreemd aan de orde van de dag. Bestaat er bezwaar tegen om gezamenlijkheid te betrachten? Ik zie mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters. Ja, voorzitter, als vier indienende partijen stellen wij er prijs op om de moties apart te behandelen, omdat de strekking zeer verschillend is.

De voorzitter. Dan gaan we het in twee rondes doen. Ik heb er geen enkel bezwaar tegen, maar ik dacht u te helpen door de boel in één vloeiende beweging aan de orde te stellen. Goed zo, dan gaan we de motie van BBB Drenthe agenderen, stemt iedereen daarmee in? Dat is het geval. Dan wordt de motie vreemd aan de orde van de dag van de BBB agendapunt I en de andere motie van de fracties van GroenLinks, Partij voor de Dieren, Volt en D66 gaan we ook agenderen. Ook daar is geen bezwaar tegen, zie ik. Dan is daarmee die motie agendapunt J. Verder zijn er nu geen aanvullende agendapunten tenzij eenieder zijn vinger opsteekt en dat is het geval. De heer Pormes, ga uw gang.

De heer Pormes. We zitten nu op een andere plek. Vandaar dat u daar even naar keek, ik begrijp het. Ik moet ook even wennen, maar ik had even een verzoek, een voorstel van orde met betrekking tot de rapportage verkenning. Ik wilde namelijk vragen of de eerste ronde, niet zozeer de eerste, maar de eerste ronde u ons in de gelegenheid stelt om de verkenner technische vragen te stellen? Verduidelijkende en verhelderende vragen, zoals we dat al eerder met elkaar waren overeengekomen. En dus een scheiding maken tussen de eerste termijn, want dat is meer een politieke termijn, dus twee aparte delen te maken.

De voorzitter. We hebben volgens mij afgesproken dat zo meteen de verkenner het resultaat van de verkenning officieel overhandigd. Daarna zal de verkenner daar het een en ander over vertellen, stel ik me zo voor. Dan kunnen er inderdaad technische vragen gesteld worden. Daarna gaan we met het debat beginnen, maar dat hadden we al afgesproken.

De heer Pormes. Maar zo staat het niet hier op de agenda, vandaar dat ik dat heb gevraagd.

De voorzitter. Prima.

De heer Pormes. Ik had ook graag een verzoek om een tweede termijn toe te kennen.

De voorzitter. Maar dat doen we altijd na de eerste termijn. Dan inventariseer ik of er überhaupt behoefte is aan een tweede termijn. Nee, maar dat dat doen we altijd *comme il faut*, zal ik maar zeggen. Goed, zo, dan ben ik gekomen, tenzij... ja, ik zie de heer Van Dekken.

De heer Van Dekken. Ja voorzitter, ik vrees even dat collega Vedder, ik weet niet in hoeverre die formeel is afgemeld, maar voor de handelingen: die is door ziekte afwezig.

De voorzitter. Goed dat u dat meldt, want dat was ons nog niet ter ore gekomen. Zijn er verder nog aanvullende opmerkingen rond de vaststelling van de agenda? Dat is niet het geval.

D. Lijst van ingekomen stukken

De voorzitter. Dan ga ik naar de lijst van ingekomen stukken. U is toegezonden een lijst met stukken B1 tot en met B36. Kunt u met de lijst van ingekomen stukken akkoord gaan? Dat is het geval. Dit zijn vooral ingekomen stukken die natuurlijk de verkenning en de formatie behelzen. Dan hebben we dat besloten.

E. Benoeming Commissie voor de Geloofsbrieven

De voorzitter. Dan kom ik nu bij de benoeming van de Commissie voor de Geloofsbrieven. U heeft ten behoeve van de benoeming van de commissie een stuk ontvangen. Dat is het Statenstuk nummer 104. En even ter toelichting voor degenen voor wie dit allemaal een beetje nieuw is: de Commissie voor de Geloofsbrieven toetst normaal gesproken voorafgaand aan de vergadering waarin een nieuw Statenlid moet worden geïnstalleerd, de zogenaamde geloofsbrieven. Daarbij gaat de commissie na of het door het centraal stembureau al benoemde lid aan de vereisten van het lidmaatschap voldoet en of er geen met het lidmaatschap onverenigbare betrekkingen worden vervuld. Dus dat is de taak van de Commissie voor de Geloofsbrieven en in het stuk nummer 104 leest u dat de volgende leden voor de commissie worden voorgedragen: dat is de heer Blinde van JA21, mevrouw Bolhuis-Van Unen van BBB Drenthe, de heer Brandsema van de ChristenUnie, de heer Van Dekken van het CDA, mevrouw Dijkers van de SP, mevrouw Hamraoui, maar ik denk dat dat dan zo meteen de heer Bos gaat worden - for the time being - van GroenLinks, mevrouw Kleine Deters van D66, mevrouw Kramer-Hammenga van Volt, mevrouw Niessink van Forum voor Democratie, de heer Oosting van de VVD, mevrouw Peeks van de Partij voor de Dieren, de heer Puper van de Partij van de Arbeid, de heer Schoenmaker, Sterk Lokaal Drenthe en de heer Vorenkamp van de PVV. Kan een ieder instemmen met dit Statenstuk? Dat is het geval. En nu dit Statenstuk is aangenomen is de Commissie voor de Geloofsbrieven actief en mag zij ook direct aan de slag, dames en heren.

F. Rapportage geloofsbrieven

De voorzitter. Dan kom ik bij agendapunt F rapportage geloofsbrieven. De heer Ewoud Bos is door het Centraal Stembureau benoemd tot tijdelijk Statenlid. Nu ligt de vraag voor of hij toegelaten en beëdigd kan worden. Hij gaat tijdelijk mevrouw Hamraoui vervangen. Zij gaat tijdelijk met ontslag in verband met gezondheidsproblemen. U heeft daarover een brief gezien. Wij wensen natuurlijk vanaf deze plek Mira Hamraoui veel sterkte toe en we hopen haar de komende maanden zo nu en dan even in het provinciehuis te mogen begroeten, bijvoorbeeld bij onderdelen van het inwerkprogramma. Ze kijkt zelf even hoe stevig haar spanningsboog is de komende maanden, want ze recupereert, zal ik maar zeggen. Om de heer Bos toe te kunnen laten, moeten natuurlijk zijn geloofsbrieven worden onderzocht. Dus ik zei het al: de commissie mag meteen aan de slag. Ik stel voor om de vergadering daarvoor te schorsen en tijdens deze schorsing gaan de volgende drie leden aan de slag: de heer Van Dekken van het CDA, de heer Brandsema van de ChristenUnie en mevrouw Dijkers van de SP en onze Statenadviseur, de heer Corporaal begeleidt het onderzoek. En hiervoor gaan zij, zeg ik maar even tegen de drie Statenleden, naar kamer C 0.39. Mevrouw Dijkers is degene die zo meteen gaat rapporteren. Dames en heren, ik schors de vergadering voor 15 minuten.

De voorzitter. Dames en heren, ik heropen de vergadering, want ik zie dat de Commissie voor de Geloofsbrieven terug is in ons midden en ik geef graag het woord aan mevrouw Dijkers om verslag uit te brengen. Mevrouw Dijkers ga uw gang.

Mevrouw Dijkers. Dank u wel, voorzitter. De commissie heeft de geloofsbrief en de daarbij overgelegde stukken van het benoemde lid, de heer Bos, onderzocht en in orde bevonden. Wij adviseren de Staten de heer Bos toe te laten als lid van Provinciale Staten van Drenthe en heten hem opnieuw welkom in ons midden.

De voorzitter. Mevrouw Dijkers, dat is kort doch krachtig. En glashelder, dank u wel. Dan kunnen we concluderen dat de geloofsbrieven van de heer Bos zijn goedgekeurd en hij heeft de integriteitscode getekend. Nu is mevrouw Hamraoui tijdelijk geen lid meer van Provinciale Staten. Ik dank de leden van de Commissie voor de Geloofsbrieven voor hun werk.

G. Installatie van de heer E. Bos (GroenLinks)

De voorzitter. En ik wil nu graag de heer Bos gaan installeren. Ik verzoek hem naar voren te komen. Ik zie dat hij deze kant al op komt. Dat is fijn. Hij kent de weg. Zou ik een ieder die daartoe in staat is mogen vragen te gaan staan?

De voorzitter. Ik verklaar dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks, noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en beloof dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks, noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet. Dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.

De heer Bos. Dat verklaar en beloof ik.

De voorzitter. Ik heet u van harte opnieuw welkom in de Staten. Ewoud, gefeliciteerd. [applaus] Leden van de Staten. Ik stel voor om de heer Bos na afloop van onze Statenvergadering te feliciteren.

H. Rapportage Verkenning

De voorzitter. Ik stel voor nu door te gaan met agendapunt H van Hendrik, en dat is de rapportage van onze verkenner. Want in de vergadering van woensdag 29 maart is verteld dat mevrouw Astrid Nienhuis, burgemeester van Heemstede, aan de slag zou gaan als verkenner. En de afgelopen periode heeft zij gesprekken gevoerd met afvaardigingen van verschillende fracties in onze Staten. Van de inhoud van de eindrapportage van deze gesprekken hebben we met zijn allen inmiddels kennis kunnen nemen, en om de fracties de gelegenheid te bieden om zich goed kunnen voorbereiden op dit debat, is de rapportage vrijdag alvast rondgestuurd. Mag ik mevrouw Nienhuis vragen om naar voren te komen en achter het kathedraal plaats te nemen? Dan geef ik haar graag het woord voor een toelichting op de rapportage en dan denk ik dat zij mij die rapportage ook echt officieel gaat doen toekomen. Is dat het geval?

Mevrouw Nienhuis (verkenner). Zeker.

De voorzitter. Kijk. Aan u het woord, mevrouw Nienhuis.

Mevrouw Nienhuis (verkenner). Dank u wel, voorzitter. Geachte leden van Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en alle aanwezigen, dank voor de het feit dat ik hier aanwezig mag zijn. Zoals de voorzitter al zei, ben ik gevraagd om als verkenner op te treden de afgelopen weken en ik heb met veel plezier en genoeg gesprekken gevoerd met alle fracties in de staten. Ik moet zeggen, het viel mij in dat kader op dat u allen zeer gepassioneerd bent over Drenthe, zeer gepassioneerd bent over uw functioneren in de Provinciale Staten en in het algemeen mooie mensen, dus ik feliciteer ook de voorzitter met de groep die hier voor u zit. Nogmaals, ik heb met

veel plezier gesprekken gevoerd en daarbij was mijn opdracht te kijken naar de duiding van de verkiezingen: wat dat betekent voor partijen die het voortouw nemen voor de agenda van Drenthe en welke partijen daarvoor het meest voor de hand liggen om daarvoor naar voren te schuiven? Van die verkenning zijn geen individuele verslagen gemaakt van de gesprekken. Dat heb ik de partijen ook medegedeeld en dat was mede ingegeven van mijn kant - een initiatief van mijn kant - omdat vaak in dergelijke gesprekken net iets meer gezegd wordt als die gesprekken enige mate van betrouwbaarheid hebben. Desondanks heb ik getracht in het verslag wel blijkt te geven van de inhoud van die gesprekken en de rode draad daarin. Mij viel op, vooral bij de vraag voor de duiding van de verkiezingen, dat er in grote mate goed en diep nagedacht wordt over hoe we, als Provinciale Staten, hoe de Provinciale Staten zich wil verhouden tot de samenleving en op welke wijze de komende periode bestuurd zou kunnen worden, dat treft u ook in mijn verkennend verslag aan. Verder ben ik ingegaan op een aantal thema's. Niet alle onderwerpen zijn aan bod geweest, dat hoeft ook niet perse in deze fase van de verkenning. En heb ik in een tweede ronde... In de eerste ronde heb ik alle partijen gesproken, in de tweede ronde heb ik een achttal partijen gesproken. Reden daarvoor was dat sommige partijen aangaven voor zichzelf geen rol te zien, andere partijen aangaven de keuze aan BBB te laten, en tot slot een aantal partijen die qua couleur niet helemaal aansloten bij de andere partijen in de Staten. Vervolgens heb ik wat ik heb opgehaald getracht te duiden, zowel als het gaat om de bestuurscultuur, als ook de agenda, als ook de richting en de partijen die het voortouw zouden kunnen nemen in de volgende fase, en heb ik dat volgens mij toegelicht, maar ik sta natuurlijk open voor vragen op dat punt. Dat is een beetje in het kort wat in het verslag staat en ik wil u graag een exemplaar van dat verslag overhandigen als voorzitter van de Staten.

De voorzitter: Wat fijn, dank u wel. We hebben nu de mogelijkheid voor het stellen van toelichtende vragen. Zijn die er? Ik kijk even rond. Ja. De heer Uppelschoten van de PVV, ga uw gang.

De heer Uppelschoten: Dank u wel. Wat een eer, de eerste vraag. Er stond een passage in die mij interesseerde, dus ik ben blij dat wij in de tweede ronde ook zijn uitgenodigd, maar in het verslag staat: 'Er zijn enkele partijen die er bezwaar tegen hebben dat wij met hun in GS zouden zitten.'. Enkele partijen zijn er meestal twee. Ik weet niet of u die vrijheid heeft om te vertellen wie die partijen zijn, maar anders zou ik die partijen willen uitnodigen om te zeggen wie dat dan zijn.

De voorzitter: Ja, mevrouw Nienhuis.

Mevrouw Nienhuis (verkenners): Ja, dank u wel. Ja, ik snap die vraag en ik neem aan dat partijen dat geluid ook van u gehoord hebben en rechtstreeks met u contact zoeken. Aangezien er geen verslagen zijn van de gesprekken, voel ik me niet vrij om dat met u te delen en is het denk ik ook goed dat u daarover oprecht bent met elkaar.

De voorzitter: De heer Uppelschoten nog in tweede instantie.

De heer Uppelschoten: Nee, dan zal ik het in mijn verhaal vragen, en welke partijen dat dan zijn. Maar we zijn een stap verder in de tweede... We zijn nu tot de tweede ronde gekomen. Toch nog steeds buitengesloten, door enkele partijen.

De voorzitter: Dank u wel, heer Uppelschoten. Ik zie dat mevrouw Niessink ook haar vinger had opgestoken. Mevrouw Niessink.

Mevrouw Niessink: Ja, mijn vraag sloot natuurlijk een klein beetje aan bij de vraag van mijn buurman. Want in het verslag staat dat 'er geen programmatische vergelijkingen zijn opgesteld, maar toch kan er wel geconcludeerd worden dat sommige partijen vanwege programmatische verschillen niet meegenomen zijn in de tweede ronde'. Dus... ik las niet verder terug in het verslag wat de programmatische verschillen dan zijn, waarom bijvoorbeeld FvD niet meegenomen is in de tweede ronde?

De voorzitter: Mevrouw Nienhuis.

Mevrouw Nienhuis (verkenner): Ja, dank u wel. Ik ben natuurlijk deels ook - en dat vindt u ook in het verslag terug - hebben alle partijen aangegeven met welke partijen zij graag een alliantie van partijen zou willen maken om de formatie in te gaan. En u hoort een beetje ook aan mijn woordkeuze dat ik het woord coalitie ernstig probeer te vermijden, en dat is omdat ik het niet bevorderlijk zou vinden als die woorden al te veel uitvergroot worden, want u bent samen Provinciale Staten. Maar even om in te gaan op uw vraag. Ik heb wel in hoofdlijnen gekeken naar programmatische overeenkomsten tussen partijen en vervolgens ook op basis van de voorgestelde coalities die partijen zelf hebben voorgebracht, gesprekken ingepland met de partijen die daarin het meest voorkwamen. Daar viel Forum voor Democratie... kwam daar niet in voor.

De voorzitter: Mevrouw Niessink nog in tweede instantie? Nee, dat is niet het geval. Mevrouw Kleine Deters, D66.

Mevrouw Kleine Deters: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik heb een drietal technische vragen aan de verkenner. En als eerste zou ik wel naar meneer Uppelschoten willen reageren, maar ik weet niet of u dat nu wilt? D66 heeft altijd samenwerking met PVV en FvD uitgesloten, maar hebben het in dit kader niet aangegeven, omdat wij voor ons geen rol zagen in de nieuwe coalitie. Maar publiekelijk hebben wij als D66 duidelijk aangegeven nauwe samenwerking niet te zien zitten, op grond van het schenden van artikel 1 van de Grondwet door uw partijen en dat daarmee...

De voorzitter: Zullen we...

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, dat was een reactie daarop.

De voorzitter: Dit gaan we in ons debat inbrengen. U heeft een aantal technische vragen, zegt u, aan de verkenner. Ga uw gang.

Mevrouw Kleine Deters: Wij herkennen ons amper in uw verslag, mevrouw Nienhuis, zowel wat betreft onze inbreng als de duiding van de verkiezingsuitslag. En u spreekt diverse keren over een andere bestuursstijl. D66 had gehoopt dat daar ook transparantie bij zou horen en het verslag van 18 maart zou openbaar zijn. Waar kunnen wij het vinden? En van de gesprekken met de verkenner helaas geen verslagen, zoals u ook aangegeven hebt. Wij betreuren dat. Enkele punten van het algemene verslag, zoals u die net aangeboden hebt aan de commissaris, zal ik op ingaan. Een is punt onder 3.3 in uw verslag, daar vermeldt u wel in het rijtje BBB en partijen met drie zetels of meer, en daaronder BBB, VVD, Partij van de Arbeid wordt door u expliciet genoemd. Dan mist volgens ons in het rijtje BBB, Partij van de Arbeid en het CDA. Waarom hebt u die dan niet opgenomen in dat rijtje, die in ieder geval door ons genoemd is? Dan onder 4.5, de voorgestelde coalitie, en daar beschrijft u dat u uitgegaan bent van de bestaande omvang van gedeputeerde staten met vijf gedeputeerden. Die vijf, de huidige omvang, dat was op basis van

de verkiezingsuitslag 2019. Daarvoor heeft Drenthe altijd een coalitie gehad van vier gedeputeerden. D66 is van mening dat er weer gekozen kan worden voor het college met vier gedeputeerden van drie partijen. Is dit door u als verkenner ook onderzocht, en waarom is hier niet voor gekozen? Dan mijn laatste vraag: een voorgestelde coalitie van 28 zetels beschrijft u in uw verslag, dat maakt de oppositie dan ook zo meteen zo klein mogelijk. Wij vragen ons af of we daarmee een gewenste nieuwe bestuursstijl zullen krijgen? Ja, wat ons raakt, wat we eigenlijk treurig vinden, is dat u als positief aspect noemt dat Drentse partijen die in het kabinet zitten - VVD en CDA bedoelt u - openlijk kenbaar hebben gemaakt het kabinetsbeleid problematisch te vinden en zich daartegen afzetten. Krijgen wij met afzetten tegen je landelijke partij een gewenste bestuursstijl? Wordt samenwerking met onze landelijke overheid vooral destructief, in verzet? Rechtszaken voeren? Nou, als technische vraag aan u gesteld, inhoudelijk zullen we dat straks bij de partijen op ingaan. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. Mevrouw Nienhuis, een behoorlijk aantal vragen.

Mevrouw Nienhuis (verkenner): Dank u wel. U begint uw bijdrage met een aantal opmerkingen, dus die laat ik voor wat het is. Uw eerste vraag ging over transparantie en verslagen. Ik heb u aangegeven dat van de gesprekken geen verslagen worden gemaakt, maar dat ik de gesprekken in de eerste ronde niet op enige manier zal delen met andere partijen voorafgaand aan het duidingsdebat, want dat werd wel als een aandachtspunt gevoeld. Dus ik ben heel helder geweest over het feit dat geen verslagen zullen worden gemaakt, en ik heb pas in de tweede ronde hier en daar geprikt bij partijen als het gaat om de inbreng van andere partijen, zonder die partijen te noemen. Zo is het gegaan. Ik begrijp dat u in het overzicht van voorgedragen samenwerkingspartners uw eigen voordracht niet herkent, dan moet ik even mijn aantekeningen erbij halen of ik daar wat gemist heb, maar u heeft hem zelf nu genoemd, dus dat is ook voor iedereen nu kenbaar. Als het gaat om de omvang van Gedeputeerde Staten, weet ik dat tot de vorige periode er vier gedeputeerden waren en de voor afgelopen periode vijf... Of nu nog steeds vijf gedeputeerden zijn. En ik heb daar ook even over gesproken met de directeur van de organisatie, als het gaat om de omvang van de opgave van de provincie en wat zijn advies zou zijn met betrekking tot de hoeveelheid gedeputeerden. Hij bevestigde mij dat vijf de voorkeur zou hebben. Maar het is uiteindelijk aan de Staten om daarover een beslissing te nemen, dus dat is aan u, dus u kunt daarover met elkaar in gesprek. Dan uw opmerkingen over 28 zetels en dat de oppositie, een woord dat ik niet graag gebruik, dan zo klein mogelijk is. Dat is natuurlijk helemaal geen doelstelling van dit proces, noch doelstelling, denk ik, van de kiezer op het moment dat zij naar de stembus gaan om hun partij te kiezen. U bent samen de Provinciale Staten en het hoogste orgaan van de provincie, u zal samen besturen als hoogste orgaan van de provincie en u heeft bijna allen, of eigenlijk allen, aangegeven in de gesprekken dat u een nieuwe bestuursstijl voorstaat. Dat betekent dat het nauwelijks uitmaakt hoe groot de oppositie is of de coalitie is, ook omdat u allen heeft gezegd een akkoord op hoofdlijnen na te streven. Dus er is voldoende ruimte voor alle partijen in de Staten om input te leveren op de verschillende onderwerpen die langskomen. En zowel u, dat blijkt uit hoofdstuk drie van het rapport, heeft suggesties gedaan over die nieuwe bestuursstijl als ik heb ook, als verkenner, in hoofdstuk vier suggesties gedaan voor de nieuwe bestuursstijl. En vervolgens heb ik ook nog in mijn conclusie voor de voordracht van partijen gezegd dat vanuit de kleuren die daar vertegenwoordigd zijn, best wel een mooie linken te leggen zijn naar andere partijen in de Staten. Dus ik snap uw vraag, maar als u echt met elkaar die nieuwe bestuursstijl voorstaat en wellicht ook ingaat op mijn suggestie om daar een Statenakkoord op dat onderwerp te maken, dan denk ik dat dat in de praktijk weinig rele-

vant gegeven zou hoeven zijn. En dan tenslotte, uw opmerking over de landelijke partijen in relatie tot het kabinet. Natuurlijk is relevant geweest in dit proces om te verkennen of de partijen die deel willen nemen in die alliantie ook de mening delen dat een aantal belangrijke opgaven wellicht op een andere manier oplosbaar zijn dan nu door het kabinet wordt voorgestaan. En ja, dat is dan positief, want dat is in de groep een relevant gegeven. Dus dat word ik geacht te verkennen, en misschien is het ook wel wat u zelf ook hebt aangegeven bij een heel aantal partijen in de verkennende gesprekken, dat het belangrijk is voor het kabinet om te weten hoe onderwerpen landen in de provincie, of die uitvoerbaar zijn in de provincie, en of u voldoende ruimte heeft als provinciaal bestuur, om daar ook een beetje uw eigen draai aan gegeven om tot de gewenste maatschappelijke resultaten te komen. Dus ja, in dat verband was het relevant om te weten of daar ruimte bestond om met elkaar over te spreken en u neemt, neem ik aan, volgt zelf ook de landelijke media als het gaat om de impact die de Provinciale Statenverkiezingen hebben gehad en ook het denkvermogen wat daardoor aangezet is. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel, mevrouw Nienhuis. Mevrouw Kleine Deters nog in tweede instantie?

Mevrouw Kleine Deters. Nou, voorzitter, dank voor de antwoorden. Ik heb kennisgenomen van de antwoorden en ik denk dat we wezenlijk over een aantal zaken anders denken en de insteek van D66 anders is. Laat ik me daartoe op dit moment beperken. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel. Ik zie de vinger van mevrouw... Even kijken. Mevrouw Zuiker, ga uw gang.

Mevrouw Zuiker. Ja, dank u wel, voorzitter. Ik heb twee vragen. De eerste sluit aan bij de laatste vraag van D66. Wij vonden het ook opvallend dat het als voordeel werd gezien dat de VVD en het CDA zich afzetten tegen hun landelijk beleid. U heeft net een poging gedaan om te zeggen waarom dat een voordeel is, maar wij denken dat de onduidelijkheid naar de kiezers, naar de inwoners alleen maar toeneemt, dus graag uw mening daarover. Onze tweede vraag is: u schrijft als een van de punten 'Ruim in het formatieproces ook een moment in voor input van inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers'. Ik zou heel graag weten hoe dat precies voor u zich ziet.

De voorzitter. Mevrouw Nienhuis.

Mevrouw Nienhuis (verkenners): Ja, dank u wel. Uw eerste vraag, zoals u al zelf zei, in het verlengde van de vragen van D66. Ik denk dat het belangrijk is voor de kiezer om te weten of dezelfde naam van partijen die zowel in Den Haag actief is, als hier in de Staten actief is, of ze daar hetzelfde over denken. En of het niet zo is dat ze vanuit de lokale context hier wellicht een andere opinie hebben, en dat dat helder op tafel ligt voordat je met elkaar een volgende fase ingaat. En ik prijs niet het afzetten tegen het kabinet, ik prijs het feit dat daar helder over gesproken is, en ik constateer dat dat een samenwerking met BBB ook tot de mogelijkheden maakt, die in in deze constellatie, met de zetelverdeling zoals u die heeft, wel een belangrijk gegeven is. En hoe partijen dat dan zo direct vormgeven, is in de volgende fase van belang. En dan uw tweede vraag met betrekking tot de ruimte in de formatiefase: dat is natuurlijk aan de formerende partijen, maar ik kan me voorstellen dat u daar in uw tweede ronde nog wat meegeeft aan de formerende partijen. Maar u zou kunnen concluderen... U heeft zelf met elkaar besproken en met mij gedeeld over hoe u aankijkt tegen de uitslag van de verkiezingen, hoe u zelf constateert dat het soms piept en kraakt in hoe het misschien gewenst is, versus hoe het landt in de samenleving en dat u graag zelf meer in gesprek zou willen zijn met die samenleving. Nou, wellicht dat het

formatieproces daar een eerste stap in kan zijn om dat te doen. En ik kan me voorstellen dat, maar dat is slechts een suggestie, waar u met elkaar over in gesprek gaat of kan gaan, dat de formerende partijen op enig moment met, zeg maar, een 80% versie komen, maar daarna de mogelijkheid gegeven aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke instelling om daar alsnog ook input op te leveren. Maar het is maar een van de vele modaliteiten die u daarin zou kunnen kiezen.

De voorzitter: Dank. Mevrouw Zuiker nog in tweede instantie? Niet het geval. Dan ga ik naar mevrouw Van den Berg van de ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Ja, dank u, voorzitter. Ja, mevrouw Nienhuis, u geeft in uw conclusies aan dat u een advies doet om voldoende stil te staan bij de inrichting van het formatieproces en ook daarin de nieuwe stijl al te laten zien. Zou u dat iets nader kunnen toelichten, wat u daarmee bedoelt?

De voorzitter: Mevrouw Nienhuis.

Mevrouw Nienhuis (verkenner): Het is denk ik voor de volgende fase - het was nu ook al een beetje, maar de verkenning is altijd een wat kortere fase - voor de formatiefase is het wel van belang om iets verdiepend met elkaar kennis te maken, want het blijft mensenwerk, en daarna stil te staan bij hoe je de verschillende stappen zou willen nemen in het formatieproces. En als... En om daarin blijk te geven van die nieuwe bestuursstijl waar u zelf naar refereert. Dat kan betekenen dat er tussentijds overleggen zijn met de andere partijen; dat er ruimte is voor de andere partijen, maar ook voor de inwoners om mee te praten; dat je, als formerende partijen, tussentijds laat weten hoe het proces ervoor staat; en hoever men is, zodat het niet een black box is waar aan het eind een uitkomst van is; dat je er door de inhoud van het akkoord ook blijk van geeft dat je ook die bestuursstijl voorstaat de rest van de periode, dus op hoofdlijnen een akkoord sluit, misschien ook een heel aantal kwesties gewoon vrijlaat; en tenslotte, mijn suggestie ook uit het rapport, om die nieuwe bestuursstijl die breed wordt gewaardeerd, om die onderwerp te maken van een Statenakkoord en dus daar niet als formerende partijen afspraken over te maken, maar te kijken of je daar als Staten een afspraak over maakt. Het zijn maar een paar voorbeelden, want ook in de... Daarna in de... Ja, niet zozeer wellicht de wijze waarop beleid tot stand komt, want veel inwoners hebben niet zoveel met bijdragen aan beleid, maar op het moment dat het op uitvoering aankomt, vinden ze het wel heel belangrijk om betrokken te zijn daar waar het landt. En daar zou u ook iets over kunnen meegeven, wat u verwacht in de rol van Gedeputeerde Staten in relatie tot de Staten, om daar handen en voeten aan te geven en ook ruimte voor de Staten om daar wat in betekenen. En ruimte voor inwoners, en ondernemers, en maatschappelijke instellingen om daarin wat te betekenen, dus dat ook als hoofdstuk mee te nemen.

De voorzitter: Mevrouw Van den Berg, nog in tweede instantie? De heer Schoenmaker, Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Ja, we hebben ook het gesprek gehad met u, mevrouw Nienhuis. Op zich prima gesprek, alleen wat wij misten dat was eigenlijk de aanwezigheid van de grootste fractie, BBB. Het was eigenlijk een soort, in onze ervaring, een soort kruisverhoor waarbij je kon aangeven wat je wou. Maar we hadden het daar heel graag toch wel de

grootste partij aan tafel gezien, omdat je dan ook kunt zien hoe je op elkaar reageert. Dus, technische vraag is: wie heeft de keuze gemaakt om voor deze wijze van verkenning te kiezen zonder de grootste partij aan tafel te hebben?

De voorzitter: Mevrouw Nienhuis.

Mevrouw Nienhuis (verkenner): Ja, als u dan een schuldige wil aanwijzen, dan ben ik dat, want ik ben weliswaar voorgedragen door BBB, maar ik ben natuurlijk niet de verkenner voor BBB. Ik ga niet op stap met BBB in mijn achterzak en mijn opdracht was ook gewoon met alle partijen het gesprek aan te gaan om te kijken waar een alliantie vanzelf te smeden... Gemakkelijk te smeden, zou zijn, om een agenda te maken. Ik heb daar... Eerlijk gezegd leek het mij juist niet passend als BBB daar bij zou zijn, maar het heeft u natuurlijk vrij gestaan afgelopen weken om met BBB daar zelf over in gesprek te zijn.

De voorzitter: De heer Schoenmaker nog in tweede instantie?

De heer Schoenmaker: Nee, dan snap ik in ieder geval de keuze en er is geen schuldige, maar het is meer even waar komt dat vandaan? Mede ook omdat je op basis van programma's, en dan wel iemand aan tafel had gehad, wel eens tot andere keuzes had kunnen komen en die nu vrij geïnterpreteerd zijn door de verkenner. En dat vinden wij dan een jammerlijk gevolg, omdat we daardoor niet verder konden in gesprek, omdat we er nog van uitgingen als eenmansfractie ben je te klein. Prima, snappen we, maar daarna werd wel in gesprek gegaan met andere eenmansfracties, en toen snapten wij het niet meer, maar dat komt zo meteen.

De voorzitter: Natuurlijk mag de verkenner dat toelichten, gaat uw gang.

Mevrouw Nienhuis (verkenner): Allereerst even op uw eerste termijn, de opmerking dat u het gesprek, zo interpreteer ik maar even, als onprettig heeft ervaren. Dat vind ik jammer, want volgens mij was er breed wel waardering voor het gesprek en de openheid daarin. In ieder geval van mij naar u, maar volgens mij ook andersom. Maar even op dat punt van de tweede fase. Ik heb ook in mijn verslag aangegeven dat vanwege het feit dat door meerdere fracties is aangegeven van: 'Misschien moet u ook nadenken over een groep partijen waar ook kleinere partijen tussen zitten', heb ik juist in de tweede ronde wel verkend met een aantal kleinere - ik vind dat altijd zo vervelend om te zeggen - maar kleinere partijen, partijen met iets minder zetels, omdat in mijn denken het wel degelijk mogelijk moet zijn om ook kleinere partijen te laten aansluiten in zo een samenwerking. Maar ik realiseerde me ook vrij snel... Ik heb natuurlijk met een aantal van die partijen gesproken waarvan ik merkte bij andere partijen dat daar draagvlak voor was, om daar zeg maar, het fundament te leggen. En tegelijkertijd realiseerde ik mij al vrij snel dat het ook heel ingewikkeld zou zijn, enerzijds om een kleine partij te laten aansluiten vanwege het gevoel wat dan toch ook tot Gedeputeerde Staten toetreedt, namelijk: ik zit hier met een breed draagvlak, en jij ziet hier met één stem, en wat doet dat dan met de verhoudingen in de Gedeputeerde Staten? Dat hoeft geen rol te spelen, want de meerderheid zit in de Staten en niet in de Gedeputeerde Staten... Provinciale Staten, niet de Gedeputeerde Staten, maar toch dat kan in de achterhoofden wel een rol spelen. En vervolgens heb ik verkend of met een aantal kleine partijen samen wellicht één gedeputeerde zou kunnen worden voorgedragen. Dan krijg je een hele ingewikkelde situatie waarin vier gedeputeerden zich gedekt weten door hun eigen partij, ook kunnen sparren met een achterban, met één mond, één kleur, en dat je één gedeputeerde hebt die een beetje een ingewikkelde situatie terechtkomt. Dus, ik hoop dat ik daarmee het gevoel heb gegeven, ook aan u, dat ik wel serieus naar dat scenario heb gekeken, omdat het

door meerdere partijen ook is voorgedragen. En ja, ik vind het... Om deze redenen lijkt dat niet het meest wenselijke scenario, in verband met de uitgangspunten die ik ook geformuleerd heb in mijn rapport.

De voorzitter: Dank. Ik kijk nog een keer de Statenzaal rond of er nog meer toelichtende... Ja, ga uw gang, de heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. Ja, in de eerste instantie niet, en toen kwam er een heel interessant stukje en ik denk: 'Daar ga ik toch nog een vraag over stellen.'. U heeft het over dat het CDA en VVD zich afzetten tegen de landelijke lijn, dat staat in uw verslag. Maar dit zijn ook partijen die enorm zijn afgestraft door de kiezer, en dat zijn we allemaal, maar ook zeker deze partijen. Hoe ziet u dat in verhouding tot het voorstel wat hier ligt, met de wens van de kiezer?

De voorzitter: De verkenner.

Mevrouw Nienhuis (verkenner): Ja dat betekent, als ik uw redenering zou volgen, dat ik begin te verkennen met BBB, Volt, en Partij voor de Dieren. Ik zie al instemmende gezichten aan die kant. Maar dat, ja, dat lijkt programmatisch wel heel ingewikkeld, want natuurlijk wil je waarderen dat er gewonnen is, en tegelijkertijd heb ik er niet zoveel mee, zeg ik dan, want we hebben hier weer een discussie over partijen, terwijl volgens mij de kiezer gestemd heeft. De kiezer heeft een boodschap afgegeven, en als we diep in ons hart kijken, weten we eigenlijk niet precies welke boodschap dat nou is. Want als ik kijk naar het palet wat jullie zelf hebben ingebracht, over wat daarachter zou kunnen zitten - ik heb met heer Blinde daar nog het meest pregnante over doorgesproken - dan is het eigenlijk ook wel een soort van vraag, van wat heeft de kiezer geprobeerd te zeggen? Want enerzijds hebben ze natuurlijk gekozen op al uw regenboog van kleuren, van politieke partijen, en tegelijkertijd hebben ze ook iets gezegd tegen het kabinetsbeleid, zijn uw eigen woorden. Ze hebben ook iets gezegd over het niet gehoord voelen, niet gezien zijn. Ze hebben ook iets gezegd van 'We willen gewoon anders'. Ze zijn wel naar de stembus gegaan daar waar ze misschien de vorige keer dat niet hebben gedaan, want het is iets van 10% hoger, geloof ik, de opkomst, ook over het hele land verspreid. Dat zou een uitnodiging aan u kunnen zijn om juist nog meer na te denken over hoe u de dialoog met de samenleving zou kunnen doen. Een beetje een lang antwoord, de heer Zandvliet, maar ik weet niet of u ergens hier het antwoord vindt. Dat laat ik even aan u.

De voorzitter: De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Ja, ik kom er straks nog wel even op terug. Prima, ik kijk nog even...

De voorzitter: Ja, de heer Pormes, GroenLinks.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Allereerst, mevrouw Nienhuis uiteraard bedankt voor uw inzet en ook bedankt voor het uitermate vriendelijke gesprek dat wij met elkaar hebben gevoerd. Wat mij opviel was dat u schreef: 'Op 29 maart 2023 heb ik de inbreng van de partijen in het duidingsdebat op 29 maart met belangstelling gevolgd.'. Nou weet ik dat wij heel vaak zeggen 'met belangstelling gevolgd', maar dat betekent eigenlijk niks. Dat doen we altijd uit vriendelijkheid en beleefdheid. Zeg je: 'Nou, ik heb met belangstelling gevolgd'. Maar het duidingsdebat is juist bedoeld als verkenner om het tot je te nemen, om te kijken of er allerlei richtingen worden aangegeven die je kan gebruiken. Dat heb ik hier niet uitgehaald en ik wilde vragen

waarom u bent begonnen met het verkennen nog voordat het duidingsdebat heeft plaatsgevonden? U heeft een eerste gesprek gevoerd, daarna pas het duidingsdebat beluisterd, waardoor het duidingsdebat aan waarde heeft verloren, omdat iedereen in vertrouwelijkheid in het eerste gesprek met u heeft gesproken.

De voorzitter. Mevrouw Nienhuis.

De heer Pormes. Kunt u daarop reageren? Dat is mijn eerste vraag. En mijn tweede vraag... Ik stel die maar meteen, mevrouw de voorzitter, met uw goedkeuring.

De voorzitter. Ja, als u het via de voorzitter doet. Heel kort. Graag. Heel goed.

De heer Pormes. Ik was echt benieuwd naar... U noemt ergens, als het gaat over migratie: 'BBB streeft een behoudend beleid na.'. Ik was ontzettend benieuwd wat u daar... behoudend, dat betekent conservatief, dat betekent ook soms reactionair. Maar ik zou graag van u willen vernemen, u heeft dat overgenomen, 'behoudend', maar wat moet ik me daarbij voorstellen?

De voorzitter. Mevrouw Nienhuis.

Mevrouw Nienhuis (verkenner). Dank u wel, voorzitter. Met uw welnemen verwijs ik GroenLinks naar BBB zelf als het gaat om die tweede vraag, dat lijkt mij een heel mooi onderwerp voor debat. Met betrekking tot uw eerste vraag, ik snap dat het woord 'belangstelling' aan diepte heeft verloren door de wijze waarop het door anderen gebruikt wordt, maar ik heb hier oprecht met veel belangstelling gezeten en ik hoop dat dat woord juist aangeeft dat ik daar intensief naar gekeken en kennis van genomen heb, maar ook dat ik daar zonder vooringenomenheid naar geluisterd heb. Als ik een ander woord zou hebben gebruikt dan zou dat wellicht een bepaalde mate van geslotenheid kenbaar kunnen maken. Wat het mooie is, vind ik, van dat duidingsdebat, was dat er al heel veel op papier stond: uw eigen verkiezingsprogramma's, de eerdere optredens van u in het kader van de aanloop naar de verkiezingen. Maar juist dat duidingsdebat gaf kleur. Kleur aan uw passie, kleur aan uw standpunten, er werd ook aangescherpt vanuit de vragen vanuit de Staten, dus ik vond dat zeker van belang om daar kennis van te nemen en vanzelfsprekend valt onder die belangstelling ook het tot mij nemen daarvan, want anders heeft het ook weinig zin om het in mijn verslag te noemen. Dan uw vraag of ik desondanks een eerste ronde gesprek heb gehouden. Ja, er werd van mij gevraagd om zo snel mogelijk met die verkenning te beginnen. De gelegenheid was er om het weekend voor het duidingsdebat ook al wat te plannen, dus die gelegenheid heb ik te baat genomen. Ik weet dat uw partij ervoor gekozen heeft om niet in die fase met mij in gesprek te gaan, maar vervolgens hebben we die woensdag met elkaar gedaan. Ik denk dat door de gemaakte afspraken van de informatie daaruit deel ik niet met anderen, dat ik daarmee ook geprobeerd heb het duidingsdebat zoveel mogelijk te respecteren. En ik heb eerlijk gezegd in het duidingsdebat zelf niet geproefd dat u opeens minder kleur liet zien, of minder gas af op de discussie dan als ik de eerste ronde op die manier zou hebben overgeslagen.

De voorzitter. Dank u wel, mevrouw Nienhuis. Ik kijk nog een keer de Statenzaal rond. En er zijn geen aanvullende toelichtende vragen, dus wij kunnen beginnen met de inhoudelijke reactie van de zijde... Ja, dan is het fijn dat u weer gaat zitten. Inderdaad, inderdaad, want dan ga ik de heer Schuinder naar voren vragen namens de BBB Drenthe, en dat is de grootste fractie in onze Staten en ik loop daarna het lijstje af als het gaat om de lijsttrekkers c.q. fractievoorzitters. We hebben afgesproken een spreektijd te hanteren van vier minuten in eerste termijn, dus dat gaan

we ook doen en het is heel plezierig als er via de voorzitter gedebatteerd wordt. De heer Schuinder aan u het woord.

De heer Schuinder. Voorzitter, inwoners van Drenthe en collega-Statenvolledigheidsleden, BBB bedankt in eerste instantie Astrid Nienhuis, die ons door de eerste stappen van de verkenning heeft geleid op weg naar het coalitieakkoord. Mooie en prikkelende gesprekken hebben geleid tot een scherpe rapportage, die voldoende handvatten biedt om het formatietraject met de voorgestelde partijen in te gaan. BBB bedankt ook alle andere partijen die input hebben geleverd aan de gesprekken met de verkenner, zodat er een heldere rapportage met de wensen en vernieuwing ontstaat. En BBB bedankt ook de inzet van het ambtelijk apparaat, niet te vergeten, voor de nodige ondersteuning tot nu toe. Allerlei fronten, het is allemaal goed afgestemd en geregeld hier in Assen. Dan over het rapport, 183.625 inwoners hebben op de vier partijen die het traject van formeren ingaan, gestemd. Dat is 56,5% van de stemmen totaal, dat zijn natuurlijk niet alle inwoners van Drenthe, maar deze vier partijen gaan voor een goed programma voor alle inwoners van Drenthe. Er is ruimte voor een nieuwe bestuursstijl met vier nieuwe bestuurders en een aantal heldere en duidelijke aanbevelingen. Een aantal hier opgesomd: een akkoord op hoofdlijnen, dat vraagt van ons allen, hier om het kapitaal in deze Statenvolledigheid en de samenleving zo optimaal mogelijk te benutten. Meer open debat en dialoog, samen tot overeenstemming komen in plaats van dicht timmeren aan de voorzijde. Kijk verder dan je eigen kader, werk samen met gemeenten, Rijk en Europa en breng zorg over de knelpunten over uitvoerbaarheid naar Den Haag. Bestuur met lef, pro-activiteit en gewoon beginnen. Ik vond dat ook een hele mooie om te lezen: gewoon beginnen. Niet altijd wachten, maar gewoon beginnen. Deze en veel meer zinnen duiden we als overeenstemming om het samen te doen, samen met alle betrokkenen, om zichtbaar te blijven en te verbeteren daar waar nodig voor de inwoners van Drenthe. De relatie met inwoners, participatie en besluitvorming, en het opzoeken van de maatschappij is een nadrukkelijke wens die alle partijen hebben uitgesproken. Zichtbaarheid in de maatschappij, ga er op uit, haal de huur op bij de inwoners. Niet dat het nu niet gebeurt, maar het kan meer, om zo zichtbaarheid te vergroten en participatie te bevorderen. BBB is zich bewust dat we nu in een bestuursstand zijn gekomen waarbij we alle inwoners vertegenwoordigen van Drenthe. Onze hoofdpunten en die van andere partijen zullen we gaan bespreken met elkaar in het traject dat zal uitmonden in een akkoord op hoofdlijnen en speerpunten. Het vervolgproces ziet er als volgt uit: aanstaande vrijdag gaan we met de vier partijen nader kennis maken, zoals Astrid Nienhuis al eerder aangeeft. Wij zijn nieuw en voor ons allemaal nieuwe gezichten, en het is goed om nader kennis te maken. En dan gaan we ook de opdracht voor de formateur bespreken, de diverse wensen ophalen over de fase waarin we nu terecht gaan komen. Voor ons als BBB een totaal nieuwe fase, zoals de verkenningsfase ook helemaal nieuw was. Gaan we verder met één of twee formateurs? Dragen we Astrid Nienhuis voor? Daarover zijn we met elkaar als fractie goed bezig en hebben op dit moment een duidelijk beeld daarover. Hier zullen we vrijdag de andere partijen over informeren. In de komende week zal duidelijk worden hoe en welke namen definitief als procesbegeleiders of gespreksleiders toegevoegd worden in dit traject en gaan we hierover afspraken maken, wat betreft route en uiteraard de ondersteuning vanuit dit huis. BBB kijkt met vertrouwen naar de komende periode en realiseert zich dat het tempo en tijd ook elkaar in de weg kunnen zitten. Als nieuwe partij willen we benadrukken dat wij de tijd nemen om dit proces goed te doorlopen. De uitslag vraagt dat van ons. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel, heer Schuinder. Was u aan het eind gekomen van uw betoog? Dan heeft de heer Pormes een vraag voor u. De heer Pormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Buitengewoon interessant om de procedure te vernemen en welke stappen u nu volgt, maar mij gaat het meer om de inhoud, en dan hebben we het over het advies. Daarin staat onder andere een van de kernpunten van de BBB, en dat heeft te maken met de stikstofwet, 2025 niet omlaag: is dat nou een breekpunt of niet?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Nou voorzitter, deze vraag hebben we vaker gehad. Is er nou een breekpunt of niet? We hebben met elkaar gezegd: we gaan een akkoord maken op hoofdlijnen en een van de hoofdlijn is dat we over dit punt afspraken willen maken met de formerende partijen.

De heer Pormes: U geeft geen antwoord op mijn vraag: Is dat voor u een breekpunt?

De heer Schuinder: In het, mevrouw de voorzitter...

De voorzitter: Inderdaad, via de voorzitter. Ga uw gang.

De heer Schuinder: We vorderen. Ik wil niet van een breekpunt spreken. Wij spreken in onze termen, als BBB, over no-go dossiers, voor ons is het stikstofverhaal en verlagen naar 2025/2030 een no-go.

De voorzitter: Dank u wel, heer Pormes. De heer Zandvliet...

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter, dan is er toch een breekpunt. Mijn tweede vraag...

De voorzitter: Ja, nee... We doen interrupties in tweeën. U heeft nu uw eerste interruptie gehad. Ik geef het woord even aan de heer Zandvliet. De heer Zandvliet.

De heer Pormes: Simon, ik zal me even Dank u wel.

De heer Zandvliet: Dank u wel, Sam. Dank u wel, voorzitter. Toch even een vraag rondom de nieuwe bestuurscultuur die we graag willen uitdragen met elkaar, ook als BBB. Staat u er ook voor open om ook alle Statenleden mee te nemen in de volgende fase met wie de, wellicht de formateur wordt, zodat we toch nog in volledigheid mee kunnen in dat proces, in het nieuwe besturen?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, heer Zandvliet geeft een punt aan waar ook onze verkenners al een antwoord op heeft gegeven. Ja, we willen er zeker in de komende fase kijken hoe wij met elkaar in die nieuwe bestuursstijl meer transparantie, terugkoppeling, hoe gaan we dat dan doen? We willen misschien inwoners daarin gaan betrekken, dus er zijn meerdere vormen. Dus als daar misschien mooie voorbeelden van zijn, dan houden we ons warm daarvoor om te kijken: hoe kunnen uw wensen daarin passen?

De voorzitter: De heer Zandvliet nog in tweede instantie.

De heer Zandvliet: Misschien is een mooi begin om, wanneer dan die formateur bekend is, dat voorstel voor jullie breed te delen. Niet alleen met de partijen die nu meegaan met formeren, maar ook alle andere partijen die wellicht nog goede aanvulling hebben.

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, als dat het voorstel is van de heer Zandvliet, dan zal ik dat zeker overwegen, vrijdag, samen met andere partijen.

De voorzitter: De heer Pormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Het betreft de vraag die ik had gesteld aan de verkenner, maar die verwees mij naar de BBB. U schrijft daarin met betrekking tot het migratiebeleid, dat u een behoudend beleid voert. Kunt u dat nader concretiseren? Wat bedoelt u met behoudend beleid?

De voorzitter: Meneer Pormes, u moet dus niet u zeggen, maar via de voorzitter debatteren. Juist. De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, het behoudende beleid, zoals het geschreven is, is, denk ik, omschreven op basis van ons programma. Wij hebben natuurlijk een migratie paragraaf, zoals wij landelijk als BBB denken over migratie. Dat is een behouden standpunt, waarbij we feitelijk zeggen: 'Wat ons betreft is dit voldoende zo in Drenthe en hebben wij pas mogelijkheden voor asiel op het moment dat er een zeer grote mogelijkheid is en een groter draagvlak.' En dat...

De heer Pormes: Mevrouw de voorzitter.

De voorzitter: De heer Pormes in tweede instantie.

De heer Pormes: Ik heb juist in het programma gelezen, daarom heb ik die vraag ook gesteld, dat u bepleit voor een tijdelijke stop op migratie, dus dat betekent dus behoudend.

De voorzitter: De heer Schuinder nog.

De heer Schuinder: Als u die conclusie trekt, dat klopt dat.

De voorzitter: Mevrouw Van den Berg, ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Ja, voorzitter, ik haak even aan op de vraag van de heer Zandvliet over het formatieproces. De heer Schuinder geeft aan komende vrijdag met andere formerende partijen, zal ik maar noemen, te spreken over het proces. Nou is het in het kader van transparantie gebruikelijk dat dan vervolgens ook daarover in het Provinciale Staten wordt gesproken, zodat je daar ook nog wat van kunt vinden met elkaar. Is dat iets wat hij ook van plan is, of moet dat nog besproken worden?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder. Mevrouw de voorzitter, dat is nog niet... Dat is wel onze intentie om dat breder te delen, zoals we dat zostraks ook hebben gezegd. Als dit er een onderdeel van is en het is een gebruikelijke onderdeel van het proces, zoals het reglement dat voorschrijft, dan zullen we uiteraard die route volgen. Als het wenselijk is, dan zullen we het meenemen en kijken kunnen we daar op dit moment op ingaan?

De voorzitter. Mevrouw Van den Berg nog? Dat is niet het geval. Mevrouw Kleine Deters, D66.

Mevrouw Kleine Deters. Ja, voorzitter, dank u wel. Ik ga ervan uit dat ik ook in mijn inhoudelijke inbreng straks nog vragen aan de BBB kan stellen, waar dan de BBB in tweede termijn kan antwoorden. Dus ik zou nu willen beperken tot de reactie van de BBB nu. Dan heb ik er eigenlijk twee puntjes: u noemde in het begin vier bestuurders. Bedoelde u: vier partijen of mogen er toch al vier gedeputeerden, want ik had de indruk dat u zelfs in mijn richting keek. Toen dacht ik: is het een verspreking of hoop ik iets wat nog niet gezegd heeft? Dus dat zou ik graag even verduidelijkt willen hebben, voorzitter, en de tweede vraag die ik heb is: mevrouw Nienhuis sloot af dat ze als verkenner gevraagd is, maar als mevrouw Nienhuis het proces heeft begeleid en dat ze BBB niet in de achterzak had. Nu spreekt de woordvoerder van BBB maar steeds over 'onze verkenner' en zelfs 'Astrid' in het publieke debat. Toen dacht ik, van hoe zit die verhouding, voorzitter, als het gaat over vrijdag spreken met formerende partijen over onze Astrid, onze verkenner... Voorzitter, graag enige verduidelijking op deze twee punten.

De voorzitter. Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. De heer Schuinder.

De heer Schuinder. Mevrouw de voorzitter, al het begin is moeilijk, mevrouw Kleine Deters, ook voor ons, en ik richt het antwoord rechtstreeks op u. Ja, dat heb ik al gedaan. Zo ver was ik al. En niet om vervelend te doen, maar het woordje 'nieuwe' heeft u dan ook gemist, want ik zei met vier nieuwe bestuurders. Dus in die zin, dat was het gedeelte. Niet vier nieuwe, een vier gedeputeerden, maar ik zei vier nieuwe bestuurders en het CDA heeft al aangekondigd: kandidaat-gedeputeerde heer Jumelet dus, dat zijn er vijf. Vier plus één. En wat betreft de woordkeus met betrekking tot Astrid hier in het publieke debat, is het misschien dat wij nog even moeten wenen aan afstandelijkheid en amicaliteit in dit soort bewoording.

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter, what's in a name? Het maakt me niet zoveel uit of het voor- naam is of achternaam, of zelfs niet afstandelijkheid, maar wel een stuk zakelijkheid. We staan hier niet als vrienden samen te biljarten, zal ik maar zeggen. Maar voorzitter, waar het om gaat is de vraag toch van: is het dan toch de verkenner/formateur namens BBB of namens de partijen die gaan verkennen of straks formeren, en dat is eigenlijk de strekking van mijn vraag.

De voorzitter. De heer Schuinder.

De heer Schuinder. Voorzitter, het was de BBB die opdracht heeft gegeven aan mevrouw Nienhuis om de verkenning op te pakken en we gaan vrijdag als partijen keuzes maken met betrekking tot de formateur.

De voorzitter. Ik zie mevrouw Kramer van de zijde van Volt, ga uw gang.

Mevrouw Kramer: Mevrouw de voorzitter, ik heb een opmerking en daar zit ook een vraag in. Het gaat over de nieuw te vormen coalitie met twee partijen die natuurlijk ook landelijk een grote rol spelen, er is al over gesproken zonet. Ik ben gewoon ontzettend benieuwd hoe u aan de kiezer uitlegt, en dan heb ik geen oordeel over deze partij, maar wel ik denk vooral aan het vertrouwen wat de kiezer, de Drent, in ons heeft en ons in moet blijven houden. Hoe gaat u dat uitleggen? Dat u met landelijke partijen waar zij, door ook op BBB te stemmen - omdat ze het een goed verhaal vinden, maar ook omdat ze het niet eens zijn met het landelijke verhaal - gaat u dat uitleggen als u toch met ze zou willen gaan regeren?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, nou kan ik van alles gaan vertellen daarover. Ik wil in ieder geval ook de inwoners vertellen dat ze met deze keuze meer op 89% overeenkomstig hebben met de partij, het verkiezingsprogramma van de BBB, en dat daarmee dus een stem, ook in die zin, in de richting zoals zij destijds gestemd hebben op 15 maart. Laat onverlet ook, dat wij het belangrijk vinden om gedurende het komende proces waar we inzitten en ook de periode daarna, en dat is ook op voordracht wat de verkenner heeft geschreven in de rapportage, de burger veel meer te betrekken bij wat wij hier doen en hoe de zaken ervoor staan. Dus als het goed is, en wij doen ons goed werk, en wij gaan de coalitie over twee jaar met elkaar evalueren - middels burgers of anderzijds de inwoners daarin betrekken - hopen wij dat we het juiste werk gedaan hebben en inderdaad dat de inwoner zich kan herkennen in dat wat we hier doen.

De voorzitter: Mevrouw Kramer nog in tweede instantie? Is niet het geval. De heer Uppelschoten, PVV.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ik ben geroerd door de bescheidenheid van de fractievoorzitter van de BBB. Het is prachtig dat wij als PS een formateur aanwijzen, maar laten we nou alsjeblieft ook voor de realiteit uitgaan: het is niet een grote partij, is verreweg de grootste partij. Ik kan me niet voorstellen dat er een formateur aangewezen zal worden die jullie niet zien zitten. Dus ik denk toch dat het is dat het de formateur is die jullie graag willen hebben en dat die ter goedkeuring en ons wordt voorgelegd, en niet dat het een hele open situatie is waarbij wij als PS gaan bepalen wat de formateur wordt. Ik bedoel, je mag best op je strepen staan. Jullie zijn verreweg de grootste partij. Het is onmogelijk dat het een formateur zou zijn die jullie niet zien zitten.

De voorzitter: De heer Uppelschoten, u zegt dus niet: 'Jullie zijn de grootste partij', maar u zegt: 'De BBB, mevrouw de voorzitter, is de grootste partij.' Oké? Precies.

De heer Uppelschoten: Ik wil wat realiteit terug in het debat. Ja, ik ga echt proberen om ... Ik wil wat realiteit terug in het debat.

De voorzitter: Heel goed. De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, het siert soms bescheidenheid en ook dat kan je doen, als je een hele grote partij bent, kun je nog steeds jezelf heel bescheiden opstellen. Uiteraard hebben wij als fractie daar een stem in, en uiteraard hebben wij daar ook een beeld bij hoe we dat gaan doen. En uiteraard is het ook zo dat wij niet zomaar onze ideeën daarover opzij zetten en ook dat is wat andere partijen, denk ik, ook heel goed zullen begrijpen in het overleg wat we met elkaar gaan voeren.

De voorzitter: De heer Uppelschoten nog... Nee? Oké. Dank u wel, heer Schuinder. Dan gaan we verder met de tweede woordvoerder in het debat en dat is mevrouw Turenhout van de Partij van de Arbeid, voor haar vier minuten. Beetje naar beneden. Dat geeft niks. Ga uw gang. Even de microfoon aan.

Mevrouw Turenhout: Ook ik ben nieuw. Dank u wel, voorzitter. Hartelijk dank, voorzitter. Voorzitter, hier staan we dan. We hebben een prille verkering, maar we weten nog niet precies met wie. Best spannend dus voor ons als Partij van de Arbeid, maar wij voelen als tweede partij van Drenthe de verantwoordelijkheid om verder te verkennen of deze prille liefde een stevige basis kan worden voor een meer duurzame relatie. Een relatie waar we samen met een sterk team gaan voor het beste plan voor Drenthe, want dat is de opdracht die voorligt voor de coalitie. We gaan er met vertrouwen in, want anders moet je er ook niet aan beginnen. Tegelijkertijd weten we dat er ook nog de nodige bruggen te slaan zijn, want onze inzet blijft: bestaanszekerheid voor iedereen, perspectief voor de boeren, een snelle transitie naar duurzame energie en herstel van de natuur.

De voorzitter: De heer Schoenmakers heeft een vraag voor mevrouw Turenhout. De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter, Ja, u begint mooi: prille verkering. En u geeft er ook direct bij aan, maar we weten we niet met wie. Hoe bedoelt u die woorden? Bedoelt u dat het niet weet met welke partij? Of bedoelt u dat u nog geen idee heeft hoe BBB het programma in elkaar heeft zitten?

Mevrouw Turenhout: Wij weten precies hoe het programma in elkaar zit, want daar hebben we allemaal kennis van kunnen nemen, maar we moeten de fractie nog wat beter leren kennen. We hebben pas één inwerkprogramma gehad, maar we zijn ook erg benieuwd naar de kandidaat-bestuurders waar je uiteindelijk ook samen de strijd aan moet gaan en het beste plan moet maken.

De voorzitter: De heer Schoenmaker in tweede instantie.

De heer Schoenmaker: Dank u, voorzitter. Ja, helder verhaal, en dat verhaal over die bestuurders, dat snappen we volledig.

De voorzitter: Mevrouw Turenhout, dit was geen vraag, dus u kunt uw betoog vervolgen. O, wacht even. De heer Bos heeft ook een vraag voor mevrouw Turenhout. Gaat uw gang.

De heer Bos: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik sloeg even aan op de opmerking over de bestuurders die uitmaken met wie je verkering hebt. Wij van GroenLinks lazen in het rapport van de verkenner dat er eigenlijk geen breekpunten naar voren zijn gekomen in de tweede ronde. We hebben vanuit de landelijke partijlijn van de PvdA andere dingen gehoord, dus hoezo maken de bestuurders wel uit en bepaalde breakpunten die de landelijke partijlijn van jullie aangeeft niet?

De voorzitter: Mevrouw Turenhout.

Mevrouw Turenhout: Net als alle andere partijen zijn wij als regionale, provinciale bestuurders vrij om onze eigen koers daarin te bepalen. Natuurlijk stemmen we wel goed af, maar we moeten met elkaar in Drenthe echt vooruit, en dat vraagt dat we met elkaar het goede gesprek moeten voeren over hoe we hier in Drenthe die stappen vooruit kunnen maken. En als daar landelijke belemmeringen en beperkingen zijn die ons ernstig belemmeren, dan voeren wij het gesprek met onze partij om te kijken hoe we daar goed uit kunnen komen. Die ruimte ligt er dus in Drenthe.

De voorzitter: Mevrouw Turenhout vervolgt haar betoog.

Mevrouw Turenhout: Dank u wel, voorzitter. Ja, het uitgangspunt is dat we over vier jaar kunnen zeggen, en ik hoorde de heer Schuinder dat ook al zeggen, dat Drenthe er echt op vooruitgegaan is. Dat er flinke stappen zijn gezet in die grote opgaves die voorliggen. En let wel, er ligt een hele belangrijke opdracht voor het nieuwe college, maar ook voor deze nieuwe Staten. Die hebben we allemaal indringend gehoord van de kiezer. We moeten weer een overheid zijn die er voor hen is, die de problemen van hen helpt oplossen, die hen perspectief biedt. En dat is waar wij voor gaan. Wij danken de verkenner voor haar betrokkenheid en advies. We herkennen ons daar ook in. Er wordt een coalitie voorgesteld die herkenbaar is voor veel kiezers, die recht doet aan de verkiezingsuitslag en met 28 zetels alle potentie heeft van een stabiele coalitie met een goede mix van continuïteit en vernieuwing, en een daarbij passend akkoord op hoofdlijnen. Goede verbindingen met de hele Staten, dat zien wij als een aparte opdracht voor de coalitie. Het is net ook al uitgebreid aan de orde geweest. Wij zijn in ieder geval blij om te vernemen dat de Partij van de Arbeid kan rekenen op brede steun in de Staten voor deelname aan de coalitie. De verkenner besteedt veel aandacht aan de noodzaak voor bestuurlijke vernieuwing. Iets dat wij als Partij van de Arbeid al jaren bepleiten en nu dus ook statenbreed wordt herkend, mogen we uit het advies vernemen. Wij zetten er volop in dat deze nieuwe bestuursstijl ook in de formatie zichtbaar wordt, en daar zijn tal van de opties voor denkbaar. Goede communicatie met de Staten, de inwoners en de belangrijkste stakeholders zijn daarin essentieel. Wat betreft de formatie: Wij vinden het belangrijk dat de beoogde formateur ruim beschikbaar is, want er ligt een grote opgave, nieuwe fracties... En nou ben ik even de draad kwijt. En grote bruggen te slaan. Ook kennis van de regio en bestuurlijke verhoudingen zijn belangrijk om de formatie in goede banen te kunnen leiden. Wij hebben daarom dus ook voorkeur voor een Drentse formateur. We zijn ook benieuwd hoe andere fracties daarnaar kijken, dat vernemen we vast straks in de andere bijdragen. Tot slot, wij zien uit naar de volgende fase. Er is genoeg te doen. Aan de bak uit liefde voor Drenthe. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Turenhout. Ik geef het woord aan mevrouw... O, nou. Mevrouw Turenhout, wilt u nog even blijft staan, want er spoeden zich nog twee heren naar de interruptiemicrofoon. Meneer Uppelschoten van de PVV.

De heer Uppelschoten: Ja, dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ik wil mevrouw Turenhout vragen: er is een landelijk beleid van de Partij van de Arbeid ten aanzien van stikstof. We hebben twee andere coalitiepartijen die zeggen dat ze een iets andere of een andere opvatting hebben en aanzien van het stikstofbeleid en daarmee zelfs de discussie, om niet te zeggen de strijd, aangaan met hun landelijke politieke partij. Van de Partij van de Arbeid heb ik begrepen dat het stikstofbeleid, zoals het er nu is geformuleerd door dit kabinet en verwoord door minister Van der Wal, dat ze dat steunen. En hoe zit... Ik vind het heel goed dat u zegt van: 'Wij zijn als Partij van de Arbeid in Drenthe zelfstandig en autonoom', maar hoe zit uw partij daarin als het gaat

over het stikstof beleid? Steunt u dan het landelijk beleid van minister Van der Wal? Of heeft u daar ook bedenkingen en durft u er ook van af te wijken? Of wilt ervan afwijken?

De voorzitter: Mevrouw Turenhout.

Mevrouw Turenhout: Volgens mij ben ik daar al helder in geweest. Als er belemmerende deadlines liggen rondom 2030 en de gedwongen uitkoop van landbouwgrond echt ook drempels opwerpt om te komen tot oplossingen, zijn wij bereid om daar het gesprek over aan te gaan.

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Nou, met een ander stikstofbeleid daar bedoel ik nog niet eens het verschuiven van 2030 naar 2035, maar dat er misschien een ander stikstofbeleid zou komen waarbij, laat ik maar zeggen, de kritische depositiewaarde niet de thermometer is voor de kwaliteit van de natuur. En dat dat betekent een heel ander stikstofbeleid, en ik neem aan dat de grootste partij hier dat ook wel in zijn hoofd heeft. En ik ben benieuwd of die ruimte er is bij jullie, of dat er toch het kader is van het stikstofbeleid zoals dat geformuleerd is door minister Van der Wal.

Mevrouw Turenhout: Het is wel mooi dat u in het hoofd van de heer Schuinder kan kijken, voorzitter. Dat is echt spannend, zou ik ook wel willen doen. Maar laat helder zijn: dit is het gesprek dat we moeten voeren. Dat zal best spannend zijn, maar ik ben er ook van overtuigd als we elkaar goed leren begrijpen en met elkaar het goede gesprek kunnen voeren over wat Drenthe nodig heeft om uit deze impasse te komen, dat we daar ook uit gaan komen. In ieder geval gaan wij ons daarvoor inspannen.

De heer Uppelschoten: Oké.

De voorzitter: De heer Bos, GroenLinks.

De heer Bos: Ik neem deze microfoon. Het is weer een beetje onwennig deze microfoon, moet ik zeggen. Voorzitter, dank u wel. Ik heb er nog eens over nagedacht, ook het kleine debatje net aanhorende. Volgens mij hebben we hier nog steeds toch een fractie die lid is van de PvdA en ook die de PvdA vertegenwoordigd. Er zijn geen breekpunten genoemd. Er rust veel te bespreken. Ik hoor in het verhaal van mevrouw Turenhout veel over bruggen bouwen, samen verder de formatie in. Er lijkt toch echt een wil te zijn om mee te besturen, terwijl dat voor een meerderheid niet nodig is. Ik vraag me af: waar stopt het? Wanneer worden de idealen niet meer opgegeven, wat zijn dan wel breekpunten voor de PvdA?

De voorzitter: Mevrouw Turenhout.

Mevrouw Turenhout: Voor ons vormt de wet het fundament waar wij op ankeren en als we die moeten gaan overtreden, dan hebben we een heel nadrukkelijk breekpunt in beeld. Dus, laat dat helder zijn. Maar wij hebben de overtuiging dat als je met elkaar het goede gesprek voert, dat er heel veel oplossingen mogelijk zijn. En daar zetten we ons voor in.

De voorzitter: De heer Bos.

De heer Bos: Ja, dank u wel, voorzitter. En is mevrouw Turenhout het dan met mij eens dat ook verdragen onder diezelfde wetgeving vallen, waaronder ook de Vogel en Habitat Richtlijnen,

waar we ook ons aan dienen te houden? En dat dat kan betekenen dat als we op vrijwillige basis ergens niet uitkomen, dat we misschien toch een gedwongen maatregel zullen moeten treffen?

De voorzitter. Mevrouw Turenhout.

Mevrouw Turenhout. Ik heb begrepen uit de gebiedsprocessen zoals die nu verlopen dat dat voorlopig nog niet aan de orde is, dus ik wil daar ook niet op vooruitlopen.

De voorzitter. Ik zie mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker. Ja, dank u, voorzitter. Ik had een vraag aan mevrouw Turenhout, want wij weten het standpunt van de PvdA ten opzichte van de wolf, maar de laatste tijd in de campagne is dat een beetje gaan schuiven. We zouden graag willen weten als in de coalitie wordt geëist dat een wolf kan worden gedood in Drenthe, kunt u daarmee leven?

De voorzitter. Mevrouw Turenhout.

Mevrouw Turenhout. Wij hebben ook in ons verkiezingsprogramma aangegeven dat wij binnen de kaders van de wet blijven opereren. Vooralnog is het zo dat de beschermde status van de wolf niet toestaat dat die gedood wordt. Dus dat is op dit moment ons antwoord.

De voorzitter. Geen vragen meer aan mevrouw Turenhout. Dank u wel, mevrouw Turenhout. Dan gaan we naar mevrouw Meeuwissen van de VVD-fractie.

Mevrouw Meeuwissen. Ja, voorzitter, dank u wel. Met veel plezier hebben de heer Vianen en ikzelf de gesprekken gevoerd namens de VVD met de verkenner. En wij hebben daar een rode draad in ontdekt en die troffen wij vervolgens ook aan in het verslag, en dat is balans. Balans tussen vernieuwing en continuïteit, tussen links en rechts, tussen natuur en economie. En dat, voorzitter, vinden wij een heel mooi uitgangspunt en het past ook heel erg bij Drenthe, het zoeken van de balans. Voorzitter, de VVD is blij met het advies van de verkenner om de formatie in te gaan, samen met de collega's van BBB, CDA en PvdA. Wij voelen het als een grote verantwoordelijkheid om samen te werken aan een goed coalitieprogramma voor Drenthe. Voorzitter, wij hebben er heel veel vertrouwen in en we kijken uit naar de formatie. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel, mevrouw Meeuwissen. De heer Pormes heeft een vraag voor mevrouw Meeuwissen. Tenminste, ik zie dat de heer Pormes opstaat. Ga uw gang.

De heer Pormes. Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ik dacht, laat ik eerst afwachten na de vier minuten en dan... ..

De voorzitter. Het mag ook minder dan vier minuten, hé? Denk erom.

De heer Pormes. Het was kort maar krachtig.

De voorzitter. Dat kunnen we alleen maar toejuichen. Ga uw gang.

De heer Pormes. Mevrouw de voorzitter, ik heb een vraag. Ik was ontzettend benieuwd, u heeft erg veel voorbeelden genoemd van wat verbeterd zou kunnen worden, en toen bedacht ik mij:

we hebben samen vier jaar in het college gezeten. Betekent dit ook impliciet dat u eigenlijk teleurgesteld bent in uw eigen gedeputeerde, wat hij heeft... Want alle dingen die u noemt, herken ik niet. Denk van nou, uw gedeputeerde was heel goed. Ik ben uitermate tevreden. Ik ben het altijd met hem eens vaak. Kijk maar naar Brink. Ik was het altijd met hem eens op zijn terrein, dus ik ben erg teleurgesteld op de kritiek die u uit in de vorm van wat anders zou moeten.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Ja, ik heb de indruk dat de heer Pormes in een andere film heeft gezeten dan ik de afgelopen... O, het was een minuut zag ik op mijn scherm. Mijn minuut. Ik heb gezegd dat ik in de gesprekken met de verkenner en in het verslag tegenkwam de balans die gezocht wordt tussen al die punten die ik aangaf, en ik heb gezegd dat ik dat mooi vind en dat we daar blij over zijn. Dat is wat ik gezegd heb en u duidt dat nu als kritiek op onze gedeputeerde. Nou, ik kan u geruststellen, wij vinden dat onze gedeputeerde het fantastisch heeft gedaan, zeg ik dan maar ook even deze kant op. Dat weet hij ook en wij kunnen daar heel goed samen over praten. Ik weet niet of u daar nog meer over wil weten, maar daar komt vast alle gelegenheid voor op het moment dat hij afscheid gaat nemen, om nog een keer de loftrumpet af te steken.

De voorzitter: De heer Pormes nog in tweede instantie.

De heer Pormes: Mevrouw de voorzitter, ik heb juist die vraag gesteld om u in de gelegenheid te stellen om de heer Brink te bedanken.

De voorzitter: Nou, dat is dan wel een aardige geste voor de heer Brink. Mevrouw Van den Berg.

Mevrouw Van den Berg: Ja, dank u, voorzitter. De PvdA deed net volgens mij een mooie poging om wat transparantie in het gesprek te krijgen over het formatieproces door te zeggen dat zij graag een Drentse formateur zouden willen. Ik ben benieuwd hoe de VVD daar naar kijkt.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Ja, we gaan er ook graag over in gesprek aanstaande vrijdag en wij denken inderdaad ook dat het belangrijk is om iemand te hebben met voelsprietten in de Drentse samenleving.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Meeuwissen. Ik zie nu niemand oprijzen, behalve natuurlijk de heer Jumelet, maar dat is de volgende spreker namens de CDA-fractie. De heer Jumelet.

De heer Jumelet: Dank u wel, voorzitter. Ik hoop ook nu een korte bijdrage namens de CDA-fractie. Allereerst dank voor het verslag van de verkenner, mevrouw Astrid Nienhuis, voor de plezierige gesprekken danken we haar ook, samen met Bart van Dekken - op de zaterdagochtenden twee keer ook in gesprek mogen gaan. Ook dank aan de ambtelijke ondersteuning. Het eindverslag ligt er nu en het zal u niet verbazen, voorzitter, dat we ons kunnen vinden in de conclusies. Er is uitgebreid gesproken over de duiding van de verkiezingsuitslag en hoe om te gaan met het signaal dat daarvan uitgaat. Voorop staat nu vernieuwend invulling gegeven aan de relatie tussen inwoners en overheid en hoe er met de grote vraagstukken in de samenleving kan worden omgegaan. We lezen in het verslag even woordelijk 'Het onderwerp bestuursstijl - hoe willen we het politiek samenspel in Drenthe, ook samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties vormgeven - lijkt een prominente ambitie van de voltallige Provinciale

Staten.' En die zin, als je dat zo even op je laat inwerken, dat is een mooie zin, want dat geeft ook perspectief voor het samen optrekken, ook in deze Staten. Voorzitter, wij gaan hierover graag het vervolgesprek aan met alle partijen in deze Staten en natuurlijk ook over de werkwijzen die daar dan ook bij horen. Voorzitter, wij werken hier voor onze inwoners en willen met onze inwoners komen tot goede besluiten voor Drenthe. En daarom zien we, na een lange voorbereidingstijd voor de verkiezingen een intensieve campagnetijd, uit ook naar de inhoudelijke gesprekken. Daar is het echt tijd voor, om met elkaar de onderwerpen aan de orde te brengen die volgens allen van belang zijn. We raakten in de gesprekken met de verkenner thema's zoals wonen, leefbaarheid landbouw, stikstof, migratie, bereikbaarheid, noem ze maar op, maar het moet echt een spade dieper. En dat zullen we ook met elkaar gaan doen.

De voorzitter. Mevrouw Zuiker heeft een vraag voor de heer Jumelet.

Mevrouw Zuiker. Ja, voorzitter, ik zou graag aan de heer Jumelet willen vragen: vindt u ook dat het uitgangspunt is, dat wat in de wet staat nu? Dus bijvoorbeeld op 1 juli sturen we het PPLG op, al die dingen die voorgeschreven zijn, dat we ons daaraan houden? Is dat wat het CDA voorstaat?

De voorzitter. De heer Jumelet.

De heer Jumelet. Voorzitter, het is al een paar keer hier voorbijgekomen in het debat. Wat de wet is, is de wet. Nou moet u van mij weten, ik ben niet zo wettisch, maar het is wel fijn als we ergens een ankerpunt hebben en dan is dat de wet, denk ik. En 1 juli staat in de wet en u kent de discussies omtrent wat er dan geleverd moet worden. In ieder geval is het zo dat ja, uiteindelijk de wet zegt 1 juli, maar dat dat wel in de veronderstelling was dat provincies - ook in principe Drenthe - een hele lange tijd de tijd hadden om allerlei gesprekken te voeren, voorbereidingen te treffen. U weet, er zijn een aantal dingen nog steeds niet duidelijk en dat is bijvoorbeeld het landbouwakkoord is nog niet afgekomen. We weten ook dat er in Brussel allerlei regelingen zijn voorgelegd om te notificeren, of het gaat over staatssteun of niet. Nou, dat allemaal even toch genoemd, is 1 juli wel de datum, maar volgens mij heeft minister Van der Wal ook aangegeven dat ze ervan uit kan gaan dat er niet een volledig plan ligt, maar dat er wel dat is wat je kunt maken om uiteindelijk te voldoen aan de 1 juli-wet, zoals het ook staat, voorzitter.

De voorzitter. Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker. Ja, we zitten dus... Wat in de handreiking staat, wat er allemaal op 1 juli moet worden ingeleverd, dat gaat u dus proberen in te leveren op 1 juli. Maar er is ook gezegd dat het een adaptief proces is. Dus dat we nu nog niet alles weten, dat kunnen we eigenlijk allemaal later nog doen. Dus, ik vind het fijn om te horen dat u op 1 juli de zaken gaat inleveren. Dank u wel.

De voorzitter. De heer Jumelet.

De heer Jumelet. Of ik het ga doen, weet ik niet. Maar in ieder geval de provincie Drenthe heeft dat te doen, net zoals elke andere provincie en het CDA is van mening dat dat ook uiteindelijk het goede voornemen is, stel ik maar voor. Voorzitter, wat het CDA betreft, gaan we graag met BBB, Partij van de Arbeid en VVD, en met een uitgestoken hand naar buiten en naar de fracties hier aan de slag om zo spoedig mogelijk te komen tot een akkoord op hoofdlijnen. Graag maken we daarbij ook gebruik - en dat wij het zo mooi genoemd in het rapport, het verslag van de

verkenner - van de deskundigheid van de ambtelijke organisatie en ook van het overdrachtsdocument wat beschikbaar is. Voorzitter, wij hebben er vertrouwen en zin in. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, heer Jumelet en ik zie mevrouw Van den Berg nog richting microfoon.

Mevrouw Van den Berg: Ja, dank u, voorzitter. Ja, het wordt een beetje voorspelbaar, maar ook aan de heer Jumelet de vraag hoe hij aankijkt tegen de wens van inmiddels PvdA en VVD voor een Drentse formateur?

De heer Jumelet: Ik had nog wel opgeschreven, voorzitter. Ook wij vinden dat het belangrijk is dat er ook vooral Drentse inbreng is als het gaat om het formatieproces, en daar bedoel ik mee inderdaad ook een Drentse formateur. Maar ik kan me ook voorstellen dat er twee zijn, zodat we met elkaar ook een goed gesprek kunnen voeren, want het is best een hele opgave om dat te begeleiden. Dus we kunnen ons voorstellen dat, net hetzelfde antwoord als mevrouw Meeuwissen net gegeven heeft, dat ook het antwoord is voor ons, maar het is denk ik goed om daar vrijdag met elkaar over te spreken. En u zult daar denk ik ook over kunnen meepraten, in ieder geval op enig moment van horen, voorzitter.

De voorzitter: Dank, heer Jumelet. De heer Pormes van GroenLinks.

De heer Pormes: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Voor ons ligt een prachtig, prozaïsch geschreven advies. Een voorbeeld eigenlijk van windowdressing: mooi aan de buitenkant, prachtige clichés - stabiele, brede coalitie, samenspel, nieuwe bestuursstijl, transparantie, recht doen aan de verkiezingsuitslag - deze clichés beluisteren wij elke vier jaar. Voorzitter, nog geen begin van een antwoord, nog geen aanzet van een richting om het grote probleem aan te pakken. We doen alsof het bouwen van sociale woningen prioriteit is, dat we daarmee tegemoet komen aan de wens van jongeren op zoek naar een huis, zorgen dat juist aan de onderkant wordt geholpen. We kunnen doen alsof we streven naar het legaliseren van PAS-melders. We kunnen doen alsof we de economie uit het slop willen halen, maar het eerlijke verhaal is dat we dit alleen maar kunnen doen als we de natuur gaan herstellen. De natuur geeft ons alles wat we nodig hebben: schoon water, groene leefomgeving, voldoende voedsel en gezonde lucht. De tijd van vooruitschuiven en doormodderen is allang voorbij. Het kan gewoon, als we bereid zijn om de stikstofwaarden in 2030 te gaan halveren. En eigenlijk zou dat nog eerder moeten en kunnen. En als je dat niet doet, dan begrijp je het niet en negeer je de rechtspraak. Voorzitter, nog geen begin van een antwoord. "Snelweg uit de stikstofcrisis' van BBB loopt vrijwel zeker dood', kopte de Volkskrant. Na het gesprek met Timmermans is Caroline van der Plas al volop bezig zich in te dekken met een terugtrekkende beweging door de nieuwe wet aan te kondigen. Gaat jaren duren, juridisch niet haalbaar, maar dan kan ze in ieder geval zeggen: 'Ik heb het geprobeerd, maar ze willen niet. Het ligt niet aan ons,' maar dat is het juist wel. Subtiel, om maar niet te spreken van boerenbedrog. We steken onze kop in het zand en verworden tot een politiek van struisvogels. Voorzitter, als dit rapport geldt als een voorbeeld van nieuwe bestuurscultuur, dan kun je eerder spreken van oude wijn in nieuwe zakken. Met uitzondering van de BBB is niet te herleiden hoe de andere partijen de uitslag duiden. Waar zij politiek staan? Welke oplossingen zij aandragen, al helemaal niet wat partijen van mening zijn die niet eens in het advies worden genoemd? 'Niet-relevant', lijkt de verkenner te zeggen. Hoe cynisch ben je dan, als men tot slot van het advies leest: 'Neem het geluid van alle partijen in Provinciale Staten serieus.'. Ook een strategische zet natuurlijk, om de angel uit het debat te halen. Voorzitter, dan het belangrijkste

deel van haar advies. Waar zij 20 pagina's nodig heeft, kan het in een paar zinnen worden samengevat. Ik citeer: 'Nienhuis vindt CDA en VVD in Drenthe zich voldoende afzetten tegen het landelijk beleid en dus 'geen evenknie van hun Haagse partijen zijn''. Met andere woorden: ontken de politieke realiteit, dan mag je samen met een BBB formeren. Meer richtinggevende uitspraken heb ik niet kunnen ontdekken. Samen beschikken zij over een ruime meerderheid: 24 van de 43. Je hebt niemand meer nodig, maar om weer een cliché uit de hoed te toveren: een brede coalitie. Dan ga je op zoek naar een partij die wil aanschuiven. Niet nodig voor de meerderheid betekent simpel: wie wil voor spek en bonen meedoen, dan krijg je een gedeputeerde gratis erbij. En om recht te doen aan windowdressing, formuleer je het anders: 'Recht doen aan de wens tot verandering, zorgen voor continuïteit en stabiliteit in het bestuur van Drenthe.'. Veranderingen en continuïteit is eigenlijk een motie van wantrouwen tegen het huidige college, tegen gedeputeerden Brink en Jumelet, want dat hebben ze de afgelopen vier jaar wel degelijk gedaan. En dat wordt zomaar geaccepteerd. We weten wel beter, mevrouw de voorzitter, ze hebben alles gedaan. Het enige wat klopt is dat men zorg heeft voor de stabiliteit. Bang, wellicht angst, dat de BBB de komende jaren uiteen zal vallen. Kan gewoon. Niet de ChristenUnie is gevraagd om een ervaren, gedegen bestuurder. Nee, de Partij van de Arbeid. En, ik zie dat mijn tijd voorbij is. En voorzitter, dan sluit ik gewoon af. Van ons mag u een constructieve oppositie verwachten, maar wel met een eerlijk verhaal. Voor de natuur, voor een eerlijke perspectief voor boeren, voor kansarme groepen, voor de rechtsstaat. Pal staan voor onze beschavingnormen als het gaat om migratie. Ik wens de vier partijen veel wijsheid toe.

De voorzitter. Dank u wel, heer Pormes. De heer Zandvliet van de SP heeft een vraag voor u.

De heer Zandvliet. Ja, dank u wel, voorzitter. Ik ben ook benieuwd wat GroenLinks zou willen rond een formateur, ondanks dat ze natuurlijk niet zelf formeren. Moet dat een iemand van Drentse komaf zijn? Zou het iemand van buitenaf moeten zijn? Ik denk dat het mooi is dat we allemaal in de Staten antwoord gegeven op de vraag van de PvdA.

De voorzitter. Heer Pormes, wat voor soort formateur u zou willen?

De heer Pormes. Wat een soort formateur? Nou ja, kijk. Het belangrijkste is dat de BBB - de BBB is aan zet, dus zij mag kiezen voor de formateur - en dan is het niet aan mij om te zeggen welke formateur zij moeten kiezen. Ze hebben een politieke keuze gemaakt. Zij kiezen om Drenthe op slot te doen. Ja, dan ga ik geen formateur noemen die helemaal hen links en rechts gaat passeren, die wordt gewoon afgeschoten.

De voorzitter. Dank u wel. Mevrouw Kleine Deters van D66.

Mevrouw Kleine Deters. Ja, voorzitter, mijn vraag betreft de afronding van GroenLinks, waar die aangaf 'Als beloning mag je dan de gedeputeerde op het pluuche zitten en dan schuift Partij van de Arbeid aan'. We hebben een aantal keren gesproken over transparantie. Ik zou toch meneer Pormes willen vragen om ook transparant te zijn over het advies wat GroenLinks aan de verkenner heeft meegegeven wat betreft de partijen die een nieuwe coalitie zouden vormen. Dus ik ben erg benieuwd, voorzitter, of GroenLinks ons daar deelgenoot van zou willen maken.

De voorzitter. De heer Pormes.

De heer Pormes. Mevrouw de voorzitter, u kunt zich dat herinneren, het duidingsdebat. Daar hebben we twee dingen over gezegd: het eerste hebben we gezegd wij zouden het liefst een

progressief-links en groen college willen hebben. Maar ja, de uitslag is natuurlijk iets anders, dus dat kan niet. En toen is mij ook gevraagd: wat wilt u dan? Het is niet zozeer wat wij willen, maar wat recht doet aan de uitslag. Toen heb ik gezegd, dan kijk je naar andere dingen. BBB uiteraard, kun je niet omheen. CDA en VVD omdat zij het met elkaar eens zijn. BBB heeft bijna het hele verkiezingsprogramma van hun overgenomen. En dan nummer vier is de ChristenUnie, en dat heb ik met name genoemd vanwege de ervaren bestuurders, en het feit dat wij hen hebben leren kennen, en dat je dan zegt: 'Goed, als je kiest voor Drenthe en je kiest voor stabiliteit, continuïteit en integriteit, dan zou ik zeggen: 'Neem de ChristenUnie''. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, heer Pormes. Ik geef het woord aan de heer Uppelschoten van de PVV. Ga uw gang.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ja, ik zat te wachten op antwoord van de heer Pormes. Ik denk, hij zal wel zeggen: 'Een groene formateur', maar daar kwam niet. Ik denk: 'zijn die er niet?' Maar goed, de discussie met de verkenner die we gevoerd hebben twee keer zijn ons betreft ook uitermate plezierige gesprekken geweest. Ook de diepgang van de gesprekken over de problemen in Nederland en hoe we dat zouden kunnen oplossen, die waren in ieder geval voor mij, en ik hoop ook voor de verkenner, de moeite waard. Het door de verkenner voorgestelde college bestaande uit BBB, VVD, CDA, PvdA, daar hebben eigenlijk maar één criterium bij: is dit college in staat om het beleid te veranderen? Want we moeten een ander stikstofbeleid en ook een ander natuurbeleid krijgen, want het kan niet zo zijn dat we over vier jaar moeten concluderen dat er niet veel veranderd is, en dat er veel bij het oude gebleven is. Eigenlijk zegt de politiek dan: 'Het doet er niet zoveel toe dat jullie stemmen, we gaan gewoon verder, want wij weten als politiek wat goed is voor Drenthe.' Dus ik hoop van harte dat dat niet gebeurt, en het criterium voor ons is: is dit een club die in staat is wat te veranderen? Moet de natuur wel overal hersteld worden? Moet er wel nieuwe natuur aangelegd worden? Is de stikstofdepositie, wat ik ook al eerder zei, wel de thermometer om de kwaliteit van natuur vast te leggen? Wij zeggen dus nee. Mag de natuur wel veranderen? Of moet de natuur worden vastgelegd in een ideale situatie die door de ecologen gedefinieerd is? Ik heb hier wel eens gezegd, we worden gegijzeld door de ecologen. Is de natuur en de Natura 2000-gebieden heilig, of mag ze ook veranderen door menselijke activiteiten in de omgeving? Is het wel mogelijk om 14 Natura 2000-gebieden in Drenthe te hebben met grote consequenties voor de omgeving? Dat zijn essentiële vragen die dit college moet oppakken en durven te beantwoorden. We weten dat het heel moeilijk in Den Haag en we weten dat het heel moeilijk is nog, maar daar moet nou begin van de discussie gevoerd worden om die problemen aan te pakken. Eén ding is voor ons duidelijk: volgens ons wil de BBB wel het stikstof natuurbeleid veranderen, maar we willen de drie anderen dat ook? Van de VVD kan gezegd worden, dat ze landelijk het beleid niet lijken te willen veranderen, maar de provinciale VVD laat een ander geluid horen en dat waarderen we en hebben we heel veel vertrouwen in. Het CDA laat ook landelijke horen dat ze het stikstofbeleid willen veranderen, en dat het niet alleen gaat om verschuiving van de stikstofreductie met 50% naar een andere datum, en ook de provinciale CDA is daar moedig in en durft daar stelling in te nemen. De Partij van de Arbeid heb ik net over gepraat, dat is wat mij betreft nog onduidelijk. Ik hoop van harte dat wat de fractievoorzitter gezegd heeft, dat dat ook gestand gedaan wordt, en dat we hier ook met een hele moedige PvdA provinciale fractie te maken hebben die iets durven te zeggen tegenover het landelijk beleid. Het is volgens ons goed dat de ChristenUnie en GroenLinks zijn afgevallen voor het college, omdat zij juist voorstander zijn van het huidige beleid. Dus daarom, als je een beleid wil veranderen, dan moet je die twee er niet bij hebben. Dus dat is heel goed wat ons betreft. We hebben ook zitten piekeren en over gepraat of het niet verstandig is om BBB te helpen. Niet alleen in PS, want er zullen we zeker doen, maar ook in GS. Wij

maken ons zorgen over de positie van de BBB in GS. Natuurlijk, het is collegiaal en je helpt elkaar en weet ik wat allemaal, maar ze hebben maar twee stemmen en er zijn er vijf. En dat betekent dat ze altijd in een minderheidspositie zitten. Zij moeten het roer in handen hebben, want onze hoop is om hen gevestigd. Zij gaan er hopelijk voor zorgen dat een heel ander beleid komt. Maar het is vervelend als je dat ander beleid wil vormgeven, dat je te maken hebt met de zittende partijen, en waarschijnlijk moet je ook af en toe door durven te drukken en kunnen door-drukken. Dan heb ik nog heb ik een vraag die ik ook een aan het begin gesteld heb. In het verslag lezen we ook dat er twee partijen hebben gezegd, wij zijn in de tweede ronde gekomen, dat ze niet wilden dat de PVV in het college zou komen. Ik hoop dat die partijen nog aan het woord komen en daar heb ik niet mee bedoelt D66, maar de grotere partijen, neem ik aan, die gezegd hebben: 'Wij willen niet met de PVV in het college zitten.'. Dat weet ik niet en ik zou dat heel graag willen weten.

De voorzitter: U bent aan het eind gekomen van uw spreektijd. Sterker nog, u bent er al behoorlijk overheen. De heer Zandvliet heeft een vraag voor u, en ik neem aan dat dit uw laatste zin was, heer Uppelschoten? De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Ja, ik heb inmiddels het stokje dus overgenomen van de ChristenUnie. Dus ook aan u de vraag: formateur, hoe denkt u daarover? Kom maar door.

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Nou ik... Ten eerste, kijk, dat is ook nog even volgens ons wennen aan de verhoudingen hier in PS. We hebben een hele grote partij, die heel erg bepaalt - en terecht - wat er gebeurt. Dat mandaat hebben ze ook van de kiezers gekregen. Dus ik vind dat zij het voortouw hebben met het aanwijzen van de formateur. Zelf denk ik dat het ook verstandig zou zijn als er een formateur is die de Drentse situatie kent. Dus het zou verstandig zijn als het iemand is die die kennis heeft, maar ik kan me ook voorstellen dat er misschien twee moeten komen, omdat ze strategisch dingen willen weten, maar dat er ook iemand is die de Drentse situatie kent. Maar goed, dat is een keuze die ik aan hen laat. Ik heb eigenlijk niet zo een behoefte om daar een hele discussies over te gaan voeren, want zij zijn nou de bepalende factor en dat wil ik best accepteren.

De voorzitter: Mevrouw Van den Berg.

Mevrouw Van den Berg: Ja, dank u, voorzitter. ik hoor de heer Uppelschoten een beetje ambigu spreken over de nieuwe bestuursstijl. Aan de ene kant gaat het over samen, enzovoort, en aan de andere kant zegt de heer Uppelschoten: 'BBB is de grootste en daar moeten we maar aan wennen en zij moeten het maar bepalen.'. Hoe kijkt u aan tegen het samen aspect wat door BBB wordt gepredikt, wat de informateur adviseert, in relatie tot het feit dat BBB de grootst is?

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Het is een opgave die vooral bij de BBB ligt. Zij zijn de grootste en zij zullen het voortouw moeten nemen, ook om een open discussie hier te voeren met ons en niet... Ik zou ook als collegeblok, want ze hebben een hele grote meerderheid, ze zouden heel makkelijk een blok kunnen vormen en dat wij hier niet zoveel in te brengen hebben. Maar ik ga ervan uit, als zij de intentie hebben en hun best doen om open en transparant met ons te praten en problemen met verschillende scenario's anders voor te leggen, dat wij dan hier een hele plezierige

discussie zullen hebben. Maar ik ben niet zo, ik zou bijna zeggen zo optimistisch, zo naïef, om te denken dat we allemaal hier gelijk zitten. Natuurlijk zitten daar 17 mensen van een partij die opvattingen hebben over wat er moet veranderen.

De voorzitter: Mevrouw Van den Berg nog?

Mevrouw Van den Berg: Ja, voorzitter, ik vraag de PVV niet zozeer om een voorspelling te doen, maar vooral van wat zou zijn wens hierin zijn?

De heer Uppelschoten: Mijn wens is, maar dat heb ik ook in de gesprekken met de verkenner aangegeven, ik zou willen dat problemen door GS meer open worden aangeboden aan PS. En met name dat er dan verschillende scenario's zijn voor een probleem, en dat GS heeft uitgezocht wat de voor- en nadelen zijn van bepaalde oplossingen, en dat wij hier open over kunnen praten. Maar dan zeg ik ook: dat is vooral de opdracht aan de BBB om daarvoor te zorgen, omdat zij de mogelijkheid hebben om dat op te leggen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Van den Berg. Dank u wel, heer Uppelschoten. We gaan door met mevrouw Van den Berg, want zij gaat nu haar bijdrage aan dit debat leveren van achter het kathedraal. Mevrouw Van den Berg van de ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Dank u voorzitter. Wij willen allereerst mevrouw Nienhuis, daar zit ze, hartelijk danken voor haar werk en het advies dat ze ons gegeven heeft. We hebben de gesprekken als ChristenUnie als prikkelend ervaren en dat is goed. En er ligt nu een uitgebreid advies waar we als Provinciale Staten ons voordeel mee kunnen doen. Het advies bevat interessante analyses en zelfs wat extra adviezen. Zo vonden wij de aanbeveling om de feedback loop richting het Rijk te versterken een hele mooie. Wij kunnen teruggeven aan Den Haag hoe het rijksbeleid hier uitpakt. Daar kunnen wij wat mee als Provinciale Staten. Het advies bevat ook wat huiswerk, bijvoorbeeld als het gaat om de zo vaak hier genoemde, vandaag al heel vaak herhaalde, nieuwe bestuursstijl. Maar wat verstaan we daar nou precies onder? En hoe doe je dat? En dat in een Provinciale Staten met veel Statenleden die voor het eerst politiek actief zijn, maar ook veel Statenleden met langere ervaring. Hoe voorkom je dat je alles bij het oude laat, maar ook niet het kind met het badwater weggooit? Wat de ChristenUnie betreft een mooi onderwerp van gesprek en misschien ook voor het bestuursakkoord. En wie niet kan wachten, raden wij aan om een recente publicatie van het wetenschappelijk instituut van de ChristenUnie te lezen, met de titel 'Tien deugden voor politiek en overheid in tijden van onzekerheid en wantrouwen'. Dat heeft in onze fractie in ieder geval geleid tot mooie gesprekken. Dan naar het advies. Zoals wij in het duidingsdebat al aangaven, hebben wij de voorkeur voor een coalitie met linker- en rechterwielen. Wij delen niet helemaal met de informateur dat de geadviseerde samenstelling daaraan voldoet. De rechter wielen zijn wel een stukje groter dan de linker wielen concluderen wij. Met name als het gaat om de thema's Klimaat en Energie is de verdeling wel wat scheef op de links-rechts as. Gezien het belang van deze thema's en de zorgen die er op dit punt leven bij onze partij, maar bijvoorbeeld ook onder veel jongeren die niet konden stemmen omdat ze nog niet stemgerechtigd waren, is dat wel iets waar we bij de formerende partijen graag aandacht voor willen vragen. Een ander zorgpunt dat open blijft staan, is of er voldoende continuïteit zit bij de voorgestelde partijen. Wij denken dat het daarom, evenals de verkenner heeft geadviseerd, belangrijk is dat in ieder geval de formerende partijen al dan niet vertrouwelijk zicht krijgen op de kandidaat-bestuurders van de BBB, zodat dit meegenomen kan worden in de gesprekken. Graag een reactie van de BBB op dit punt. Wat we missen in het advies, is een advies over het investeren in onderlinge relaties. Maar er is inmiddels gezegd door de BBB dat

daar op geïnvesteerd gaat worden, dus dat kan ik schrappen uit mijn tekst. Even kijken. Graag horen we wel van de BBB hoe ze de adviezen in de conclusies van dit advies gaat oppakken. Aan het eind staat een heel aantal en de betrokkenheid van alle partijen erbij. Er staat: Akkoord. Graag op dit punt ook een reactie. Komt er bijvoorbeeld een procesvoorstel naar Provinciale Staten? Als ChristenUnie vinden we het, zoals ook bij het duidingsdebat aangegeven, belangrijk dat er sprake is van een zekere transparantie in het proces. En het gesprek daarover vindt wat ons betreft plaats in deze zaal. Het siert de PvdA, VVD en CDA en ook een aantal andere partijen, dat ze hier al een poging toe doen door nu al helder te zijn over het feit dat ze een Drentse formateur willen. Die wens kunnen wij goed begrijpen. Voor het proces vinden wij het ook belangrijk dat we het samen doen en we niet in een situatie terechtkomen waarin het recht van de sterkste geldt of oppositie en coalitie tegenover elkaar staan, maar dat we samen zoeken naar het beste voor Drenthe. Dat vraagt veel, want het is niet altijd de snelste route of de gemakkelijkste route. En dat vraagt soms ook, en dan kom ik bij de tien deugden, verstandigheid, rechtvaardigheid, moed, gematigdheid, geloof, hoop, liefde, nederigheid, dienstbaarheid of gelatenheid. Ik vermoed zomaar dat we daar straks al een mooi oefening in krijgen. Wij gaan ons best doen in ieder geval en we willen de formerende partijen veel succes wensen bij het proces dat volgt.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Van den Berg. De heer Zandvliet van de SP-fractie.

De heer Zandvliet: Ten eerste felicitaties uiteraard aan hen die verder mogen formeren. Ten tweede dank aan, voor ons ook een beetje het gevoel onze formateur geweest, mevrouw Nienhuis. U heeft fijne gesprekken gemaakt en u heeft het goed gehoord en ook de anderen. Dus dank daarvoor. Toch voelt het voor de SP een beetje als een coalitie van gemiste kansen. De kiezer heeft gestemd en de stem van de kiezer was luid en duidelijk: Er moet verandering komen. Ze zijn klaar met Den Haag, klaar met jarenlang in de steek gelaten worden. De kiezers wilden anders, de kiezers wilden verandering. En nu met deze coalitievorm lijkt er niet helemaal geluisterd te worden naar het geluid. En dat betreuren wij. Een coalitie met VVD én CDA is nou juist wat wij denken, wat de kiezer niet had gewild. We hadden graag gezien dat er wat meer variatie was qua partijen. Dit leidt op de huidige coalitie minus GroenLinks en de ChristenUnie en met de BBB. Als men kijkt naar het verslag van de verkenner zien we dan ook vele varianten langskomen met de huidige coalitiepartijen. Ons rest ook de vraag: Is er niet iets te veel geluisterd naar de wens van de partijen en iets te weinig aan het geluid van de kiezer? Hadden we niet wat meer een sprong in het diepe moet wagen met andere en nieuwe partijen? Eerder werd er gesproken over een trekker. Een trekker kan alleen maar rijden met linker- en rechterwielen. Maar wat wij nu zien is een trekker met één heel groot rechterwiel, twee rechterwielletjes daarnaast en een klein linker steunwielletje, zodat hij niet omvalt. Die trekker zal alleen maar rechtsom rondjes gaan draaien. We vinden namelijk belangrijk dus, dat wij als SP een beetje tegenwicht gaan geven aan die trekker. Het iets naar links toe trekken, zodat we samen met elkaar recht vooruit kunnen rijden. Tijdens de gesprekken met de verkenner kwam ook één ding duidelijk naar voren: We moeten naar een nieuwe bestuurscultuur. Iets waar wij als SP al jaren voor staan. Dichtbij de mensen, samen met elkaar en niet tegen elkaar. We gaven de boodschap al hiervoor, dat wij openstaan voor samenwerken, dat we constructief willen zijn, dat we de handen uitsteken om Drenthe socialer te maken. En die boodschap herhaal ik nog een keer. Wij wensen de partijen die nu gaan formeren dan ook veel wijsheid toe en we ondersteunen de oproep van de PvdA voor een Drentse formateur. Wij denken dat dat belangrijk is om een goede uitkomst te krijgen en goed te voelen wat er gebeurt in onze Drentse samenleving. Wij wensen ook toe: Een coalitieakkoord dat ruimte geeft voor een Drents energiebedrijf. Een coalitieakkoord dat ruimte

geeft om de OV weer uit de markt te halen. Een coalitieakkoord dat gaat voor betaalbare woningen in plaats van villa's. Een coalitieakkoord dat oog houdt voor onze natuur en het behoud voor de generaties na ons. Een coalitieakkoord dat oproept, voor mensen die het minder goed hebben, een strijd tegen armoede. Een coalitieakkoord dat zorgt dat arbeidsmigranten niet meer worden uitgebuit hier in Drenthe. We wensen een coalitieakkoord voor elke Drent, waar we samen met statenbreed voor gaan staan. We wensen dat de stem van Drenthe wordt gehoord. En wij als SP zullen ervoor staan en helpen met alle partijen om dat voor elkaar te krijgen.

De voorzitter: Dank u wel heer Zandvliet. De heer Pormes heeft een vraag voor u.

De heer Pormes: Dank u wel voorzitter. Ik wilde vragen aan de heer Zantvliet... Wij lezen de afgelopen weken allemaal deskundigen die zeggen van: Dit kan niet, die stikstof moet echt naar beneden. U heeft een heel mooie rijtje genoemd, wat u graag zou willen. Bent u het met mij eens dat het alleen maar mogelijk is als we echt stappen maken om die stikstof naar beneden te halen?

De voorzitter: Heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Ik denk dat het essentieel is met elkaar te kijken naar het stikstofdossier hoe we met elkaar in Drenthe hierin gaan bewegen. En dat betekent dat we een gerechtelijk deel hebben, waar we wat mee moeten. Gelukkig zeggen alle partijen: De rechtsstaat staat vast, die gaan we volgen. En dat betekent dus dat we daar moeten kijken naar de keuzes die er liggen, hoe we die kunnen invullen. Dat doen we met elkaar. Dat doen we door samen met boeren te praten naar wat mogelijk is in hun omgeving, maar ook door stil te staan bij wat die verandering betekent. Dat het niet zomaar wat is en dat we niet van bovenaf alles op moeten drukken, maar echt van onderaf moeten gaan werken.

De voorzitter: De heer Pormes nog in tweede instantie.

De heer Pormes: Mevrouw de voorzitter, ik vroeg niet wat u samen met anderen moet. Ik vroeg of u moet kijken, ik vroeg of ú, en daarmee bedoel ik mevrouw de voorzitter SP, de socialisten: Wat vindt u dat er met dat stikstofdossier moet gebeuren? Heel concreet. Moet het naar 2030, ja of nee?

De voorzitter: De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Als u onze landbouwvisie heeft gelezen, en die kunt u gewoon zien op onze site, dan ziet u wat ik als SP'er daarvan vind. En daarin zijn we behoudend met het doel van 2030. Ik zeg niet dat het geen streven moet zijn, maar we willen wel samen met de landbouwsector de omslag maken. Het staat gewoon op onze site, dat kunt u lezen. Ik wil het u natuurlijk ook toesturen, dan kunnen we het daarna nog eens een keer goed over hebben.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Pormes: Mevrouw de voorzitter, als op de site staat, hoeft u het natuurlijk niet op te sturen. Het is veel makkelijker om gewoon even de site te openen. Maar dan bent u het met me eens, dat alle mooie plannen die u graag zou willen toewensen niet mogelijk zijn met uw verkiezingsprogramma.

De voorzitter: Dit is een statement en het is geen vraag. Dank u wel heer Zandvliet. Mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker: Dank u wel voorzitter. Het rapport van de verkenner kwam niet als een verrassing, maar het was wel een teleurstelling. Het rapport is duidelijk geschreven met het verkiezingsprogramma van BBB in het achterhoofd. En daarmee hebben we geen antwoord op de vraag: Welk college kan de komende 4 jaar het beste de problemen aanpakken waar we in Drenthe voor staan? Want dat staat namelijk niet in het verkiezingsprogramma van BBB. We hebben in Drenthe een landbouwtransitie nodig om boeren duidelijkheid en vooral toekomstperspectief te geven. Er is woningnood. Ons klimaat verandert door broeikasgassen, onze natuur verkeert niet bepaald in goede staat van instandhouding. Ons water en onze leefomgeving zijn vervuild. Wat gaan we daaraan doen? Voorzitter, dat zijn de uitdagingen in Drenthe voor de komende 4 jaar, passend bij onze provinciale taken en bevoegdheden binnen de kaders die het Rijk en Europa ons meegeven. En een nieuw college kan die problemen ontkennen, maar daarmee zijn ze nog niet opgelost. Het rapport van de verkenner behandelt zaken waarin de provincie niets over te zeggen heeft: De instroom van vluchtelingen, het beheren van de wolf. Voorzitter het zijn allemaal schijnbewegingen om de aandacht af te leiden, net als de hele 2030-2035 discussie. Het is een vertragingstactiek. Onze wettelijke taak is namelijk om te zorgen voor 40% reductie van de overbelaste natuur in 2025. Onze taak is de Kaderrichtlijn Water halen in 2027. Onze taak is uitvoering van de regionale energiestrategie. We hebben een college nodig dat tot consensus kan komen om die doelen te bereiken. Dat is wat we nodig hebben in het informatie- en formatieproces. We hebben geen coalitieakkoord nodig met gratis bier voor iedereen en zet het maar op de rekening. En die rekening sturen we vervolgens naar de natuur, naar kwetsbare mensen en naar toekomstige generaties. Jongeren hebben een woning nodig, maar die woningen gaan er niet komen, want in Drenthe zullen we echt alles opofferen om de intensieve veehouderij in stand te houden. Dus dat wordt weer 4 jaar traineren, pappen en nat houden. Partijen die wel de kaders respecteren waarbinnen we werken en die met oplossingen komen, die worden in het rapport van de verkenner niet eens genoemd. De Partij voor de Dieren heeft zeer duidelijk aangegeven dat we stikstofproblemen niet op gaan lossen met de partijen die de problemen hebben laten ontstaan, namelijk het CDA en VVD. In dat rapport vinden we niets van onze inbreng terug. Tot slot over de nieuwe bestuursstijl. Helaas, maar we verwachten geen nieuw elan. Een nieuwe bestuursstijl klinkt altijd goed, maar het is niet geloofwaardig. Waarom zouden de zittende partijen die terugkomen hun bestuursstijl aanpassen? Wat is hun motivatie daarvoor? We hebben de afgelopen 4 jaar bitter weinig gemerkt van transparantie en ruimte geven aan Provinciale Staten en de stem van de inwoners. We kennen allemaal het debacle van de pilot Sierteelt waar de omwonenden zijn buitengehouden. GS kenden hun bevoegdheden en hun mandaat, gebruikten dat optimaal en gaven PS minimaal ruimte. Een positieve uitzondering was gedeputeerde Vedelaar. Voorzitter, het is al tekenend dat we met zijn allen op 18 maart in het Van der Valk Hotel hebben afgesproken, dat we het verkenningsproces ingaan, dat we dat transparant zouden doen. Maar als puntje bij paaltje komt, dan zijn er geen gespreksverslagen. Het is een duidelijk teken dat de nieuwe open bestuursstijl nog mijlen ver weg is. Maar we laten ons graag verrassen. Misschien gaan we in de komende periode wel helder krijgen wie er bij GS aan tafel zit. Misschien komt er wel een lobbyregister. Misschien gaan GS nu wel gespreksverslagen maken van belangrijke gesprekken. Misschien worden de faunabeheerplannen wel naar PS gestuurd als wij er om vragen. Voorzitter, we lezen het graag in het nieuwe bestuurscoalitieakkoord. En zoals gezegd, we verwachten niet veel, maar we laten ons graag verrassen. Tot zover.

De voorzitter. Dank u wel mevrouw Zuiker. Ik geef het woord aan mevrouw Kleine Deters van D66.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter dank u wel. Voorzitter, eigenlijk is D66 wel wat geschokt ook over het rapport, de andere bestuursstijl, nieuwe bestuurscultuur. In termen van de BBB-spreker sta ik hier misschien ook wel nieuw. Het is pas mijn tweede periode in deze Statenzaal. D66 heeft in onze overtuiging de afgelopen 4 jaar getracht op inhoud constructief samen te werken. We waren het niet altijd eens met het college. Het college was het niet altijd met ons eens. Maar we hadden het idee dat we toch een redelijk constructieve open samenwerking hadden, maar begrijpen nu van VVD, CDA, u bent afgedankt door uw eigen partijen. Verzet van de kiezers, hebben anders gestemd. Nou voorzitter, laat ik me daar maar toe beperken. D66 heeft het anders geïnterpreteerd. Dan voorzitter de inhoudelijke reactie op het verslag. In het verslag van de verkenner lezen wij onder punt 3.4 programmatische bevindingen landbouw en stikstof, net al een aantal keer ook genoemd. De urgentie van de stikstofproblematiek wordt door bijna alle partijen onderkend en bevestigd, dat de wet leidend is. Maar we willen vooral verzet tegen de Rijksoverheid. Ik heb het bij de verkenner ook al even genoemd. Veel provinciale onderwerpen vloeien echter voort uit landelijke wetgeving. Betekent dit voorzitter, dat GS die er straks komen, de relatie met het Rijk wil juridificeren door onder andere rechtszaken te voeren? Dat zou ik graag in tweede termijn ook door de beoogde coalitiepartijen beantwoord zien. Dan wat betreft migratie. BBB streeft een behoudend beleid na. Behoudend, is net ook al naar gevraagd. Maar als het gaat om opvang van vluchtelingen hebben we te maken met uitvoering van landelijk beleid. Als provincie zouden we mogelijk kunnen sturen op arbeidsmigranten. Is dat wat BBB bedoelt? En wil BBB de arbeidsmigranten werkzaam in de bollen- of sierteelt alvast beperken om de migratie in te perken? We horen het graag. Voorzitter, D66 vindt het wel heel triest dat we onder de programmatische bevindingen slechts enkele punten lezen uit de waan van de dag: Geen wolf, geen migranten, stilstand van de gebiedsplannen. Een keuze waar niemand perspectief wordt geboden, de provincie op slot zal gaan en de achteruitgang van de natuur niet zal stoppen. Volgens D66 is er actie nodig, nu. Is het een perspectief,

De heer Pormes. voorzitter...

De voorzitter. Maakt u uw zin maar even af.

Mevrouw Kleine Deters. Is het een perspectief van juridische procedures tussen overheden onderling, tussen provincie en inwoners en/of organisaties?

De voorzitter. De heer Pormes.

De heer Pormes. Mevrouw de voorzitter, ik ken mevrouw Kleine Deters als een trouw lid van haar partij. Dat ze ook heel loyaal is aan datgene wat in Den Haag door haar partij wordt verdedigd en verkondigd, in tegenstelling tot de andere partijen die afstand nemen, ruime afstand nemen. Een hele simpele vraag: Beschouwt u de hele stikstofproblematiek waar uw partij ook in Den Haag over gaat... Dat het een noodzakelijke voorwaarde is, dus dat die stikstofreductie een noodzakelijke voorwaarde is om te komen tot sociale woningbouw, om te komen tot legaliseren PAS-melders, natuurherstel? Begrijp ik u zo goed?

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Een keuze waarin niemand perspectief wordt geboden zoals nu voorligt, dus inderdaad de provincie op slot zal gaan, ja dan hebben we het nakijken ervan. Dat is de juiste interpretatie.

De voorzitter: De heer Pormes nog in tweede instantie?

De heer Pormes: Mag ik u misschien verleiden tot een andere uitspraak? Misschien dat u over iets meer informatie beschikt dan wij via uw contacten in Den Haag?

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Ja voorzitter, over het algemeen ben ik zeer transparant. En ik kan u inderdaad melden dat we bijna elke zondagavond met alle twaalf D66-lijsttrekkers, leden van het Kabinet en de Tweede Kamer overleg hebben. En wij maken ons met elkaar inderdaad grote zorgen. Maar ik kan inderdaad de heer Pormes wel melden, dat we toch vanuit onze zorgen willen dat er een aanpak komt. Ik denk dat dat de keuze is die we willen maken met elkaar.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Kleine Deters, u vervolgt uw betoog.

Mevrouw Kleine Deters: Goed. Dank u wel voorzitter. Ik was gebleven bij wat voor provincie zouden we willen zijn op basis van het verslag dat voorligt? Wil de provincie Drenthe nog een provincie zijn die een betrouwbare overheid is, die zich aan afspraken wil houden? En dan gaat het dan misschien over de afspraken tussen provincie en het Rijk, waar ik net de vragen over kreeg. Ik weet het niet, maar waar kunnen inwoners, ondernemers, boeren, bijvoorbeeld arbeidsmigranten nog zekerheden aan ontleen in Drenthe als wij geen perspectief bieden? En dat is wat D66 wil: Perspectief bieden aan ieder. Worden we een provincie die alleen strijd tegen nationale en Europese overheid? Drenthe een provincie waar achterstanden oplopen en niemand perspectief wordt geboden.

De voorzitter: De heer Blinde heeft een vraag voor mevrouw Kleine Deters.

De heer Blinde: Dank u wel voorzitter. Ik hoor heel veel aan, over willen we betrouwbaar zijn en perspectief bieden et cetera. Alleen het feit is, we zitten hier nu volgens mij voor het eerst dat er een rechtse meerderheid is in het Drents parlement ooit. Mijn vraag is eigenlijk: Is D66 daar zelf niet redelijk debet aan? Als in: Is het signaal van de kiezer niet geweest dat we het D66 beleid landelijk spuugzat zijn met zijn allen. Dat dwang en drang niet geapprecieerd wordt hier in Drenthe. En dat feitelijk D66 de BBB zo bezig groot heeft gemaakt. Heeft u daar zelf wel eens over nagedacht?

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Ja voorzitter, uiteraard over nagedacht. Ik denk dat D66 de partij ook is van uitgaan van eigen kracht van mensen en de vrijheid van keuzes. Dus ik ben verbaasd dat u het over dwang en drang hebt. Ik denk dat het de rechtse partijen zijn die zeggen: De dwang en drang, weg met de vluchtelingen, weg met de wolf. D66 heeft die uitspraken niet gedaan. Zal ik niet doen. Zoals u weet, de afgelopen 4 jaar ben ik consequent naar de interruptiemicrofoon gelopen als het ging over dwang en drang waar het om migratie gaat. Dus ik vind het verbijsterend dat u mijn woorden of het verkiezingsprogramma van D66 uitlegt als dwang en drang. Dus ik ga graag die discussie met u daarover verder aan.

De voorzitter: De heer Blinde.

De heer Blinde: Dank u wel voorzitter. Ja, de discussie wil ik best voeren, want als we het dan bijvoorbeeld over migratie hebben, dan komt er een dwang en drang wet aan. Bijvoorbeeld in de Eerste Kamer, dat de lokale democratie buitenspel gezet kan worden via Rijksdrang om verplicht bijvoorbeeld vluchtelingen op te nemen. Als we het over drang en dwang hebben, dan hebben we het over harde deadlines: 2030 zoveel procent gedwongen onteigening, gigantische potten met geld, gewoon afpakken dat land. Dat zijn volgens mij allemaal klip en klare voorbeelden van dwang en drang voorzitter.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, op het eerste uitgaan. Het is dwang en drang naar de overheden inderdaad als ze niet presteren. Dat klopt. Maar het is geen dwang en drang in onze gast-vrije provincie, waar wij kansrijk willen zijn voor iedereen, voor alle inwoners, ongeacht land van herkomst, ongeacht of het vluchtelingen, arbeidsmigranten of anderszins zijn. Maar ja, overheden hebben een verantwoordelijkheid en als die verantwoordelijkheid niet nagekomen wordt, of het gaat om huisvesting van migranten, of het gaat om vestiging, bescherming, sociale zekerheden van mensen, dan vind ik dat inderdaad dwang en drang naar die overheden toegepast mag worden. Als het vangnet niet werkt, als eigen kracht, als eigen verantwoordelijkheid niet uitgevoerd wordt zoals het uitgevoerd dient te worden in onze overtuiging, ja, die dwang en drang daar kan ik echt achter staan.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters vervolgt haar betoog.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter ik ben bijna bij de afronding. Ik was gebleven of Drenthe een provincie zal worden waar achterstanden oplopen en niemand perspectief wordt geboden. Dat zou geen toekomstvisie voor Drenthe zijn. Slechts reageren op de waan van de dag. Is dat wat de beoogde coalitie van BBB, Partij van de Arbeid, VVD en CDA wil? Voorzitter, ik zou nog meer kunnen noemen. Ik wil afsluiten met wat D66 wil. D66 heeft voor de verkiezingen een vergezicht beschreven, geïnspireerd op het rapport van de WUR, 'Een natuurlijke toekomst van Nederland in 2120'. Wij zullen ons blijven inzetten voor vooruitgang, omdat wij ons grote zorgen maken over onze leefomgeving voor nu en toekomstige generaties. De grote vraagstukken vragen om zo spoedig mogelijk keuzes te maken, aanpakken en doorpakken en iedereen een helder perspectief bieden, ook al doet het soms pijn. En misschien zelfs mijnheer Blinde, als om die reden het geen invulling krijgt, dan zou dwang en drang zoals dat ook in de wet vastligt misschien wel nodig zijn. Maar dan is het over niet presteren van overheden en niet van de mensen zelf. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Kleine Deters. We gaan naar mevrouw Niessink van Forum voor Democratie.

Mevrouw Niessink: Dank u wel voorzitter. Wij bedanken de verkenner voor het gesprek dat we samen gevoerd hebben en voor het verslag dat aan ons is voorgelegd. Toen het persbericht met het advies van de verkenner bekendgemaakt werd in de media, waaronder RTV Drenthe, hebben wij door de reacties gescrold, gewoon om te kijken: Wat is nou de reactie van het publiek op dit advies? Zomaar een greep uit de eerste paar reacties. Nou lekker dan, wat verandert er dan als je VVD en CDA erbij betreft? Niks, dat gaat vast goedkomen met het CDA, PvdA en VVD.

Lekker blijven plakken. Tijd om de tractors weer van stal te halen. Er komt weinig verandering dan. Dit doet totaal geen recht aan de verkiezingsuitslag. Voorzitter, wij herkennen dit gevoel, deze emotie. Dit is denk ik, denken wij ook, precies het pijnpunt van het huidige politieke klimaat. Hoewel wij niet verrast zijn door het advies van de verkenner vragen wij ons net als de kiezer af, of dit voorgestelde college nou wezenlijk anders gaat zijn dan het vorige. Dit is eigenlijk ook een vraag aan de partijen die zijn genoemd als voorstel voor de formatie: Wat gaan deze partijen dan nu anders doen? Deze vraag stelden wij ook in het duidingsdebat. Gaat de verandering waar de bevolking zo om heeft gevraagd wel komen? Op basis van het rapport denken wij van niet. De stem van de bevolking is duidelijk een geweest tegen de gevestigde orde. En dan komt het advies van de verkenner, een college met partijen uit de gevestigde orde. Hoe kan dit recht doen aan de verkiezingsuitslag? En waarom is er behoefte aan bestuurlijke continuïteit van een beleid waar de kiezer tegengestemd heeft? Immers hebben alle zittende partijen verlies geleden. Er is juist behoefte aan nieuwe bestuurders die een nieuwe koers gaan varen. We lezen in het verslag vooral een boodschap met daarin al een richting bepaald, namelijk: Kies niet voor de moeilijke weg, kies voor de geplaveide weg. Met andere woorden, de gevestigde orde. Zij weten hoe het zit. Het is makkelijk samenwerken en er worden niet echt keiharde standpunten ingenomen. Wat ons betreft is een meerderheid van 24 zetels meer dan voldoende. Dat zou in onze optiek betekenen dat de PvdA niet verder zou gaan in het uiteindelijke college. Een college met BBB, CDA en VVD, dat is dan in ieder geval centrumrechts en dat sluit dan in ieder geval nog een klein beetje aan in de richting waarin de kiezer gestemd heeft. De heer Zandvliet heeft een vraag voor mevrouw Niessink. Dank u wel voorzitter. Ik hoor uw betoog aan en u verteld over de Facebookreacties waar u achter staat, die u ziet, de VVD en CDA zit erbij. Wel jammer, wat vervelend, moeten we dat niet anders doen. En ik hoorde het u zeggen dat u dan een coalitie zou willen met VVD en CDA zonder PvdA. Is niet juist de PvdA de toevoeging om van de landelijke lijn af te komen? Hoe ziet u dat? Ik snap dat u dat noemt. Wij hebben zoiets, de kiezer heeft eigenlijk rechts gestemd of rechts van het midden, niet extreemrechts, want dan hadden ze wel meer op ons gestemd. Dat is niet gebeurd jammer genoeg. Wij denken dat door een college te kiezen van zowel links als rechts, dat je dus uiteindelijk in het midden wat uitkomt en dat er dus daardoor geen rechte lijn getrokken kan worden. Want je kan immers met links en rechts niet... Althans, misschien wel, dat gaan we meemaken, maar wat ons betreft denken wij dat je dan uiteindelijk toch heel erg in het midden gaat uitkomen. En dan zien wij de PvdA als linkse partij die, als je die niet zou meenemen, je met VVD en CDA en BBB beter tot een besluit zou kunnen komen dan wanneer er ook een linkse partij bij zit.

De voorzitter: De heer Zandvliet nog in tweede instantie.

De heer Zandvliet: Dank u wel voorzitter, dat is een half antwoord op een hele vraag. Namelijk u gaf aan, mensen op Facebook zeggen: We willen geen VVD en CDA. En nu betoogt u net dat dat toch een goed idee is. Zijn dat twee verschillende opties? Bent het niet eens met die mensen op Facebook? Snappen zij dat niet? Of wou u misschien toch iets anders zeggen, maar kwam u hierop uit? Daar ben ik toch even benieuwd naar.

De voorzitter: Mevrouw Niessink.

Mevrouw Niessink: Dank u wel voorzitter. Als de keuze aan ons had gelegen, was er überhaupt geen regeringspartij meegenomen geworden in het formatieproces. Echter is de keuze niet aan ons en is de verkenner op deze formatie uitgekomen. Maar als je dan moet kiezen uit deze samenstelling, nou ja dan wat ons betreft, zou dan de beste uitkomst nog zijn met VVD en CDA.

Maar het liefst helemaal niet, het liefst met andere partijen. PVV, Forum, JA21, Sterk Lokaal. Maar de keuze is in dit geval gemaakt voor de zittende regeringspartijen.

De voorzitter. De heer Blinde van JA21.

De heer Blinde: Dank u wel voorzitter. Ik dacht even: Noemt Forum voor Democratie zich zelf nou extreemrechts? Maar die parkeren we even. Ik zit met name, er wordt een heleboel... Wat reageert men op Facebook. Dat vind ik helemaal niet interessant, want we hebben nu een rapport van de verkenner voor ons. En in dat rapport van de verkenner staat bijvoorbeeld dat volgens mij het CDA er staat benoemd, dat die eigenlijk zeer breed gedragen is door zo'n beetje iedereen hier. Vindt u dat niet een veel waardevoller statement om koers op te bepalen dan bijvoorbeeld facebookberichten?

De voorzitter. Mevrouw Niessink.

Mevrouw Niessink: Dank u wel. Wat ik daar meer mee bedoelde te zeggen, is dat het gevoel dat mensen hebben in de samenleving, is: Hoe kunnen we nou verandering krijgen als het advies is, dezelfde partijen die er al zaten of die in de regering eigenlijk afgestraft zijn? Dat was meer mijn insteek en daar kan ik mij wel in vinden. Want die vraag hebben wijzelf ook. Hoe gaat die verandering dan komen met deze partijen, die landelijk gewoon zo hard zijn afgestraft en ook al jaren dezelfde richting opgaan?

De voorzitter. De heer Schoenmaker Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Dank u wel voorzitter. U noemde zichzelf zojuist extreemrechts. Dan zou ik u willen verzoeken om nooit weer dezelfde zin te maken met Sterk Lokaal.

De voorzitter. Dank u wel. Dit is een statement. U hoeft niet te antwoorden.

Mevrouw Niessink: Ik bedoelde niet extreemrechts als in extreemrechts, alleen rechtser dan rechts. Nee, daar zit wel verschil in. Forum voor Democratie blijft erbij dat deze coalitie geen recht kan doen aan de verkiezingsuitslag en dat de kiezer dit niet voor ogen had en zich niet zal herkennen in dit advies. Laten we hopen dat het anders uit zal pakken. De ogen zijn gericht op de BBB als grootste partij. Dus wij hopen dat daarin door de BBB de juiste keuze gemaakt zal worden. De standpunten van FvD zijn helder. Wanneer er een nieuw coalitieakkoord ligt, en dat zal op sommige punten aansluiten bij Forum voor Democratie, dan zullen we het steunen en anders zullen wij vanuit onze oppositie daar oppositie tegen voeren. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel mevrouw Niessink. Dan kom ik bij mevrouw Kramer van Volt.

Mevrouw Kramer: Dank u wel voorzitter. Ik houd het heel kort. Ik wil vooral... Ik zie de gezichten al, lekker een kort verhaal. Ik wil allereerst dankzeggen voor het rapport dat er ligt. Helder. Ik wil ook mevrouw Nienhuis bedanken voor het gesprek. We hebben er één gehad. Dat was ook de verwachting. Maar ik vond het wel een heel inspirerend gesprek en dat is een compliment aan u. Ik wil twee dingen meegeven en het is al genoemd: Die trekker. Die trekken met die veel te grote rechterwielen. Prachtig, maar ik wil echt aandacht vragen voor ook de linker wielen. PvdA is meegenomen, ben ik heel blij mee. Ik schat u ook niet helemaal als rechtse partij in, maar ik wil echt... Deze provincie heeft echt aandacht voor beide nodig. En als wij namelijk alleen maar voor de rechterwielen de aandacht geven, dan gaan we rondjes draaien mijnheer

Zandvliet, dat ben ik helemaal met u eens. We moeten juist vooruit. En daarom moeten we niet te lang stilstaan bij de inhoud van het rapport, maar vooral zeggen: Laten we nu doorgaan en de koers vooruit oppakken, de data die liggen vastpakken en vooral doorgaan. Want daar hebben we in Drenthe heel veel behoefte aan. Ik wil graag met de grotere partijen in de oppositie, juist om dat linker geluid blijvend te houden. Het is volgens mij norm om dat linker wiel ook groot te houden van die trekker, want dan rijdt hij goed. Bedankt.

De voorzitter. Dank u wel mevrouw Kramer, kort maar krachtig. De heer Schoenmaker, Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Schoenmaker. Dank u wel voorzitter. Sterk Lokaal Drenthe heeft in het duidingsdebat aangegeven hoe de verkiezingsuitslag te duiden. En ons past dan ook bescheidenheid ten opzichte van de uitslag. Het gesprek met de verkenner mevrouw Nienhuis vonden wij een prettig gesprek. Al vond onze fractie, zojuist ook aangegeven, het wel jammer dat we niet aan tafel zaten met ook een afvaardiging van BBB daarbij. De verkenner trok tijdens het gesprek een conclusie die wij niet deelden. Dat was een persoonlijke interpretatie volgens ons van de verkenner, waarna we geen uitleg hebben ontvangen over het niet uitnodigen voor een tweede gesprek. En dat betreurt onze fractie. We hebben ook geen terugkoppeling gehad voor een vervolgsprek, ook niet waarom. En dat vinden wij een gebrek aan transparantie, waar toch wel hoog over opgegeven werd. Bij de beantwoording zojuist bleek dat het lastig zou zijn om met de kleine partijen verder te gaan. Maar dat inzicht strookt niet met de uitnodigingen van de partijen op 1 april, want er zaten wel degelijk ook kleinere partijen bij. Wij volgen het proces kritisch en verwachten openheid in de vervolgstappen. Sterk Lokaal Drenthe verwacht input te kunnen geven, zeker als het gaat om leefbaarheid platteland en het bouwen buiten de dorpskernen. Dit in het licht bezien van inzet op de nieuwe wijze van besturen en akkoord op hoofdlijnen.

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters heeft een vraag voor de heer Schoenmaker.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter dank u wel. Luisterend naar wat de heer Schoenmaker of Sterk Lokaal Drenthe inbrengt, lijkt de suggestie gewekt te worden, alsof andere partijen wel naar het eerste gesprek uitsluitel hebben gekregen. Ook D66 heeft één gesprek gehad, niets meer gehoord, niet bedankt of anderszins. De matrix hebben we net afgelopen week opgevraagd. Dus voorzitter, hoe duidt of hoe bedoelt Sterk Lokaal alsof zij de enige zijn die geen vervolg... Want die vrijdag hebben we gewoon al... Of nee, we hebben nu pas het verslag. Dat is de eerste actie die we weer gehad hebben. Dus u verbijzondert... U lijkt zichzelf te verbijzonderen, terwijl dat exact hetzelfde is zoals wij ervaren.

De voorzitter. De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker. Ik ben het wel eens met mevrouw Kleine Deters voorzitter. Want dit is een algemeen beeld in transparantie. Niet gericht op onze partij, maar iedereen had terugkoppeling moeten hebben en dat hebben wij niet ontvangen. Alleen ik weet niet of u dat wel heeft ontvangen. Wij niet, maar als niemand dat heeft ontvangen, ligt daar dat gebrek aan transparantie. Dus dat delen wij volledig. Laat ik even beginnen met een zinnetje, voordat de Christen-Unie en de mijnheer van de SP, de heer Zandvliet naar voren gaan: Hoe duiden wij de formateur, of hij uit Drenthe moet komen? Wij vinden het belangrijk dat hij voldoende kennis beschikt en over ervaring beschikt om dit eventueel goed te kunnen doen. Een provinciegrens hoeft geen

belemmering te zijn, maar wel graag iemand met gevoel voor Drenthe. Dat vinden wij belangrijk. Volgens mij is hier ook een gedeputeerde die ook net aan de, niet verkeerde kant, maar andere kant van de grens woont, maar zeer begaan is met alles wat hier in Drenthe gebeurt. Dus ik zie dat niet als een belemmering. Wij hopen inderdaad op een.... Het lijkt nu iets te veel naar rechts met rechterwielen. Ik hoor linker wielen, zijwieltjes. Laten wij nou gewoon meer van de scheepvaart zijn en het roer zit in het midden. Laten wij hou het roer voor die balans zijn in het midden. Neem ook Sterk Lokaal mee en de stem van de Drenten. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel heer Schoenmaker. En tot slot de heer Blinde van JA21. Ik heb mijn oren goed open en het zou wel eens kunnen zijn dat we na deze inbreng kunnen gaan schorsen. De heer Blinde.

De heer Blinde: Dat is ook wat voorzitter, ben je eindelijk aan het woord, wordt er direct gevraagd of we kunnen schorsen. Maar goed, ik zal eerst reageren op wat er eigenlijk door de PVV, Forum en D66 is aangesneden tijdens de bijdrage van de verkenner, namelijk: Wie sluit wie uit? Nou, daar zijn wij als JA21 in Drenthe, in tegenstelling tot onze landelijke fractie, o jee ik hoop dat de Partij voor de Dieren het nog kan volgen, duidelijk geweest. Wij sluiten alleen Forum uit. Zo hebben we dat ook altijd benoemd. Nou, wat ik daarnaast als bescheiden oppositieleider het benoemen waard vind, is dat BBB deze verkenning als volleerd machtspartij heeft aangepakt. U houdt de kaarten publiekelijk strak tegen de borst. En zo weten we bijvoorbeeld nog steeds niet wie u kandidaat-gedeputeerden zijn. Een niet te overschatten variabele. En dat vind ik persoonlijk een compliment waard voorzitter, want iedereen wil een nieuwe bestuurscultuur, of tenminste de meesten. Echter, soms is het beter dat niet iedereen in de keuken kan kijken wanneer de kok het eten bereidt. Sommige verliezen dan hun eetlust. Echter, dat zou voorbarig en zonde zijn. Laten we nu gewoon afwachten wat er op het bordje van de Staten terecht komt. Volgens mij werkt iedereen hier met de beste intenties. En zolang je niet twijfelt aan andermans kunde en integriteit, zie ik ook geen reden tot proceskritiek. Verder werd er nog aangesneden waarom sommige eenpitters wel werden uitgenodigd voor een tweede ronde en anderen niet. Nu kan ik natuurlijk niet namens anderen spreken, maar nogmaals, mijn bescheidenheid noopt mij te zeggen dat ik me wel een voorstelling kan maken waarom men toch verder in gesprek wilde met JA21. Ik vind ze persoonlijk inhoudelijk ijzersterk. Dan over de komende formatie. Nou, dat is spannend. Ik ben zeer benieuwd hoeveel water voornamelijk de PvdA in het komende centrumrechtse college bij de wijn kan doen. Het groene geluid zal wellicht wat dempen, maar het ouderwetse rode geluid kan denk ik wel blijven bestaan in bijvoorbeeld een Sociale Agenda. En dat vinden we bij JA21 helemaal niet zo heel erg. Die ouderwetse rode kant, die behoudend is, wat een prachtig woord is trouwens, behoudend, vinden wij absoluut de mooiste kant van onze rode vrienden, waar wij helaas geen verkering mee hebben weten te krijgen. Dat gezegd hebbende, ook nog even refererend... Je merkte met name tijdens het debat, dat met name een beetje de linker partijen... Het leek af en toe wel: Wie is het strengst in de leer? Wie is het zuiverst? Laten we dat nou gewoon niet doen. Ik denk dat de uitslag centrumrechts, het CDA is gewoon een middenpartij, de PvdA links en je hebt twee rechtse partijen, dat is gewoon een goede vertegenwoordiging ook van deze Staten. Je hebt 25, 26 rechtse zetels, 13, 14 linkse. Je hebt er 4, ik reken Sterk Lokaal ook tot het midden, in het centrum zitten. Dus volgens mij is het een prima weergave van de uitkomst van de verkiezingen. En daar kunnen wij prima mee leven voorzitter.

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters heeft een vraag.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, mijnheer Blinde noemt zich een ijzersterke persoonlijkheid. Ik weet niet of hij ook al wat aan het roesten is, maar toch, als het gaat over de Sociale Agenda kan ik me uit nog niet zolang geleden herinneren dat JA21 vooral de discussie wilde over wat zijn kerntaken. En een Agenda waar we € 7 miljoen blind voor beschikbaar moeten stellen, was in ieder geval ook het budget dat niet gedekt werd, wat de reden was van D66 om het niet te steunen. Dus voorzitter, ik zou graag van mijnheer Blinde willen horen: Wat has happened? Bent u helemaal gedraaid als het gaat over de Sociale Agenda?

De voorzitter: De heer Blinde.

De heer Blinde: Nee. Wij hebben trouwens als JA21 voor de huidige Sociale Agenda gestemd. We vonden hem in de uitvoering niet zeer succesvol. Dat hebben we ook gezegd bij de bijdrage: Als dat zo doorgaat zoals het nu gaat, vinden wij hem niet goed genoeg. Dus als die moet voortbestaan, dan zal daar echt verbetering in moet komen. Maar wij zien ook wel in... Persoonlijk als JA21 denken we: Sociale Agenda hoort niet bij een provincie, dat is een kerntakendiscussie. Maar niet iedereen hier in Drenthe heeft rechts gestemd. Dat zal nog een paar jaar duren voordat dat zover is. Tot die tijd gunnen wij € 7 miljoen op een begroting van € 330 miljoen, dan hebben we het over 2% ... Nou, als 2% linksaf gaat en die andere 98% is voor de rest, dan wil ik nog wel een handtekening onder dat akkoord zetten. Dat vind ik prima.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters nog in tweede instantie?

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, ik denk dat de we het niet eens worden hierover en ik neem kennis van het antwoord.

De voorzitter: De heer Blinde vervolgt zijn betoog.

De heer Blinde: Nee, ik ben klaar voorzitter, dank u wel. Dan dank ik u ook. Dan zijn we aan het eind gekomen van de eerste termijn van de zijde van de Staten. Er is geen eerste termijn van de zijde van GS, want dit is natuurlijk een debat onder de Staten. Ik ga even kijken of er behoefte bestaat aan een tweede termijn. Ik denk het wel. Ik zie al wat knikkende gezichten. Heel goed. Dan schors ik de vergadering tot 15.55 uur. Even benen strekken.

De voorzitter: Als u stoelen weer wilt innemen, uw zetels, dan kunnen we dit debat vervolgen en kan ik de vergadering heropenen en gaan we door met onze tweede termijn. Ik kan u melden dat mevrouw Vedelaar even een overleg heeft, die is over een uur weer terug, en dat de heer Stelpstra om 17.00 uur ons moet verlaten, want dan moet hij richting Hamburg. Even kijken. Ik geef de heer Schuinder het woord voor zijn bijdrage aan de tweede termijn en zullen we 1 minuut afspreken, is dat redelijk? Laten we maar eens kijken hoe ver we komen.

De heer Schuinder: Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Er zijn u veel vragen gesteld, dus ik ben een beetje rekkelijk bij u. Ga uw gang.

De heer Schuinder: Laat ik eerst deze Statenzaal nog even duidelijk maken hoe een trekker werkt. Want ik heb heel vaak vandaag de verhalen gehoord over allerlei wielen op rechts en bijna geen wielen op links, of net andersom. In ieder geval een trekker heeft een linker- en een rechterwiel en daar in het midden zit een as die vervolgens de verbinding toont. Dus als je het

met elkaar hebt over: Hoe hebben we het dan met het hele verhaal bedacht? Dan heb je een coalitie uit verschillende partijen en een as. En volgens mij werkt het zo, dank kijk ik even mijn collega's aan die kant aan, als je linksaf wil, ga je het ene wiel afremmen en dan ga je de andere kant op. Dus volgens mij is dat het systeem van het linker- en het rechterwiel, om even in de werkbaarheid van de landbouw te zitten. Dan kort. Het proces, de vragen van de ChristenUnie met betrekking tot de kandidaat-gedeputeerde. Voor een nieuwe partij en ook voor een nieuwe kandidaat-gedeputeerde is het uiterst goed om zo'n proces goed en duidelijk en goed afgewogen met elkaar te doen. Dat neemt niet weg dat wij op zeer korte termijn aan de formerende partijen zullen doorgeven wie wat ons betreft de kandidaat-gedeputeerde, gedeputeerden zullen zijn. Wij hebben daar begrip voor dat daar uitsluitel over zou moeten kunnen komen. Gezien het proces dat wij daar verder nog over willen voeren, is het wat ons betreft stap 1 om dat aan die partijen te melden en nog niet direct in deze plenaire zaal. Dat is het ene. Volgens mij, wat ook nog de vraag is: Hoe pakt BBB de conclusies uit het rapport op? Volgens mij is dat ook iets wat we op dit moment op alle agenda's van de formatie naar voren willen brengen.

De voorzitter. De heer Schoenmaker heeft een vraag voor de heer Schuinder. Ga uw gang.

De heer Schoenmaker. In het kader van transparantie, is het niet raar om als grootste partij zeker te weten dat jullie een gedeputeerde leveren, om die naam gewoon bekend te maken? Ik kan me voorstellen als je als partij hier aan tafel zit en je bent niet zeker of je wel of niet in de coalitie komt, dat je dan de naam achter de schermen houdt, maar dat is voor jullie toch niet nodig?

De voorzitter. De heer Schuinder.

De heer Schuinder. Los of je nou groot of klein bent, het is een zorgvuldig proces. En als je dat niet goed doorloopt met kandidaat-gedeputeerden die momenteel misschien elders werk hebben in wat voor sector dan ook... Wil je dat zorgvuldig afronden en wil je niet nu alvast deze personen die kwetsbaarheid meegeven voorzitter.

De voorzitter. De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet. Daarop voortbordurend voorzitter, snap ik nog niet helemaal het voordeel van de trapsgewijze manier van eerst formerende partijen en dan alle partijen. Waarom doen we dat niet in één keer bij alle partijen? Kunt u me even meeneem in uw gedachtegang wat daar het voordeel van is, want die heb ik nog niet helemaal.

De voorzitter. De heer Schuinder. Voorzitter sorry, ik kan u nogmaals de argumentatie aangeven. Ik vind het een zorgvuldig proces. Ik heb de oproep gehoord zowel van de formerende partijen vandaag ook om kennis te nemen van de gedeputeerde. Ik vind ook dat we in dat verband de kandidaat-gedeputeerde van BBB bekend kunnen maken. En vervolgens met elkaar in dat daarna zorgvuldige proces komen we vanzelf hier met elkaar daarop terug.

De voorzitter. De heer Zandvliet in tweede instantie?

De heer Zandvliet. Dank u wel voorzitter. Dat heeft u inderdaad net geduid, maar ik probeer te begrijpen waarom. Ik begrijp nog niet goed wat het verschil maakt tussen het tegen de formerende partijen zeggen of tegen alle partijen. Zit daar nog ruimte in? Kunnen de formerende partijen nog u zeggen: Nou deze gedeputeerde willen we niet, maar die wel. Is dat iets wat u wilt

gebruiken door uw handelingen? Neem me even mee, dat ik het begrijp. Dat lukt mij nog steeds niet.

De voorzitter. De heer Schuinder.

De heer Schuinder. Voorzitter, ik zal het nog een keer uitleggen. Als je nu al met namen van kandidaat-gedeputeerden komt, die nu al ergens anders werken, kan je misschien een risico lopen op kwetsbaarheid van die personen op het moment dat je uit het hele zorgvuldige proces dat we willen voeren, dat het niet goed gaat aflopen. Met andere woorden, dan geef je daar een groot risico op dat soort personen. Het is een functie die publiekelijk is en ik vind dat je daar heel zorgvuldig mee om moet gaan. Dus u kan nogmaals mij de vraag stellen en ik wil heel graag met u een kop koffie drinken over de beweegredenen, maar daar komt u niet veel verder mee dan dat wij vinden dat dit een zorgvuldig en afgewogen proces is.

De voorzitter. De heer Schuinder vervolgt zijn betoog.

De heer Schuinder. Nogmaals op de vraag van de ChristenUnie: Hoe gaan we de aanbevelingen oppakken? Wij hebben die ter harte genomen en die zullen ook een voor een allemaal meege-
nomen worden in het formatiegesprek om te kijken: Hoe krijgen die een plaats in de gesprekken die nu gevoerd gaan worden? Dat is niet alleen op de laatste pagina trouwens. Een heel groot deel van de aanbevelingen van de conclusies van de bevindingen gaan we daarin meenemen.

De voorzitter. Mevrouw Van den Berg.

Mevrouw Van den Berg. Dank u voorzitter. Om nog even scherp te krijgen. De BBB neemt dus die conclusies over?

De voorzitter. De heer Schuinder.

Mevrouw Van den Berg. Insteek voor gesprek met de andere partijen, wat hier geadviseerd wordt.

De heer Schuinder. Wij hebben kennisgenomen van het hele rapport en de aanbevelingen die daarin staan hebben wij ons ter harte genomen en zullen we meenemen in de formatie. Dan de BBB reactie op de vragen in dit geval van D66 met betrekking tot de juridisering van het proces tussen landelijk en provinciaal. Nee, daar zijn we geen voorstander van en volgens ons is dat ook niet noodzakelijk en nodig. Wat mij betreft kort. En de arbeidsmigranten, dat is ook nog een vraag van D66. Volgens mij zijn we daar op het landelijk beleid ook heel duidelijk in. Daarbij kijken we naar, naar arbeidsmigranten, en vervolgens moet je ook zorgvuldig kijken: Wat heeft Nederland nodig en wie hebben we nodig? En op dit moment kunnen we niet zonder de arbeidsmigranten onder andere in de bollenteelt. Maar dat is op veel meer vlakken.

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters wandelt naar de kathedraal. Ga uw gang.

Mevrouw Kleine Deters. Ja voorzitter, D66 heeft geprobeerd met name te kijken naar wat we hier nodig hebben, welke stappen we hier in de provincie willen zetten. En we zijn dan toch wel verbaasd dat u het dan weer hebt over wat het landelijk beleid van uw partij is. Dan denk ik: Ja dat zal, maar het gaat om het formeren hier en waar we hier invulling aan geven. En daarin neemt u dan op basis van de aanbevelingen of de zaken die in het verslag staan vermeld, dan

toch een voorschot. En dan hebt u het dus wel over behoudend in de migratie. En u hebt het ook over... Maar goed, dat zal ik in tweede termijn dan in mijn verhaal opnemen voorzitter. Laat ik me nu beperken tot deze vraag.

De voorzitter. De heer Schuinder.

De heer Schuinder. Mevrouw de voorzitter, ik moet dan toch concluderen dat ik even de vraag terug moet halen, want ik heb niet de vraag uit uw verhaal kunnen destilleren.

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters, nog even de vraag formuleren.

Mevrouw Kleine Deters. U geeft een toelichting of antwoord op mijn vraag met het landelijke partijprogramma, terwijl de hele middag het verslag niet over het landelijke partijprogramma gaat, maar juist wat we provinciaal willen. En u geeft nu op mijn vraag van wat we daar dan in Drenthe mee kunnen... Opvang van vluchtelingen is allemaal landelijk, dus ik zou graag willen dat u het specificereert: Wat kunnen we daar dan provinciaal? Dat is misschien sturen op arbeidsmigranten. Dus ik zou graag willen dat u een antwoord geeft wat u provinciaal zou willen, en niet wat uw landelijk programma daarop aangeeft.

De voorzitter. De heer Schuinder.

De heer Schuinder. Mevrouw de voorzitter, in ons landelijk programma staat dat we regionaal met elkaar afspraken gaan maken over hoe ziet de regionale opvang, asiel en migranten, arbeidsmigranten, eruit. Dus ik kan rustig verwijzen naar het landelijk programma, omdat daar in principe richting en koers en ruimte zit om het hier in de regio met elkaar te gaan regelen mevrouw de voorzitter.

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters nog in tweede instantie?

Mevrouw Kleine Deters. Dan een slotvraag misschien voorzitter. We weten met zijn allen dat onze commissaris als Rijksheer trekker is van de opvang daar. Kunnen we dan van u verwachten dat u in GS het voorstel gaat doen dat onze commissaris, die functie als nevenfunctie neer zal gaan leggen? Omdat zij zich daar toch met hart en ziel sterk voor maakt en daarin ook de taak voor Drenthe ruimhartig en warm en wat ons betreft op terechte wijze invulling geeft. Maar daar hebt u dan dus een ander standpunt over.

De voorzitter. De rol van het Rijksorgaan hoort niet thuis in GS zozeer, maar goed. De heer Schuinder.

De heer Schuinder. Mevrouw de voorzitter, als u vindt dat daar een andere koers in gevaren moet worden, heeft u volgens mij instrumenten om daar een voorstel voor in te dienen hier. En dan kunnen we het er dan op dat moment met elkaar over hebben. Ik vind dit nu niet de plek om deze vraag daarover te beantwoorden.

De voorzitter. De heer Pormes.

De heer Pormes. Dank u wel voorzitter. Eerste termijn heeft de heer Schuinder ook verwezen naar de passage over migratie. Dus ik ben even gaan kijken. Het klopt, u zegt daarbij: We moeten hier de grens stellen en een acute stop invoeren. Dat wordt verstaan onder behoudend. Ik

heb een heel simpele vraag. Het feit dat het in het advies is meegenomen, betekent dat ook dat dat in het bestuursakkoord komt wat u betreft?

De voorzitter. De heer Schuinder.

De heer Schuinder. Dat vind ik een heel interessante gedachte mevrouw de voorzitter. Sorry, ik moet daar aan wennen. Het gaat nog vaak...

De voorzitter. Het gaat heel goed, echt waar, u bent gewoon een voorbeeld voor de rest. Zet 'm op. Heel goed.

De heer Schuinder. Wij hebben getracht in het advies... Een aantal onderwerpen zijn verder uitgewerkt. Een van de onderwerpen is migratie. Wij gaan op hoofdlijnen met elkaar afspraken maken. En wat mij betreft, en dat is in dit geval mijn bescheiden mening, is migratie niet een van de hoofdlijnen waar we een dichtgetimmerde afspraak over moeten maken.

De voorzitter. De heer Pormes nog.

De heer Pormes. Nee, dat is duidelijk voorzitter. Eigenlijk had het niet in het advies gehoeven volgens u.

De voorzitter. De heer Schuinder.

De heer Schuinder. Mevrouw de voorzitter, die conclusie is wat mij betreft overbodig, maar het kan prima in het verslag, omdat het ten tijde van de gesprekken besproken is, dus dan is het zeer relevant dat het in een verslag terecht komt.

De voorzitter. Mevrouw Zuiker Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker. Voorzitter, de heer Schuinder heeft het over migratie. dat wordt dan niet verder tot in de puntjes uitgewerkt in het coalitieakkoord. Maar waarom staat het überhaupt in, want wij gaan er helemaal niet over in de provincie.

De voorzitter. De heer Schuinder.

De heer Schuinder. Mevrouw de voorzitter, we gaan er in zoverre misschien wel niet over, maar het is, want daar hebben we het met elkaar over, in het verslag van de verkenner terechtgekomen. En op basis van dát verslag, wat daar besproken is, hebben we het met elkaar hier over migratie. Dus ergens zullen er in die periode van de verkenning gesprekken zijn gevoerd over migratie. Hebben partijen het belangrijk gevonden om dat aan de verkenner mee te geven en zijn wij hier nu met elkaar allemaal bezig over wat is het migratiebeleid en zijn we daar nu wel of zijn we daar nu niet van. Ik denk dat het goed is om na te gaan: Wie heeft het dan te berde gebracht bij de verkenning, het migratie onderdeel, en hoe willen we daarmee dan verder? In plaats van om hier met elkaar in discussie te gaan voeren over: Zijn we nou voor of tegen migratie?

De voorzitter. Mevrouw Zuiker nog?

Mevrouw Zuiker: Ja voorzitter, want de heer Schuinder beantwoordt niet wat ik zeg, hij beantwoordt geen vraag. Want ik zeg: Het hoeft helemaal niet opgenomen te worden in een eventueel coalitieakkoord. Bent u dat met ons eens?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: In zoverre zoals het nu in het verslag van de verkenner staat, hoeft dat inderdaad niet opgenomen te worden in een coalitieakkoord. En volgens mij had ik ook al benoemd, dat dat wat mij betreft ook niet een van de hoofdlijnen issues is.

De voorzitter: Dit is eigenlijk uw derde instantie. Kort hoor.

Mevrouw Zuiker: Ja ik weet het. Dat behoud dat er steeds voor zit, vind ik erg vervelend. Wordt het nou wel of niet in het coalitieakkoord opgenomen wat u betreft?

De voorzitter: Tot slot de heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, over het woord 'behouden', ben ik het heel erg met mijnheer Blinde eens dat het een prachtig mooi woord is. En volgens mij heb ik heel nadrukkelijk, duidelijk, niet behoudend, aangegeven dat het wat ons betreft niet een onderdeel is van het hoofdlijnenakkoord.

De voorzitter: Dank u wel. Was u bijna aan het eind van uw betoog?

De heer Schuinder: Heel kort mevrouw de voorzitter, de reactie op Forum voor Democratie met de vraag: Wat gaan we anders doen? Volgens mij moet ik dan één ding aan stippen dat we echt wezenlijk anders gaan doen: Dat is over 2 jaar dit coalitieakkoord met elkaar evalueren in de maatschappelijke betrokkenheid waarin we met elkaar zitten. Volgens mij is dat tot nu toe nog nergens voorgekomen, volgens mij is dat toch wel bestuurlijk nieuw. Mevrouw Van den Berg heeft nog een vraag voor u.

De voorzitter: Mevrouw Van den Berg.

Mevrouw Van den Berg: Ik wacht even tot het eind. Waar wij nog wel even benieuwd naar zijn voorzitter, is hoe het nu verder gaat. Want u hebt... De heer Schuinder heeft aangegeven vrijdag in gesprek te gaan. Op wat voor moment worden wij als Provinciale Staten weer betrokken bij dit proces?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Komende vrijdag om 16.30 uur hebben wij met vier partijen hier op het provinciehuis een gesprek met elkaar, anderhalf uur durend. Wij zullen wat ons betreft de uitkomsten daarvan met elkaar ook beoordelen, gaan we dat hier voordragen. Maar ik heb de wens gehoord om daar zeer transparant mee om te gaan in dit huis, in deze omgeving. En ik kan me niet anders voorstellen, en dan maar even een voorschot te nemen op de rest, dat wij allen in zeer grote mate transparant daarin zijn. Dus volgens mij is dat helder.

De voorzitter: Mevrouw Van den Berg.

Mevrouw Van den Berg: Goed te horen en u hebt volgens mij goed geluisterd.

De heer Schuinder: Dank u wel.

De voorzitter: En u was aan het eind gekomen van uw betoog hè?

De heer Schuinder: Ja.

De voorzitter: Prima, dank u wel. Ik geef het... Oh nee, u was helemaal niet aan het eind. Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, om te voorkomen dat ik geen antwoord krijg, ik heb ook de vraag gesteld of de optie met drie partijen en vier gedeputeerden nog meegenomen wordt door BBB. En daar zou ik toch graag een antwoord op willen.

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Volgens mij is dat uitstekend toegelicht door de verkenner, onze verkenner, de verkenner Astrid Nienhuis, dat daar over gesproken is en dat het wenselijk is. En die mening deel ik zeer gezien alle dossiers die er op ons afkomen en dergelijk, dat vijf gedeputeerden logisch zijn. En de optie van drie zal waarschijnlijk besproken zijn, maar de uitkomst laat dit zien.

De voorzitter: Hartelijk dank. Ik zie niemand zich meer naar de interruptiemicrofoon spoeden, dus ik geef nu het woord aan mevrouw Turenhout van de PvdA, voor haar, ik probeer een minuut, maar dat is een beetje lastig denk ik. Ga uw gang.

Mevrouw Turenhout: Dank u wel voorzitter. Twee punten uit de eerste termijn. Wij zijn blij met de brede steun voor de Drentse formateurs, die wij eigenlijk in de volle breedte mochten ontvangen. We hadden het net over de trekker en het linker- en rechtervoorwiel, de balans daarin zoeken. Nou dat spreekt ons bijzonder aan. Maar we voelen ons ook wel gesteund door onze linkse partners, die zeggen: Nou, laten we ook maar kijken of we het linker wiel stevig kunnen schagen, om te voorkomen dat we rondjes gaan draaien. Dus ook dank daarvoor.

De voorzitter: Kort maar krachtig, u bent echt binnen 1 minuut hoor. Mevrouw Meeuwissen. Oh nee. Als mensen willen interrumpen, iets eerder misschien. Oké. Ja, de heer Pormes.

De heer Pormes: Mevrouw de voorzitter, ik wil toch wat klare wijn schenken. U was er niet helemaal duidelijk in, met betrekking tot het stikstofdossier. Houdt u nou vast aan 2030 of niet?

Mevrouw Turenhout: Volgens mij was ik daar heel duidelijk in, want wij hebben gezegd: Belemmerende voorwaarden als een deadline op 2030 en gedwongen uitkoop zijn wat ons betreft bespreekbaar.

De heer Pormes: Dat is mij niet concreet genoeg. Wat bedoelt mevrouw de voorzitter... [Er wordt door elkaar gesproken]

Mevrouw Turenhout: Dat betekent dat het bespreekbaar, niet een harde...

De heer Pormes: de geachte afgevaardigde van de sociaaldemocraten nu met bespreekbaar?

De voorzitter: Het woord bespreekbaar lijkt me helder. Kunt u het woord bespreekbaar nog verder duiden mevrouw Turenhout?

Mevrouw Turenhout: Dat wij in overleg met onze formerende partijen het gesprek aangaan over hoe we versnelling kunnen houden op het stikstofdossier onder loslating van deze randvoorwaarden, die blijkbaar belemmerend werken in het proces. Maar dat we vooruit willen, dat het een belangrijk dossier is waar oplossingen voor moeten komen, daar mag u ons op aanspreken, want daar zijn wij van.

De voorzitter: De heer Pormes nog in tweede instantie?

De heer Pormes: Nou mevrouw de voorzitter, een vervolgvraag is natuurlijk: Als u als belangrijke prioriteit de sociale woningbouw wenst en u laat 2030 los, dan gaat het op slot. Dan wordt er geen woning gebouwd. Dus hoe verkoopt u dat?

Mevrouw Turenhout: Ik kijk daar net even iets anders tegenaan voorzitter. Het dreigt nu op slot te gaan, omdat we met elkaar niet het goede gesprek voeren over wat wel kan en hoe wij uit deze impasse komen. En dat is waar wij de komende weken het gesprek over voeren. Hoe zorgen we dat we echt stappen naar voren maken en een proces inrichten waar iedereen zich in kan vinden?

De voorzitter: Dank u wel. Nee, u heeft geen...

De heer Pormes: Geen vraag? Oké, dan neem ik dat mee in de tweede termijn. Dank u wel.

De voorzitter: Prima. Ik geef het woord aan mevrouw Meeuwissen van de VVD voor haar inbreng in tweede termijn. Neem me niet kwalijk mevrouw Turenhout, u was aan het eind van uw betoog toch?

Mevrouw Turenhout: Ja.

De voorzitter: Sorry, mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Dank u wel voorzitter. Ik heb niet echt vragen gehoord aan de VVD-fractie tijdens dit debat, maar ik wil nog wel even benadrukken, zoals de verkenner ook aangaf, dat wij als VVD in Drenthe een andere koers varen op het gebied van stikstof dan onze landelijke vrienden in Den Haag. Dat mag voor iedereen duidelijk zijn. Er waren nogal wat partijen die daar wat verwarring over trachten te zaaien, maar dit is en blijft ons standpunt. Dus dat wou ik nog even noemen. Verder heb ik ook vanuit de rechterflank veel steun gehoord, waarvoor onze dank. En wij kijken uit naar de formatie.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Ja mevrouw de voorzitter. Mevrouw Meeuwissen vaart een andere koers dan landelijk. Maar hoe is dat eerlijk ten opzichte van de mensen die op de VVD hebben gestemd? Want waar hebben die op gestemd? Op mevrouw Van der Wal of op mevrouw Meeuwissen? Dat weten we niet, want het is een divers en dubbel beeld dat u schetst.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Sinds de opkomst van de discussie over stikstof hebben wij hier in deze Statenzaal al heel scherp het Drentse VVD-geluid laten horen, op alle manieren, ook in de media, landelijk op ons partijcongres. Dus iedereen die zich daar een beetje over informeert, weet hoe wij hierin zitten. En eerlijk gezegd is het eerder dat mensen niet op ons gestemd hebben vanwege het landelijke beleid dan dat ze wel op ons gestemd hebben vanwege het landelijke beleid.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Ik concludeer toch dat de VVD van twee walletjes aan het eten is. Aan de ene kant willen ze gewoon de wet hand hanteren en zeggen: Ja natuurlijk, de natuur daar moeten we wat voor doen. En aan de andere kant zeggen ze: We gaan niks doen, want dat is lastig in Drenthe. Ik vind het gewoon een hele oneerlijke houding die de VVD hier heeft. Wees gewoon duidelijk en zeg gewoon: Wij horen niet bij de VVD. Dan is het helder.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Uw samenvatting van wat wij vinden, die deel ik niet. We gaan helemaal niet niks doen hier in Drenthe. We gaan heel veel doen hier in Drenthe. Op het gebied van stikstof hebben wij een hele duidelijke andere visie dan onze landelijke partners. Maar op zo goed als alle andere onderwerpen staan wij zeker wel op een lijn. Dus daar is helemaal niks bijzonders aan. Ik kan u ook meedelen dat onze fractie in Drenthe niet de enige fractie is in dit land die daar toch wat anders naar kijkt. Bijvoorbeeld in Overijssel, en ik kan nog een aantal provincies noemen, wordt er ook heel anders naar gekeken. Dus ja, ik weet niet precies waar u op doelt, maar ik kan niet bedenken hoe wij nog duidelijker kunnen zijn over hoe wij in het stikstofverhaal staan, dan dat wij al hebben geuit. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Meeuwissen. Mag ik het woord geven aan de heer Jumelet van het CDA?

De heer Jumelet: Ja dank u wel voorzitter. We gaan inderdaad een nieuwe fase in na vandaag, namelijk de formatiefase. Een paar opmerkingen. Toch wel bijzonder. Aan de ene kant heb je de verkenners die eigenlijk zegt: Ja, oppositie coalitie dat staat eigenlijk niet. Je zou het zo op die manier niet moeten noemen. En wat gebeurt hier? We hebben het inmiddels over links en rechts. Dus dan is blijkbaar de oude verdeling op die manier weer terug. Maar het is maar een observatie. Voorzitter, de aanbevelingen meenemen in het formatieproces vinden wij een heel goede. Want die conclusies waarvan we zeiden bij het begin bij onze bijdrage, is denk ik goed om werk van te maken, want ze doen ertoe. Samen met elkaar kijken hoe we Drenthe nog mooier kunnen maken, maar ook hoe je dat met elkaar kunt doen. Dus wat dat betreft denk ik een hele goede insteek. Gezegd is ook nog, het was vooral mevrouw Kleine Deters van D66, het ging over juridisering: Als je een eigen positie inneemt, dat dat direct betekent dat je gaat juridiseren. Je mag natuurlijk toch echt in Drenthe als Staten, maar ook als college, een eigenstandige opvatting hebben, maar probeer dat dan ook te verwezenlijken. En je ziet op die dossiers waar dat voor geldt, dat er echt heel veel aan de hand is en dat er ook in de Tweede Kamer erover gedebatteerd wordt. Dus laten wij dat ook doen, maar met de uitkomst dat we ons aan de wet houden, niet wettisch maar aan de wet houden, en proberen daar in die dossiers verder te ko-

men. Voorzitter, dan is de vraag gesteld door de heer Uppelschoten: Hoe zit dat nou met dat uitsluiten? Wij als CDA hebben gezegd: We sluiten niemand uit. Dat gold in de verkiezingscampagne en dat geldt nog steeds. Maar er staat in het verslag van de verkenner: Niet goed voorstelbaar zijn. En dan hebben we daar een aantal partijen. Maar als het gaat om de PVV heeft het CDA gezegd, ondanks trouwens de aimabele heren Uppelschoten en Vorenkamp, dat wij ons niet een coalitie kunnen voorstellen met de PVV. Vanuit het idee namelijk dat we inhoudelijk sterk verschillen. En ik zeg er ook maar bij, en dat is oprecht denk ik om te delen hier, dat ervaringen uit het verleden voor het CDA niet positief zijn geweest als het gaat om de samenwerking met de PVV. Dus ik ben daar maar open in, want u hebt die vraag gesteld en ik denk dat dat u ook toe komt om dat oprecht hier vandaan te horen. Voorzitter, volgens mij waren dat een aantal opmerkingen en een beantwoording van vraag en ik dank u.

De voorzitter: Ik dank u, want we gaan verder met de heer Pormes van GroenLinks.

De heer Schuinder: Dank u wel voorzitter. Als oud godsdienstleraar was ik altijd gecharmeerd door de vele parabels en als onderwijzer bijzonder gecharmeerd van sprookjes. Ik ben ook blij dat de heer Schuinder uitleg heeft gegeven hoe een trekker werkt. Laat me dan dit vertellen. Het sprookje van Hans Christian Andersen 'De nieuwe kleren van de keizer'. Iedereen zag het, behalve de BBB. Dat zou ik willen meegeven. Voorzitter, daarnet heeft de heer Blinde verwezen naar de Sociale Agenda en gezegd: Dat is iets van de Partij van de Arbeid. Mag ik u herinneren, 4 jaar geleden bij de onderhandelingen? GroenLinks heeft dat ingebracht, voor het eerst Sociale Agenda in het bestuursakkoord. Dat is ook de eerste keer dat wij aan het bestuursakkoord hebben deelgenomen. Voorzitter, ik moet dat toch even zeggen. De PvdA kijkt er anders tegenaan, vertelde zij mij net. Hoezo anders? Ze moeten even luisteren naar wat hun deskundigen in de Tweede Kamer zeggen. Ze moeten misschien een gesprek aangaan met Timmermans. Misschien moeten ze alle mooie artikelen in NRC, Trouw en Volkskrant lezen. Want je kunt niet gaan bouwen als die stikstof radicaal omlaaggaat en dat betekent 2030.

De voorzitter: Dank u wel heer Pormes. Dan geef ik het woord aan de heer Uppelschoten. Ah, Ja, ik wou de heer Uppelschoten achter het spreekgestoelte hebben, maar hij is snel naar de interruptiemicrofoon. Heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Mijnheer Pormes, blijkbaar moet de Partij van de Arbeid allerlei artikelen gaan lezen die u heel goed vindt, maar zou het niet kunnen zijn dat er toch een groot verschil is tussen GroenLinks en de Partij van de Arbeid en dat we dat hier alleen maar kunnen constateren?

De voorzitter: De heer Pormes.

De heer Pormes: Nou, ik zal u eerlijk vertellen mijnheer Uppelschoten, de afgelopen dagen, dat geldt voor mevrouw Turenhout, dat geldt voor mij, zijn we onophoudelijk gebeld door respectievelijk NRC, Volkskrant, Dagblad van het Noorden en vanochtend nog Trouw. Die spreken dan ook over hoe kan het nou? Ja, landelijk werken we nu samen, de congressen waarbij de leden zich hebben uitgesproken moeten samenwerken en in Drenthe niet? Nee, het is heel simpel, dat is exact wat mevrouw Turenhout vanochtend heeft gezegd. We zijn autonoom, uiteraard. En ze zijn niet natuurlijk een soort loopjongen van landelijk, maar er is natuurlijk wel een verschil. Wij hebben daar uitvoerig overleg gehad met onze eigen leiders, met alle provincies en vonden dat

juist. Natuurlijk hebben we de PvdA ook benaderd om te vragen: Kunnen we niet beter samenwerken? Maar dat hebben ze afgewezen. Dat geeft niet, dat mag, dat is hun eigen afweging. Maar we zijn afzonderlijke partijen, zo simpel.

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Maar dat is niet de vraag. Iedere partij is autonoom ten opzichte van de landelijke top zal ik maar zeggen. Maar ik zeg: Ik constateer hier met uw verhalen en de verhalen van de Partij van de Arbeid dat er verschil is tussen GroenLinks en de Partij van de Arbeid. Dat constateer ik hier. Dat heeft niets meer te maken met Den Haag.

De heer Pormes: Mevrouw de voorzitter, de heer Uppelschoten heeft gelijk. We zijn linkser en we zijn groener.

De heer Uppelschoten: Linkser en groener. Want kijk maar naar verwijzen naar de grote armoede in Emmen. 40 jaar regeerde de PvdA daar. Het is alleen maar gestegen. Elke poging van GroenLinks Emmen met moties om de armoede te verkleinen wordt gewoon afgewezen. Dus waar hebben we het over?

De voorzitter: Dit was de tweede instantie van de heer Uppelschoten. Ik geef het woord aan de heer Blinde.

De heer Blinde: Voorzitter, ik maak me een klein beetje zorgen, want de PvdA gaf zojuist aan een prille nieuwe liefde gevonden te hebben en GroenLinks staat hier toch een beetje met wrok, alsof ze achtergelaten is. Maar uit die relatie is toch iets moois ontstaan mijnheer Pormes? Jullie hebben een kindje gemaakt met zijn tweeën, de Sociale Agenda. En als de PvdA nou heel goed voor dat kindje zorgt de komende 4 jaar, voor de Sociale Agenda, kunt u dan toch iets liever voor ze zijn?

De voorzitter: De heer Pormes.

De heer Pormes: Mevrouw de voorzitter. We zitten natuurlijk niet in de politiek om elkaar lief te vinden, we zijn hier in de politiek om doelen te bereiken of je elkaar leuk vindt of niet, of liefde hebt of niet. Bovendien, ik zoek de liefde vaak elders, maar dat geeft niet, dat verschilt. Maar als er een goede Sociale Agenda komt, dan steunen wij die uiteraard. Als het college komt met een goed beleid met betrekking tot energietransitie, als het gaat zoals de heer Stelpstra al 4 jaar lang doet en als we komen met een uitstekend klimaatbeleid, dan vinden ze ons aan hun zijde. En ik heb het ook al bij het duidingsdebat tegen de BBB gezegd: Op alle terreinen kunnen we samenwerken, met uitzondering van natuur en stikstof. En daarin zit het verschil. En daarin zit kennelijk ook het verschil met de Partij van de Arbeid. Ik kan er niet meer van maken. Dat is heel simpel.

De voorzitter: De heer Blinde nog in tweede instantie.

De heer Blinde: Ja dank u voorzitter. De verschillen zijn mij wel duidelijk. Een vervolgvraag is eigenlijk: De voorgestelde coalitie zoals die er nu ligt, heeft u die liever met de PvdA of zegt u gooi de PvdA er maar uit en laat de overige drie partijen het met elkaar maar uitzoeken?

De voorzitter: Heer Pormes tot slot.

De heer Pormes: Mevrouw de voorzitter, volgens mij, als de heer Blinde mij heeft gevolgd in eerste termijn, heb ik gezegd: Het is logisch dat de BBB... CDA en VVD vormen al een meerderheid. Vanuit een politiek-strategisch standpunt zeg ik: Als je niet meer nodig bent voor de meerderheid, moet je niet gaan aanschuiven.

De voorzitter: Heer Pormes, was u aan het eind van uw betoog? Ja hè? Ja, heel goed. Dan gaan we nu naar de heer Uppelschoten van de PVV. Ja, ik weet het, ik weet het.

De heer Uppelschoten: Dank u wel mevrouw de voorzitter. Ja, ik ben het vaak oneens met GroenLinks, dus ik wil toch wel een pleidooi houden. De Partij van de Arbeid zal volgens mij heel goed op de Sociale Agenda kunnen passen en daar een goede invulling aan kunnen geven. Dus het zou mooi zijn als het zou kunnen. Maar, ik zeg formeren is best ingewikkeld en natuurlijk ben ik voor transparantie, maar hier gaat het ook over mensen. Ik zou wel voorzichtig zijn. En het zou best eens kunnen zijn dat het niet met de BBB en drie andere partijen kan, maar misschien de BBB en twee andere partijen. Dat heeft ook met mensen te maken. Dus ik zou heel voorzichtig zijn, als ik dat advies mag geven, met het vroegtijdig noemen van namen. Want het zou best kunnen zijn dat gedeputeerden zelf niet met elkaar kunnen omgaan en dat mensen zich moet kunnen terugtrekken zonder allerlei schade te ondergaan. Maar ik merk dat de partijen bereid zijn om over hun schaduw heen te stappen en heilige huisjes niet te vergeten maar in ieder geval even opzij te schuiven, want het is nodig dat we een nieuw beleid, een ander beleid gaan voeren. Dat is ons criterium en dat heb ik vandaag wel gehoord. Daarom hebben wij er vertrouwen in. Maar wees alsjeblieft voorzichtig met het formeren en gooi niet alles onmiddellijk hier in de Staten. Hou dat alsjeblieft bij de groepen die met het formeren bezig zijn.

De voorzitter: Dank u wel heer Uppelschoten. Ik geef het woord aan mevrouw Van den Berg van de ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Dank u voorzitter en dank voor de antwoorden van de BBB en ook van andere partijen op gestelde vragen. Mooi dat er een beweging gemaakt wordt naar meer transparantie en debat. En op basis van dat debat concluderen wij dat er wel een meerderheid is voor een Drentse verkenner of informateur, of in ieder geval... een formateur, het blijft lastig, met kennis van de Drentse situatie. En of het er dan een of twee zijn, dat is iets anders. En als het gaat om het samen... Volgens mij moeten we daar nog wel wat in oefenen, maar ik zie wel de wil bij de meeste partijen. En als het gaat om het proces wachten wij met zeer veel belangstelling de volgende stappen af. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Van den Berg. De heer Zandvliet van de SP. Nee, geen tweede termijn. Dan mevrouw Zuiker, Partij voor de Dieren. Gaat uw gang.

Mevrouw Zuiker: Dank u wel voorzitter. Het is misschien de laatste kans die ik heb voordat er een coalitieakkoord wordt gepresenteerd. Dus ik wil even van de gelegenheid gebruik maken twee oproepen te doen aan de partijen die het nieuwe college gaan vormen. Als eerste BBB. In het programma staat 53 keer het woord 'gezond'. Het wordt te pas en te onpas gebruikt. Wij zouden in het coalitieakkoord graag duidelijk hebben wat BBB daar nou mee bedoelt. Wat bedoelen we met een gezonde bodem? Er staat: Een gezonde bodem heeft schoon en voldoende water nodig. Wat bedoelen we met schoon water? Kaderrichtlijn Water of toch iets anders? En wat bedoelen we met gezonde leefomgeving? Of bedoelen we een gezonde bankrekening van

de bollenteler? Weet je, dat willen we graag weten. En we doen nog een tweede oproep en dat is naar de andere partijen: Wees eerlijk en maak aan de inwoners duidelijk wat we allemaal gaan opofferen in Drenthe om de intensieve veehouderij te handhaven. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Zuiker. Mevrouw Kleine Deters D66.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter dank u wel. Eigenlijk tussen eerste en tweede termijn vroegen we ons af: D66 heeft de input middels een brief aan de verkenner overhandigd, waarin zowel de keuze voor partijen als ook de eisen aan het coalitieprogramma verwoord zijn. Maar omdat het allemaal niet verstrekt is, vroegen we ons inderdaad af of die brief überhaupt ook met die suggesties overhandigd is. Maar goed, mocht daar nog prijs op gesteld worden, dan zijn wij heel transparant en willen we die alsnog wel verstrekken. Want daar staat in ieder geval in het beeld van D66 in het coalitieprogramma en dat we graag ook uitgangspunten en doelen geformuleerd willen hebben en dergelijke. Dus wij zijn uiteraard alsnog bereid om die te verstrekken. En wat betreft toch even kort een reactie waar de woordvoerder van BBB aangaf daar niet verder op in te willen gaan nu wat betreft de arbeidsmigranten of de rol van de Rijksheer. Natuurlijk voorzitter is de Rijksheer onafhankelijk, maar ook zittend aan een GS-tafel zou de rol wel op juiste wijze ingevuld kunnen moeten worden voor D66. Dus dat was de achtergrond van de vraag of daar dan die rol ter discussie gesteld zou worden. Maar ik begrijp dat we daar later antwoord op zouden krijgen. Wat betreft het proces voorzitter. Het maakt voor D66 niet uit hoe dat gevoerd wordt. Of dat met Drentse formateurs... Wie de kandidaat Gedeputeerde Staten... We willen dat dat zo zorgvuldig... En uiteraard willen wij daar graag de verantwoording over horen, welke keus daarin gemaakt wordt. Het is niet zo dat alleen maar Drentse formateurs de juiste keuze zouden kunnen maken. Dus daarin wat... Tot slot voorzitter. Daar is wat aan de orde is. De juridificering ontstaat wel als het indruist tegen wetgeving. En dat is wat ik in eerste termijn heb willen aangeven. Onze inwoners moeten ook kunnen rekenen op een betrouwbare overheid die perspectief wil bieden. En dan is het niet een metafoor, het kan ook van de trekker maar het kan ook voor de auto: Als de motor kapot is, dan hoeven we niet over de randverschijnselen van een kapotte claxon of richtingaanwijzer discussie te voeren, maar laten we het nou alsjeblieft hebben over die auto of die trekker heeft de motor kapot. Dus de natuur is kapot, dat moeten Statenleden oplossen. En dan gaan we niet een discussie voeren over 2030 of gedwongen uitkoop, wat al in de wet staat. Het gaat om de essentie. Laat dat centraal staan, dat is de inhoud. En als de auto of de trekker met een motor kapot staat, dan moeten we hem vooruit brengen. En dat is waar we ons graag voor willen inzetten en willen meegeven. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Kleine Deters. Mevrouw Niessink nog van Forum voor Democratie? Komt u maar.

Mevrouw Niessink: Dank u wel voorzitter. Eigenlijk een hele korte bijdrage. In ieder geval dank voor de beantwoording van de vragen. We hebben niet concreet gehoord wat de verandering zal zijn, maar ik denk dat we dat gaan... behalve dan van de BBB dat we over 2 jaar gaan evalueren. Maar in die tussentijd, 2 jaar, kan heel veel gebeuren. Dus we zijn vooral heel benieuwd hoe dat gaat uitpakken in de nieuwe coalitie. wat we willen meegeven is: In het formatieproces probeer vooral niet de burger uit het oog te verliezen door te verzanden in standpunten et cetera. want de burger heeft vanuit een bepaalde emotie gestemd en daar zal in een beoogd coalitieakkoord ook gehoor aan gegeven moeten worden. En wij zullen vanaf de zijlijn kritisch toe kijken en wij wensen jullie veel succes. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel mevrouw Niessink. Mevrouw Kramer? Nee. De heer Schoenmaker nog? Ja. Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Schoenmaker. Dank u wel voorzitter. In de vorige bijdrage had ik me er nog niet over uitgelaten, maar wij wensen de formerende partijen heel erg veel succes. We hopen dat jullie samen tot goede beslissingen komen en dat ook weer met ons delen, waar we ook onze eigen inbreng kunnen hebben. Denk vooral om de Sociale Agenda. PvdA doe je best zou ik haast zeggen. Perspectief voor de boeren, zorgen dat de PAS-melders geholpen worden. Het signaal van de verkiezingen was helder richting Den Haag. Dus als die beweging zich voortzet, kan het perspectief volgens mij ook beter worden. De ijsbaan, probeer hem erop te krijgen. Dan kijk ik even naar de VVD. Woningbouw buiten de dorpskernen, neem het alstublieft mee. De voorzieningen leefbaarheid Drenthe in zijn algemeenheid, neem het mee. En als daar ergens balans is, ook met de toegankelijkheid van de natuur, beschermen, benutten en beleven, graag in balans, zet het er zo in. En als u dat allemaal kunt doen of een groot deel daarvan, dan vindt u ons als constructieve partij Sterk Lokaal aan uw zijde.

De voorzitter. Dank u wel heer Schoenmaker. Ik zie dat mevrouw Kleine Deters een vraag voor u heeft. Mijnheer Schoenmaker. Mijnheer Schoenmaker, iets te snel. Ga uw gang mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter, wij zouden graag van Sterk Lokaal horen hoe ze dat zou willen doen als het probleem, het grote vraagstuk, niet aanpakken. U wilt van alles bouwen, uitbreiden, er moet van alles gebeuren, maar u wilt niet het stikstofprobleem aanpakken. Dan kan het toch niet? Dan kiest u toch voor stilstand. Ik heb nog nooit een oplossing van u gehoord hoe we dat dan wel gaan doen.

De voorzitter. De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker. Ik zie dat er beweging is naar aanleiding van de verkiezingen. Ik zie niet veel tv, maar ik heb gisteren toevallig Frans Timmermans en mevrouw Caroline van der Plas gezien. Die zoeken elkaar op in Den Haag. Is dat op dit moment de vraag: Komt het vanuit Den Haag of moet de provincie het doen? Er is beweging en als er beweging is, zal er ook een oplossing komen die menselijk is, die anders is dan wat eventueel nu voorligt. Daarvan hoop ik dat deze verkiezingsuitslag een aanzet daartoe is. Zo zien wij een oplossing. Samen, maar wel zonder het mes op de keel bij een bepaalde sector.

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters in tweede instantie.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter dan begrijp ik dus goed, de nieuwe wet of het voorstel dat mevrouw Van der Plas gaat schrijven duurt een paar jaar, dat u zegt: In die paar jaar, in die tussentijd accepteren we dat er heel veel niet kan.

De voorzitter. De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker. Ja, ik kan daar op reageren. Ik denk dat het voornamelijk is: We hebben in de vorige periode een motie aangenomen hier in de Staten om het Provinciaal Plan Landelijk Gebied... om daar even, het komt zo meteen in de motie nog weer opnieuw, maar eigenlijk hebben we dat al besloten in de vorige periode. Kijk nou eerst eens even wat er gebeurt, hoe het gebeurt, kijk naar de natuur, kijkt naar de echte schade die er is, en ga niet af op metingen

et cetera. Maar er is vanuit Den Haag voldoende beweging. Het signaal van de verkiezingen is helder en wij hopen als partij dat het realisme terugkeert en dat er oplossingen gevonden worden, maar wel met iedereen en niet alleen bij een bepaalde sector.

De voorzitter: Dank u wel heer Schoenmaker. De heer Blinde? Nee. Dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslagingen in de tweede termijn van de zijde van de Staten over het eindrapport, de eindrapportage van onze verkenner mevrouw Nienhuis. Zij zit daar natuurlijk te luisteren naar wat u allen te berde heeft gebracht. Ik zou mevrouw Nienhuis graag nog een bos bloemen willen overhandigen namens u allen, want zij heeft veel werk verricht, en daarna doorgaan met de moties, tenzij u een schorsing wilt. Zullen we doorgaan met de moties. Dat gaan we dan doen. Mevrouw Nienhuis. Namens 43 Statenleden dank ik u recht hartelijk voor uw inzet als verkenner en dan geef ik u deze bos bloemen mee terug naar Heemstede. En we komen elkaar vast weer tegen.

Mevrouw Nienhuis (verkenner): Dank u wel.

De voorzitter: Kijk, dat is nou een prachtige wens van de verkenner, 'Veel wijsheid en goede verhoudingen' zegt zij.

I. Motie vreemd aan de orde van de dag: Uitwerking en implementatie van gebiedsplannen M2023-12 van BBB Drenthe

De voorzitter: En met die wens gaan wij beginnen aan de motie vreemd aan de orde van de dag van BBB Drenthe en die heet: de uitwerking en implementatie van gebiedsplannen. Ik geef graag het woord aan de heer Schuinder en hij is de indiener van de motie, dus hij krijgt 3 minuten spreektijd en ik hoop dat hij in die 3 minuten ook de motie kan voorlezen, zodat we weten waar we over praten met z'n allen en de motie deel kan gaan uitmaken van de beraadslaging.

Mevrouw Zuiker: Voorzitter?

De voorzitter: Ja? Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Ik zou graag weten wat de procedure gaat worden. De motie wordt opgelezen, of ingediend. Krijgen we dan een reactie van de gedeputeerde?

De voorzitter: Ja.

Mevrouw Zuiker: Eén termijn van alle Staten? Hoelang is die termijn?

De voorzitter: Ik zal het even uitleggen. De motie wordt zo meteen ingediend en ook voorgelezen door de indiener. Dan gaat de gedeputeerde reageren. Die maakt nu ook deel uit van de fractie van het CDA, maar hij is ook gedeputeerde en maakt deel uit van ons college. En daarna inventariseer ik welke fracties vervolgens nog het woord willen voeren, dus die kunnen dan 1 minuut spreektijd krijgen. En vervolgens geef ik als laatste de heer Schuinder wederom het woord. Ja? Allemaal duidelijk? Allemaal duidelijk. Heer Schuinder, ga uw gang.

De heer Schuinder. Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ik zal beginnen met het voorlezen van de motie en daarna een kleine beschouwing van een minuut. De 3 minuten gaan nu vast in, denk ik.

De voorzitter. Ja.

De heer Schuinder. Dacht ik al. Aan de orde van de dag: de Provinciale Staten van Drenthe, in een vergadering bijeen op 12 april 2023, constaterende dat: er recentelijk nieuwe Statenverkiezingen hebben plaatsgevonden en nieuwe Statenleden zijn gekozen voor de periode 2023 tot 2027; de formatie van een nieuw college in de provincie nog gaande is; het Nationaal Programma Landelijk Gebied een aanpak per gebied behelst, gericht op gezonde natuur, schoon water, schone lucht, met maatregelen in verschillende sectoren en betrokkenheid van provincies, ondernemers en terreinbeheerders; de gebiedsgerichte en samenhangende aanpak landelijk gebied aanzienlijke financiële middelen en inspanningen vergt met € 24.3 miljard gereserveerd door het kabinet; er tot op heden geen landbouwakkoord is waardoor perspectief voor de sector geboden wordt; Overwegende dat: de uitvoering van de gebiedsprogramma's met de uiterlijke inleverdatum 1 juli 2023 grote gevolgen heeft voor diverse sectoren en belanghebbenden; het wenselijk is dat een nieuw college en Provinciale Staten met een frisse blik en mandaat van de kiezers beslissingen kan nemen omtrent de gebiedsgerichte en samenhangende aanpak landelijk gebied; Verzoekt het college van Gedeputeerde Staten: de verdere uitwerking en implementatie van de gebiedsplannen over te laten aan het nieuw te vormen college en Provinciale Staten, zodat het nieuwe college zorgvuldig en weloverwogen beslissingen kan nemen omtrent de gebiedsgerichte en samenhangende aanpak landelijk gebied, in samenspraak met alle betrokken partijen; inzicht te geven in de gemeentelijke en provinciale vergunningen om een optimaal startpunt te kunnen bepalen; de datum van 1 juli 2023 te zien als datum waarop een vervolproces start om te komen tot een optimaal gebiedsplan; alle gesprekken die te maken hebben met gedwongen uitkoop ten behoeve van stikstof on hold te zetten totdat er een nieuw college is gevormd; een eerste schets van het gebiedsprogramma van Drenthe in concept aan PS ter bespreking voor te leggen op een speciaal daarvoor ingelaste Provinciale Statenvergadering in juni, en dat kan dan 21 of 28 juni zijn; en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter. Ja, u heeft de motie bij mij ingediend en die maakt nu deel uit van de beraadslaging. U vervolgt uw betoog.

De heer Schuinder. Ja. Ik heb nog een 20-tal seconden. Betekent deze motie nu dat wij met elkaar de ambtenaren die momenteel druk bezig zijn om alle plannen op orde te brengen, om inzicht te genereren, dat we tegen al die ambtenaren zeggen: ga naar huis en doe maar niks meer? Nee, dat is niet wat we met deze motie beogen. Met deze motie beogen wij dat je niet over je graf moet regeren, dat je een duidelijk plan uiteindelijk gaat inleveren en op 1 juli een start gaat maken met een proces vanuit inzicht. Dat is wat wij hiermee beogen. Dus geen stop op het ontwikkelen, daar gaan we gewoon mee door, daar moet dit huis ook mee verder. Het gebiedsgerichte plan, zoals hier ook geformuleerd staat in het Programma Landelijk Gebied, moet gewoon doorgang vinden. Alleen je moet nu niet daar besluiten over nemen. Dus bereid het voor, ga ermee aan de slag, bied perspectief, maar neem er even geen besluit over.

De voorzitter. Mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren heeft een vraag voor de heer Schuinder.

Mevrouw Zuiker: Dank u wel, voorzitter. Ik heb ja inderdaad eerst even een verduidelijkende vraag aan de heer Schuinder, want de heer Schuinder heeft vrijdag, bij RTV Drenthe las ik een stukje, en dan zegt hij: ja, wij willen eerst alle benodigde informatie over de huidige vergunningen en de nog beschikbare latente stikstofruimte helemaal in kaart hebben. Het huidige college heeft dat op 6 maart aangegeven en dat onderzoek zal pas eind 2023 klaar zijn en voor die tijd kunnen we geen nieuwe plannen maken. Nou, graag wil ik weten wat de heer Schuinder bedoelt met dat het college dat op 6 maart heeft aangegeven, want ik heb zitten zoeken, de griffie heeft zitten zoeken, wij kunnen dat niet vinden. Dus graag verduidelijking daarop.

De voorzitter: Heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, wij hebben uit het archief van het Drents Parlement gehaald dat er, volgens mij was het de 6e, maar misschien is dat een fout van mijn kant geweest in het telefoongesprek dat we daarover gevoerd hebben, het kan ergens in maart zijn geweest, er is een brief geweest aan het college met vraagstellingen en dergelijke over: is er inzicht in de gemeentelijke en provinciale vergunningen. Daar is door het college op geantwoord dat er inzicht moet komen in deze vergunningen en dat inzicht zal eind 2023 verschijnen.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker, in tweede instantie.

Mevrouw Zuiker: Ja, nou, bedankt voor de opheldering aan de heer Schuinder. Ik hoor graag van GS wat daar precies mee bedoeld wordt, wanneer we dat hebben en of zij ook weten waar het over gaat.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Zuiker. Ik zie dat de heer, en nou ga ik even, want ik ken uw voornaam, maar ik ga nou even uw achternaam ook zoeken, want ik ga dit allemaal leren: Brandsema, de heer Gerben Brandsema van de ChristenUnie. Ga uw gang.

De heer Brandsema: Ja, dank u wel, voorzitter. Ja voorzitter, de heer Schuinder gaf in zijn betoog aan, die gaf een toelichting op wat de motie eigenlijk beoogt. Niet dat die ambtenaren naar huis zouden moeten gaan, die moeten hun werk door doen. Als mijn fractie de motie leest gaat het wel over, bij het eerste punt al, het verder uitwerken van de gebiedsplannen: om dat on hold te gaan zetten. Nou, dat is volgens mij datgene wat de ambtenaren nu aan het doen zijn. Dus, ja, ik zou dan de BBB willen vragen: schrijf dan in de motie datgene wat u ook beoogt, zodat die toelichting niet nodig is. Want zoals het er nu staat, lezen wij het nog steeds als dat het verdere uitwerken, en volgens mij is implementatie überhaupt niet aan de orde, dat dat volgens u door moet gaan. Dus wat bedoelt u nu precies dan wel met het verder uitwerken? En als u bedoelt wat u in uw toelichting aangeeft zou u dan niet beter misschien nog het verzoek aan het college beter kunnen formuleren? Want op deze manier, zoals het er staat, lezen wij het toch als: ambtenaren moeten toch stoppen met wat ze al aan het doen zijn.

De voorzitter: Heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, volgens mij, zo kan je hem interpreteren. Wij hebben in ieder geval, nogmaals, beoogd en dat is ook de intentie dat wij zeggen wel: de verdere uitwerking en implementatie van de gebiedsplannen over te laten aan het nieuw te vormen college. En die hele zin daarin: nogmaals, onze toelichting: zet niet de ambtenaren on hold, maar blijf dit verder uitwerken. Alleen: beslis er niet over nu, met het huidige college, maar beslis erover in een nieuw te vormen college.

De voorzitter: Heer Brandsema, tweede instantie.

De heer Brandsema: Ja, tweede instantie, een aanvullende vraag daarop: er gaat geformeerd worden. Dan is er binnen een afzienbare tijd, als het goed is, een nieuw college. Denkt de BBB niet dat er dan nog tijd is op dat moment, om dan daar waar het nodig zou zijn, die plannen aan te scherpen? Dus dat we gewoon door kunnen gaan en dat er nog tijd is voor 1 juli, als er een nieuw college geïnstalleerd wordt, om dan daar waar dat volgens de coalitie nodig is, dingen bij te schaven.

De voorzitter: Heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, hoe snel er een nieuwe coalitie is, weet ik niet. Wat mij betreft kan dat en mag dat ook heel snel. En als op dat moment, zoals wij in het laatste punt ook aangeven, dat er in een ingelaste PS-vergadering in juni een besluit genomen kan worden over wat we inleveren, is dat wat ons betreft een groot goed, met het nieuw te vormen college.

De voorzitter: Ik zie de heer Uppelschoten. Ga uw gang.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ik was juist erg blij met de uitleg die de ChristenUnie gaf aan deze motie, want ik vat het ook op, mijnheer Schuinder, dat het een verzoek is dat de dingen op hold gezet worden en dat het nieuwe college de ruimte en de tijd krijgt om goed na te denken over wat ze hiermee willen. Dus om het in beeldspraak te doen: er moet een taart gebakken worden, er zijn heel veel ingrediënten nodig, een aantal ingrediënten zijn er niet. Dan kun je zeggen: we gaan die taart bakken met drie of vier ingrediënten, maar misschien is het ook nog een discussie in het college: moeten we die taart überhaupt wel bakken. En die ruimte moet er ook zijn, volgens mij, voor een nieuw college. En dan wordt hier op het einde gezegd: een schets. Het zou dus ook kunnen zijn dat er een schets is, een hele slechte taart, en dat er een brief bij komt: wij kunnen eigenlijk geen taart bouwen, want we hebben te weinig ingrediënten. En ik denk dat dat ook een belangrijk signaal aan Den Haag zou zijn als we dat doen. En als we gewoon een grove schets maken van het hele gebied, ja, dan denk ik: dan doe je geen recht aan wat volgens mij jullie bedoeling was, dat je ruimte wil creëren voor een nieuw college om nog eens goed na te denken over: waar zijn we mee bezig en wat willen we eigenlijk maken? Is deze interpretatie goed?

De voorzitter: Heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, ik heb u goed gehoord en de eerste schets is inderdaad ook wat mij betreft een eerste schets. We weten dat we aan een wet moeten voldoen en op 1 juli moeten we wat inleveren. Dat is nou eenmaal een gegeven, dat willen we ook met elkaar. Alleen: je moet wel vanuit voldoende inzicht een goede schets kunnen maken. Dus wij zeggen: een goede schets komt eraan, maar een eerste schets is een start.

De voorzitter: De heer Uppelschoten nog in tweede instantie.

De heer Uppelschoten: Misschien iets anders. Er zijn een aantal dingen nodig, u noemt zelf...

De voorzitter: Kunt u kort zijn, want ja, een beetje kort.

De heer Uppelschoten: U geeft zelf aan: er moet een natuurakkoord, of een landbouwakkoord zijn. Dat is er niet. Dat is één van de voorwaarden. Er komt een nieuw college, het is een heel belangrijk onderwerp, zegt u zelf, het heeft heel veel consequenties. Is het niet goed om gewoon ruimte te creëren, dat jullie erover nadenken wat je hiermee wilt. En die schets, dat kan best zijn: één A4-tje of twee A4-tjes met een begeleidende brief: ja, we hebben er eigenlijk niks van kunnen bakken, om in de taart te blijven, omdat we niet voldoende dingen hebben en weten om te voldoen aan jullie eisen. En dat noem ik dan die schets en niet meer dan dat.

De voorzitter: Heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, dat zou het kunnen zijn, dat zou de uitkomst van de ingelaste Provinciale Statenvergadering kunnen zijn, dat we op zo'n manier gaan antwoorden.

De voorzitter: Heer Blinde.

De heer Blinde: Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, ik zit ook met name bij punt 1 en punt 5, in hoeverre die tegenstrijdig zijn met elkaar. Want aan de ene kant zegt de motie eigenlijk wel van: om hold, stop met het uitwerken en implementeren van... En dan denk ik van: ja, dan hebben we al € 3.6 miljoen uitgetrokken, volgens mij, om allerlei stikstofambtenaren aan te nemen en die moeten dan maar, ja, iets gaan doen. Maar dan moet er wel een schets. Maar mijn concrete vraag is: wat moet die schets dan inhouden? Want dan gaan we nu opdracht geven van ga maar een schets maken, waarvan... Ja, wat zijn dan de kaders van die schets?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, volgens mij is het niet aan ons om kaders te geven voor de schets. Volgens mij is het programma doorlopen en zijn ambtenaren nu heel druk bezig om vanuit dat programma de zaken goed en dergelijke in gebiedsplannen inzichtelijk te maken. Nogmaals, als je punt 1 en punt 5 bekijkt, de toelichting op punt 1, en wellicht hadden we dat in twee of drie woorden anders erbij in kunnen zetten, de toelichting op 1 is: nee, die € 3.5 miljoen aan personeel die daarvoor ingezet is moeten we zeker hanteren, want uiteindelijk willen we gewoon een goede gebiedsgerichte aanpak voor deze prachtige mooie provincie op alle fronten. En vervolgens, op nummer 5 staat een schets en een concept, en een schets voldoet aan een aantal voorwaarden die wij op dat moment kunnen doen en welke voorwaarden, misschien is dat: wij hebben, dit is het baksel, om even vanuit de PVV na te denken.

De voorzitter: De heer Blinde, tweede instantie.

De heer Blinde: Dan heb ik toch nog een vraag over die schets, want volgens mij is het juist de rol van Statenleden om controlerend en kaderstellend te zijn. En dan kan ik me eigenlijk zo'n motie voorstellen, dat je zegt van: nou, er moet een schets komen, maar dan wel binnen de kaders van de BBB. Dus geen gedwongen onteigening, geen voorkeursrecht en 2035 als streefdatum bijvoorbeeld. Dan kom je met een soort kaderstellend iets aan voor het komende BBB-college. Maar als we nu het huidige college carte blanche geven van kom maar met een schets aan en druk op de verzendknop, ja, dan ben ik niet heel gerust daarop, voorzitter. Dus mijn vraag is eigenlijk: waarom wilt u niet die kaders meegeven?

De voorzitter: Heer Schuinder.

De heer Schuinder. Ja, mevrouw de voorzitter, ik heb net een aantal mooie randvoorwaarden gehoord die voldoen aan zoals wij denken dat de wereld in elkaar steekt. En als dat voldoet aan het feit om te zeggen van: dat is een kader die wij aan zo'n schets bijvoorbeeld mee willen geven, dan neem ik dat mee.

De voorzitter. Even kijken, wie was eerst. Volgens mij mevrouw Kramer. Ja, mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer. U heeft wat stof doen opwaaien, mijnheer Schuinder, met deze motie. Ik ben heel even op zoek naar het antwoord op de vraag: wat wilt u nou precies? 1 juli, daar wilt u aan vasthouden, u wilt iets inleveren. Ja. Mevrouw de voorzitter, moet ik trouwens zeggen, sorry.

De voorzitter. Ja, dus we gaan niet 'u-en' hè. We gaan gewoon via de voorzitter debatteren. Oké, oké.

Mevrouw Kramer. Excuus. Mevrouw de voorzitter, oké, helder. Maar wat wilt u winnen?

De voorzitter. Wat wil mijnheer Schuinder winnen?

Mevrouw Kramer. Wat wil mijnheer Schuinder winnen met een tussenstap om het nieuw te vormen college eerst af te wachten en dan nog in een korte tijd iets op te gaan leveren op 1 juli? Want we hebben zo veel belangen hier spelen in Drenthe waar we allemaal mee aan de slag willen. Wat wil mijnheer Schuinder hiermee winnen?

De voorzitter. Heer Schuinder.

De heer Schuinder. Mevrouw de voorzitter, als je deze motie bekijkt dan willen wij voldoen aan waar we in de wetgeving aan moeten voldoen. Op 1 juli willen we een concept, een schets inleveren van waar we op dat moment weten waar we staan als het gaat over inzicht in de vergunningen, als het gaat over de gebiedsgerichte plannen. Dat die niet klaar zijn en dat er nog geen inzicht is, onvoldoende inzicht in ieder geval, laat onverlet. Dus wat wij hiermee willen, is in ieder geval dat er niet door het huidige college besluiten genomen worden met betrekking tot items als het gaat over het gebiedsgerichte en landelijke programma.

De voorzitter. Mevrouw Kramer nog in tweede instantie.

Mevrouw Kramer. Ja, mevrouw de voorzitter, maar dan kunnen we toch gewoon doorgaan en dat voorstel, het laatste bullet van de heer Schuinder, waarin hij aangeeft op 21 juni of 28 juni, wat me trouwens bekend voorkomt, dat vastpakken en op 1 juli het verhaal dat we dan hebben in te dienen. Volgens mij hoeven we niet heel veel te veranderen.

De voorzitter. Heer Schuinder.

De heer Schuinder. Ik ben het daarmee eens, dus wat dat betreft: de laatste bullet is een punt waar we een ingelaste Provinciale Statenvergadering hebben. In de tussentijd gaan de ambtenaren ook gewoon door en gaan we op dat moment kijken: wat leveren wij in op 1 juli?

De voorzitter. Even kijken, wie was daarna: de heer Bos of mevrouw Kleine Deters? Mevrouw Kleine Deters, ga uw gang.

Mevrouw Kleine Deters. Ja voorzitter, D66 zou toch graag willen vragen of BBB dan in de motie wil opschrijven wat ze ook werkelijk beoogt. Want ik begrijp dat er nu afstand van de eerste bullet wordt genomen. En in de toelichting zegt u: nou, laten we spreken over wat de bestuursverantwoordelijkheid is, niet wat de ambtelijke verantwoordelijkheid is, maar de bestuursverantwoordelijkheid. Dan zegt u in uw antwoorden: eigenlijk verandert er niks aan wat we nu al doen en al met elkaar afgesproken hebben, behalve die extra Statenvergadering, want dat is wat ik u nu hoor toelichten. Dus voorzitter, D66 heeft wel behoefte aan die helderheid. En als er even een schorsing nodig is om de motie bij te stellen, dan zijn we daar, ja, dan kan dat wat ons betreft, ik wil er ook om vragen. Want wat hier nu staat en wat mijnheer Schuinder namens BBB toelicht, kunnen wij niet meer in overeenstemming brengen met elkaar.

De voorzitter. Heer Schuinder.

De heer Schuinder. Als het helpt dat wij in de eerste bullet de toelichting geven over intussen... [... ..] Als wij in de... Als dat helpt om even te schorsen om de juiste bewoordingen in het eerste bullet even toe te voegen, mevrouw Kleine Deters, dan zullen wij daar uiteraard toe bereid zijn.

De voorzitter. Ik denk dat dat wel een goed idee is, want ik zie nu veel mensen in de rij staan voor de interruptiemicrofoon. Het lijkt me een goed idee om even te schorsen. Vindt u dat prettig?

De heer Schuinder. Ja, dat vind ik prima.

De voorzitter. Zullen we 10 minuten schorsen tot 17.15 uur?

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter, mag ik dan voor de schorsing ook meegeven... Dank u wel daarvoor, want ik zat te twijfelen: moet ik vanaf mijn plaats een voorstel voor orde... ..dan zouden we ook voor de schorsing even mee willen geven om dan toch even goed te kijken van wat het dan, en dat zouden we graag willen horen, wat het dan afwijkt van wat we nu al met elkaar afgesproken hadden. Wat is nou nog de wijziging in de motie die gevraagd wordt?

De voorzitter. Nou ja, als ik zo vrij mag zijn: in ieder geval een ingelaste Provinciale Statenvergadering.

Mevrouw Kleine Deters. Dat was ook mijn conclusie, dat alleen bullet 5 over zou blijven, maar dat zou ik dan graag bevestigd willen zien.

De heer Schuinder. Oké, wij gaan...

De voorzitter. Ik schors de vergadering tot 17.15 uur. Ik zie de heer Zandvliet de hand opsteken.

De heer Zandvliet. Ik zou toch graag als procesvoorstel willen doen dat we even de laatste twee mensen afwachten, want wellicht komen er nog meer dingen aan die mee kunnen in de schorsing.

De voorzitter. Heeft u nog aanvullende aangelegenheden? Heer Schuinder, dan blijven we nog heel even staan, want wellicht kunt u dan meteen in één vloeiende beweging de zaak in de schorsing vervolmaken. Ik geef het woord aan mevrouw Dijkers.

Mevrouw Dijkers: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, het onderwerp ligt natuurlijk bovenaan de stapel van de agendapunten van de BBB en vanuit die insteek kunnen ze misschien ook niet anders dan vandaag al een motie indienen. Maar tegelijkertijd hebben we de vraag, en die stel ik dan via u, of deze motie niet wat voorbarig is. Want eigenlijk vraagt u iets in deze motie wat al op de planning staat, namelijk een plan waarbij duidelijk is dat het Landbouwakkoord nog ontbreekt, dus er kan van alles niet. Dus implementatie is ook nog helemaal niet in een beslisstadium, volgens mij. Dus, ja, dat we geen besluit nemen, dat ligt denk ik nogal voor de hand. Want wat er als plan naar het ministerie gaat, kan nooit een volwaardig geheel zijn en dat we op dat wat er ingediend wordt, een ingelaste vergadering voorstellen, dat is ook de inhoud van de tweede motie. Dus volgens mij, ondanks de verschillende aanvliegroutes, konden we wel eens op hetzelfde uitkomen. Bent u dat met mij eens?

De voorzitter: Heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, ik denk dat ik uw conclusie kan ondersteunen.

De voorzitter: Nou, dat schiet op zichzelf lekker op. Ja! Ik geef het woord aan de heer Brandsema.

De heer Brandsema: Ja dank, voorzitter. Nog even een vraag over het laatste punt van de motie. Dat is op een enkel woord volgens mij net iets gewijzigd, maar eigenlijk gewoon copy paste van de motie van GroenLinks, Partij voor de Dieren en Volt. Gezien de reactie van mevrouw Kramer zojuist krijg ik een beetje de indruk dat dat misschien bij hen niet bekend was dat dat punt in die motie van BBB terechtgekomen is. O wel, oké, dan heb ik mevrouw Kramer verkeerd gelezen. Maar ik ben wel benieuwd, voorzitter, of hiermee dan ook de motie van GroenLinks, Partij voor de Dieren en Volt eventueel kan komen te vervallen, omdat het onderdeel is van de motie van BBB of, nou ja, zit daar afstemming tussen of niet? Even benieuwd of dat misschien meegenomen kan worden in de schorsing om onnodige moties te voorkomen, mogelijk.

De voorzitter: Dat is een constructieve bijdrage, moet ik constateren, dus ik kijk even weer naar de heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mevrouw de voorzitter, ik denk dat het wat mij betreft prima is om één van de partijen mee te nemen om even te kijken: kunnen we twee moties samenvoegen.

Mevrouw Dijkers: Dat zou een prachtige start zijn, voorzitter, van onze eerste vergadering, dat we zo mooi bij elkaar kunnen komen.

De voorzitter: U preludeert al voorzichtigjes, mevrouw Dijkers. Even voor de orde: de heer Uppelschoten heeft nog een interruptie. Kort. Ga uw gang.

De heer Uppelschoten: Voordat we moties in elkaar gaan schuiven...

De voorzitter: Mag ik even nog iets van rust en kalmte voordat iedereen gaat schorsen? Ja. De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Voordat we moties in elkaar gaan schuiven: ik had het idee dat de motie uit twee dingen bestond, die van jullie. De eerste is van: een nieuw college handelt dit af en

neemt er besluiten over en het tweede: er zal een schets worden opgestuurd naar het ministerie. En in de motie van GroenLinks en Partij voor de Dieren en Volt, daar staat dat eerste stuk niet. Het kan best zo zijn dat het heel lang duurt voordat een nieuw college gevormd wordt. Ik hoop het niet, maar je weet maar nooit, maar het oude college mag geen besluiten nemen over deze kwestie. In de motie staat: het nieuwe college moet dat doen. En dat staat niet in de andere motie. Dus het zijn twee verschillende dingen die volgens mij essentieel zijn in jullie motie.

De voorzitter. Even voor de glashelderheid en misschien ga ik nu over mijn bevoegdheid als uw voorzitter heen, dierbare Statenleden, maar dan moet u me dat maar vertellen: het lijkt mij wel plezierig als de gedeputeerde even vertelt wat er in ieder geval op 1 juli zou moeten liggen, zeg ik even voorzichtig. En dan kan er daarna gekeken worden in de schorsing of die extra Statenvergadering noodzakelijk is, want eigenlijk moet ik ook constateren: die staat in beide moties. En het zou dus niet verkeerd zijn, zeg ik dan maar als uw voorzitter, ook al omdat ik u graag zie, dat weet u, dat we wel een extra Statenvergadering alvast plannen eind juni, want er zal heus iets moeten in de opmaat naar 1 juli. En de Staten zullen dan heus iets moeten vinden van datgene wat er naar het ministerie van LNV gestuurd gaat worden. Mag ik de gedeputeerde vragen, en vindt u dat goed, heer Schuinder, om even iets te vertellen over het proces? En dan kunnen we daarna schorsen. Ja? Heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Ja voorzitter, dank u wel. Wat een mooie bijeenkomst zo, als Staten bij elkaar, met een debat en zo hoort het toch te gaan. Voordringen lukt niet bij de microfoon hier in de Balloërkuil, maar het is in ieder geval goed dat we zien dat er gediscussieerd wordt. Dat wil ik toch ook maar even zeggen. Maar nu als gedeputeerde. Ja, het is natuurlijk van groot belang, denk ik, om even te zeggen tegen elkaar hier, dat we natuurlijk hard werken in dit huis aan alle voorbereidingen om te kunnen voldoen aan wat op 1 juli ook moet worden ingediend. Dat staat gewoon in de wet, dat hebben we hier al een paar keer genoemd en gedeeld. De kwestie is dat natuurlijk dat niet voldragen is. En ik vond het heel mooi dat de heer Uppelschoten net begon over die taart. Ja, dat hadden we net met elkaar gewisseld in de pauze en ik zei: het lijkt net op een taart en je hebt niet alle ingrediënten. Nou, hij neemt het gelijk over. Dat is echt mooi zendingswerk dat gelijk tot uiting komt. Heel mooi. Maar dat is ongeveer wel wat het is. We hebben niet alle ingrediënten. Ik heb net ook al gezegd: er is geen landbouwakkoord, we hebben ook niet alle regelingen, we hebben nog heel veel dingen niet, maar we hebben een aantal dingen wel. Dus wat we indienen, en dat is ook het voornemen tot nu toe steeds geweest en ook met u gedeeld, is dat wat we weten, dat gaan we indienen. Want we willen voldoen aan, zeg maar, datgene wat we ook hebben afgesproken in dit land, namelijk de wet volgen, enzovoort. En dat proberen we dan ook zo goed mogelijk te doen. Dat betekent dat er dan niet iets ligt, vervolmaakt of optimaal, maar dat zijn een aantal zaken die we gewoon hebben, die we gewoon kunnen indienen. Dat is nog niet eens met bestuurlijke keuzes, maar dat is in feite het procesvoorstel dat we ook met de minister hebben afgesproken. De minister heeft gezegd: de datum is niet verschoven, alle andere dingen wel, die zijn allemaal naar achteren geschoven: brieven, Landbouwakkoord. Lever in wat je kunt inleveren en noem het de 1.0-versie. En daarna komen er nog meer concepten en zal de Ecologische Autoriteit er ook een advies bij doen. Dus in mijn beleving, als het erover gaat wat nu aan de orde is, is dat dat we in ieder geval voor 1 juli iets opleveren. Daar kunt u als Staten met elkaar over spreken. Daar kunt u denk ik zo over spreken dat u zegt: nou, we hebben er kennis van, we geven nog wat dingen mee, maar voor nu is het in ieder geval datgene wat het college kan doorsturen naar LNV, kan de Ecologische Autoriteit er de eerste blik op richten en vervolgens weten we dat het nieuwe college, wanneer het ook aantreedt, gewoon aan de slag kan met dat plan te vervolmaken en dan liggen er ook bestuurlijke keuzes voor. Dus voorzitter, volgens mij kan dat in de tijd ook heel goed, want wat we

hier meemaken, maakt elke provincie op dit moment mee en dat is ook het overleg geweest met de minister in de afgelopen weken, om kenbaar te maken: tot het onmogelijke is niemand gehouden, maar we moeten wel zorgen dat we zo ver mogelijk doen wat ons gegeven is, met de kennis die we hebben, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, heer Jumelet. En ik denk dat het wijs is, tenzij u nog echt iets prangends heeft. Ja, u heeft... Ga uw gang, heer Brandsema.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter, ik hoop dat u het met mij eens bent, maar ik ben wel benieuwd hoe de gedeputeerde de rol van PS hierin ziet. Gaan we dan nog voor 1 juli als Provinciale Staten besluiten over dat wat er dan ligt, of kunnen we alleen wat meegeven en een toezegging van het college krijgen, voorzitter, dat dat meegenomen wordt nog voordat het per 1 juli naar het kabinet gaat? Even benieuwd: wat zit daar voor formeel proces nog voor?

De voorzitter: Heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Ja voorzitter, het is goed om even te memoreren datgene wat eerder in de Staten is besproken. Dat ging er toen ook over: wie besluit nou dat het, zeg maar, plan of programma wordt opgestuurd en dat daar dan de Ecologische Autoriteit naar kan kijken? Daar is van gezegd, in eerste instantie: GS doet dat en PS krijgt dat toegestuurd ter informatie en dan kan het geagendeerd worden. Inmiddels hebben we in volgens mij één van de laatste vergaderingen voor de verkiezingen ook gezegd: ja, nu loopt het allemaal toch wel zo ingewikkeld, laten we PS, en dat is ook een verzoek geweest, ook daar een positie in geven. En dat is ook heel goed, denk ik, op dit moment, want stikstof is het onderwerp waar iedereen het over heeft. Als je nu kijkt naar waar we nu staan, dan kunnen we alleen maar constateren dat we een schets, noem het een schets, een plan dat nog niet voldragen, hoe je het ook maar noemt, hebben, ja, daar kan je niet over besluiten, want daar hoeft ook nog niet over besloten te worden. Het gaat erom dat je het doorstuurt naar LNV om een eerste blik op te laten werpen en vervolgens ga je van een 1.0-versie naar een 2.0-versie enzovoort, en ik schat zomaar in dat er misschien wel een 4.0-versie ook nog komt. Dus volgens mij hoeven wij niet te besluiten, maar het is aan u natuurlijk of u daar een PS-vergadering voor wilt uitschrijven met elkaar, om het er dan over te hebben. Dat kan gaan over wensen en bedenkingen of zienswijzen of zaken meegeven, maar dat is, ja, dat is natuurlijk aan de Staten om daarin in ieder geval een positie in te nemen, voorzitter.

De voorzitter: Ja, gedeputeerde, ik heb goed geluisterd naar de inbrengen over en weer en volgens mij bestaat er brede behoefte, vanuit de hele tractor, om eind juni echt te kijken naar wat er tot dan toe gewrocht is, wetende dat het nog niet, absoluut nog niet, volmaakt is, maar men wil dan wel gewoon de schetsen kunnen zien en nog dingen kunnen meegeven. Volgens mij is dat wat er hier nu gedeeld wordt. Ik kijk nog even naar de twee mannen achter de interruptie-microfoon. Gaat uw gang.

De heer Brandsema: Ja, dan nog een korte vraag, voorzitter. Want dit lees, hoor ik niet als een toezegging dat het college het agendeert, maar als een oproep aan de Staten om het te agenderen. Maar is het dan niet zo, voorzitter, dat de agendacommissie dat dan agendeert en dat daar in die zin niet een motie voor nodig is om het college te bewegen om het te agenderen, omdat we als Staten zelf dat dus blijkbaar moeten gaan agenderen.

De voorzitter. Het presidium kan natuurlijk gewoon zeggen: we willen een extra Statenvergadering en daar willen we dit en dat op de agenda hebben. Ja, zo simpel ligt het. Dus dat zou een voorstel kunnen zijn. De heer Pormes heeft ook nog een vraag.

De heer Pormes. Mevrouw de voorzitter, mag ik het college vragen: als ik het college goed begrijp: wij moeten voor 1 juli iets indienen. De minister heeft een aantal kaders gesteld, maar niet alles kan worden ingevuld omdat de minister nog niet levert. Dus we kunnen wel voldoen aan een aantal kaders voor zover dat mogelijk is. Dus objectief, het heeft niks te maken met de politiek van GroenLinks, ook niet met de BBB, dat zijn gewoon kaders, die de minister heeft gesteld, waar we aan moeten voldoen. Als dat zo is, dan lijkt mij dat het college zegt: GroenLinks, Volt, Partij voor de Dieren, D66: uw motie is staand beleid, dus het is overbodig. Als dat zo is, dan kunnen we dat intrekken.

De voorzitter. Heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Ja, als ik het verlossende woord mag spreken...

De voorzitter. Ja, mag ik nog even voor de goede orde melden dat de motie nog niet is ingediend hè, de tweede motie. Eén momentje, één momentje, eerst gaat de heer Jumelet antwoorden op een motie die nog niet is ingediend, dus dat kán hij niet, klaar. Dus we gaan nu kijken naar de heer Schuinder die ook achter de interruptiemicrofoon staat. U heeft een vraag aan de gedeputeerde stel ik mij zo voor. Heeft u een vraag aan mij? Dat mag ook. Ga uw gang.

De heer Schuinder. Gehoord wat hier net gezegd is, en de samenvatting die u gegeven heeft, hebben wij net even overleg gehad. En als inderdaad in juni de Staten bij elkaar komen, en we kunnen dan op dat moment met elkaar bekijken: hoe gaan we en wat gaan we opsturen, dan kan wat ons betreft de motie komen te vervallen.

Mevrouw Kleine Deters. En voorzitter, mag ik daarop aansluiten? Als er toezegging is dat we half juni, eind juni, met elkaar spreken over, zoals we hier gedeeld hebben, het plan, in PS, dan zal ook de motie die onder het volgende agendapunt staat ingetrokken worden, want dan beleggen we de bijeenkomst. Dus zijn we het gewoon al eens. We hebben tijdens de niet-schorsing al overlegd.

De voorzitter. Gaat u hier een gewoonte van maken? [Gelach] Dat zou wel heel plezierig zijn. Ja, wat een goede aftrap van de manier van, de nieuwe manier van werken, als ik me zo mag uitdrukken. De heer Jumelet mag nog één uitswinger en dan gaan we het debat stoppen. De heer Jumelet. [... ..] Nee, de heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Dank u wel, voorzitter. Nou, ik begon ermee te zeggen dat ik het een mooie middag zo vind en het lijkt ook nog veel mooier te worden. Er wordt in ieder geval naar samenwerking gezocht en dat doet gewoon goed om dat te zien en mee te maken. Ik probeer toch even de verwachtingen te dempen, want ik hoor... [Tegengesputter] Ja, toch maar wel. Ik hoorde net namelijk toch noemen dat er een plan wordt besproken. Ik heb gezegd: het is datgene wat we hebben, dat komt aan de orde. Want ik denk dat het goed is, ik denk dat het goed is, wel even ook als het gaat om wat we ook op dit moment aan het doen zijn, te vervatten in teksten. Dus dat is wat het is en daar zult u het in ieder geval ook mee moeten doen. En ik denk dat dat goed is om nog even te benadrukken, voorzitter.

De voorzitter: Ja, maar dat was al helder, dat was al helder. Van de zijde van de BBB, ja, meestal doen we met één woordvoerder per fractie hè. Heeft de heer Kerssies iets prangends, iets wat echt geen...

De heer Kerssies: Zeker heb ik iets prangends, mevrouw de voorzitter. Ga uw gang. Kijk, ik weet ook dat de fractie met één mond moet spreken, maar ik heb even gewoon een vraag aan de gedeputeerde. Kijk, ik hoor hem zeggen van: wat we hebben, dat moeten we 1 juli inleveren. Is het dan niet zaak, mijnheer Jumelet, om te zeggen van: nou, laten we niet teveel opzoeken? Vanuit mijn oogpunt is: ja, je mag alles wel opzoeken, maar als je het niet hebt ben je het niet verplicht te leveren. Hoe vind jij die gedachte? Hoe voelt zo'n gedachte, want we weten hoe penibel het stikstofverhaal is. We kunnen zeggen: snelheid. We kunnen ook zeggen: slow down.

De voorzitter: Heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Ja, voorzitter, het is denk ik van belang om even toch te zeggen wat we nou bedoelen met dat het nog niet helemaal voldragen is, enzo. We hebben met elkaar de kennis van de gebieden, we hebben kennis van de natuurdoel-analyse op enig moment. We weten ook de instrumenten die we zouden willen inzetten, maar er is bijvoorbeeld nog geen regeling opengesteld. Er is nog geen landbouwakkoord. Dus als wij verwachten dat er een landbouwakkoord komt, is het goed om met de kennis van het landbouwakkoord, de afspraken die in de agrarische sector zijn gemaakt, ook je plannen, je maatregelen, je gesprekken te kunnen gaan voeren. Nou, dat moet allemaal vervat worden. En volgens mij is het ten dienste van de agrarische sector dat ze weten waar ze aan toe zijn, dat het goed is om de input op te halen, dat we weet hebben ook hoe het zit met uiteindelijk ook vergunningverlening op enig moment. En daar is een eerste proeve van, er is een eerste plan, schets, aan de orde voor 1 juli en ik denk dat we daar onszelf een dienst mee doen om dat zo goed en zo kwaad als mogelijk in te dienen, en daar bent u zelf bij, voorzitter.

De voorzitter: Dank, heer Jumelet. Ik zie nog één interruptie, de heer Brandsema.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Ja, even voor de scherpste: hebben we nu al een... We hebben nog geen toezegging van het college dat het geagendeerd gaat worden, maar is het nu wel op een andere manier geborgd dat we dus al eind juni het met elkaar hierover gaan hebben of moeten we als Staten er nog iets voor doen? Want in het laatste geval zou ik denken: een toezegging van het college is dan denk ik makkelijker en dan hebben we het daarmee ook gedekt.

De voorzitter: Er is net aan mij gevraagd als uw voorzitter, of we eind juni een ingelaste Statenvergadering zouden kunnen entameren, waar in ieder geval dit onderwerp wordt geagendeerd. En als daar voldoende steun voor bestaat in onze Staten, en ik kijk nu gewoon rond, dan gaan we dat sowieso doen. Is daar voldoende steun voor? Mensen tegen? Nee. Met algemene stemmen, ik zie allemaal knikkende hoofden, dus dat betekent dat we eind juni een ingelaste Statenvergadering krijgen waar in ieder geval datgene wat op dat moment aan het papier is toevertrouwd, rond het stikstofdossier en het inzenden naar LNV, aan de Staten wordt voorgelegd. Ja? Kan de gedeputeerde daar ook mee uit de voeten?

Gedeputeerde Jumelet: Zeker.

De voorzitter: Dat doet mij deugd. Dan constateer ik, dierbare Statenleden, dat we hiermee, want de tweede motie komt dan dus niet meer aan de orde, ik kijk even naar de indieners. We

hoeven ook niet te stemmen, over geen van beide moties. Oké. Dat is nou wel jammer, want ik wilde net eens met u vrolijk gaan stemmen, maar dat zit er even niet in.

J. Motie vreemd aan de orde van de dag: Gebiedsplan stikstofreductie (GroenLinks)

De genoemde motie wordt niet ingediend en hiermee komt agendapunt J. te vervallen.

K. Sluiting

De voorzitter. Dan constateer ik dat we aan het eind zijn gekomen van onze vergadering en dat we het volgende met elkaar hebben afgesproken. De formatiefase... Mag ik nog even stilte? Dank u wel. De formatiefase gaat nu van start en dat betekent dat de vier partijen die de verkenner naar voren heeft geschoven met elkander in conclaaf gaan en ons van tijd tot tijd op de hoogte houden van hun stappen, voorwaarts of welke kant dan ook maar op, zodat wij op enig moment kunnen kijken of we weer ingelaste Statenvergaderingen nodig hebben rond het formatieproces. Want dat zou natuurlijk ook kunnen, dat hoor ik dan graag van de formateur in kwestie. Dus dat zou een ingelaste Statenvergadering kunnen opleveren, maar we hebben in ieder geval een ingelaste Statenvergadering eind juni, om datgene te bespreken wat ik net heb samengevat. Statenleden, ik wens u allen wel thuis en ik sluit de vergadering.